

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN PSİKOLOJİK DOĞUM SIRALARI VE
SOSYAL İLGİ DÜZEYLERİNİN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK
DÜZEYLERİNİ YORDAMADAKİ ROLÜNÜN İNCELENMESİ**

ÜMRE KAYACI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK ANA BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEMMUZ, 2014

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 12 ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı: Ümre

Soyadı: KAYACI

Bölümü: Eğitim Bilimleri Bölümü/Psikolojik Danışma ve Rehberlik

İmza:

Teslim tarihi: 11.08. 2014

TEZİN

Türkçe Adı: Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Doğum Sıraları Ve Sosyal İlgi Düzeylerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerini Yordamadaki Rolünün İncelenmesi

İngilizce Adı: The Role Of Psychological Birth Order And Social Interest Levels Of University Students, In The Prediction Of Their Psychological Hardiness Levels

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları tez kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimim ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

ÜMRE KAYACI

Jüri onay sayfası

Ümre KAYACI tarafından hazırlanan “Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Doğum Sıraları Ve Sosyal İlgi Düzeylerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerini Yordamadaki Rolünün İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Yaşar ÖZBAY

(Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Başkan:.....

Üye:.....

Üye:.....

Üye:.....

Tez Savunma Tarihi: 11/08/2014

Bu tezin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Servet KARABAĞ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN PSİKOLOJİK DOĞUM SIRALARI VE SOSYAL İLGİ DÜZEYLERİNİN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK DÜZEYLERİNİ YORDAMADAKİ ROLÜNÜN İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Ümre Kayacı

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temmuz 2014

ÖZ

Bu çalışma, üniversite öğrencilerinin psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgi düzeylerinin, psikolojik dayanıklılık düzeylerini yordamadaki rolünü incelemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma grubu Ankara ilinde Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi'nde on iki farklı bölümde öğrenim gören toplam 438 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma grubunda 328 kız öğrenci (%74.9) ve 110 erkek öğrenci (%25.1) bulunmaktadır. Araştırmada; öğrencilerin sosyal ilgi düzeylerini belirlemek amacıyla Greever, Tseng ve Friedland (1973) tarafından geliştirilen, Soyer (2001) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Toplumsal İlgî Ölçeği", psikolojik dayanıklılık düzeylerini belirlemek amacıyla Terzi (2013) tarafından geliştirilen "Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği", psikolojik doğum sıralarını belirlemek amacıyla Campbell, White and Stewart (1991) tarafından geliştirilen, Kalkan (2005) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri" ve araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu, Hiyerarşik Regresyon Analizi, t-testi kullanılmıştır.

Araştırmada; psikolojik dayanıklılık, kendini adama, kontrol, meydan okuma; sosyal ilgi ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Sosyal ilgi ile en fazla psikolojik dayanıklılığın kendini adama boyutu pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Büyük çocuk ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası, sosyal ilgi ve psikolojik dayanıklılık ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Bu araştırma kapsamında; ortanca çocuk psikolojik doğum sırası sosyal ilgi ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Öğrencilerin gerçek doğum sıraları ile psikolojik

doğum sıraları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare testi sonucunda psikolojik doğum sırası ile gerçek doğum sırası arasında fark olduğu bulunmuştur. Sosyal ilginin, meydan okuma için anlamlı bir yordayıcı olduğu bulunmuştur. Ayrıca, büyük çocuk psikolojik doğum sırası ile sosyal ilginin, kontrol için anlamlı bir yordayıcı olduğu bulunmuştur. Son olarak; büyük çocuk psikolojik doğum sırası, travmatik yaşam olayı ile sosyal ilginin, kendini adama için anlamlı bir yordayıcı olduğu sonucu elde edilmiştir. Elde edilen bulgular, yapılan araştırmalarla birlikte tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Bilim Kodu:

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Dayanıklılık, Sosyal İlgı, Psikolojik Doğum Sırası

Sayfa Adedi: 94

Danışman: Prof. Dr. Yaşar ÖZBAY

**THE ROLE OF PSYCHOLOGICAL BIRTH ORDER AND SOCIAL
INTEREST LEVELS OF UNIVERSITY STUDENTS, IN THE
PREDICTION OF THEIR PSYCHOLOGICAL HARDINESS LEVELS**

(M.S. Thesis)

Ümre Kayacı

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

July 2014

ABSTRACT

The purpose of the present study is to investigate the role of psychological birth order and social interest levels of university students, in the prediction of their psychological hardiness levels.

Participants were 438 students (328 female, 110 male) that were chosen randomly. Psychological Hardiness Scale (PHS), Social Interest Scale (SIS), White-Campbell Psychological Birth Order Inventory (PBOI) was used.

The SPSS 21.0 (Statistical Package for Social Sciences) was used for the analysis of the collected data. Pearson Moments Correlation, hierarchical regression analysis, and T-test was used to analyze data.

The Results obtained from the research may be summarized as:

1. As a result of the research it has been seen that there is a meaningful relationship between psychological hardiness, commitment, control, challenge and social interest.
2. There were positive relationship between oldest and middle birth-order positions and psychological hardiness, social interest.
3. There were negative relationship between middle birth-order position and social interest.

4. Students with psychological birth order was found to be the difference between actual birth order.
5. Social interest was a predictor of challenge.
6. Social interest and oldest birth-order position were predictor of control.
7. Also, social interest, oldest birth-order position and traumatic life events were predictor of commitment.

Science Code:

Key Words: Psychological Hardiness, Social Interest, Psychological Birth Order

Page Number: 94

Supervisor: Prof. Dr. Yaşar ÖZBAY

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	vi
TABLolar	xi
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
Araştırmanın Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı.....	3
Araştırmanın Alt Amaçları.....	3
Araştırmanın Önemi	4
Araştırmanın Varsayımları	5
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
Tanımlar	5
BÖLÜM II	7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	7
Psikolojik Dayanıklılık.....	7
Bağlanma (Kendini Adama)	8
Kontrol (Denetim).....	9
Meydan Okuma.....	9
Psikolojik Dayanıklılık İle İlgili Araştırmalar	11
Travmatik Yaşantı	15
Travmatik Yaşantı İle İlgili Araştırmalar	16
Sosyal (Toplumsal) İlgisi.....	17
Sosyal İlgisi İle İlgili Araştırmalar.....	21
Psikolojik Doğum Sırası.....	24
En Büyük Çocuk	25
İkinci Çocuk	26
En Küçük Çocuk.....	26

Tek Çocuk.....	27
Psikolojik Doğum Sırası İle İlgili Araştırmalar	28
BÖLÜM III	33
YÖNTEM.....	33
Araştırmanın Modeli	33
Araştırma Grubu	34
Verilerin Toplanması	36
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (PDÖ)	37
White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri (PDSE).....	38
Toplumsal İlgil Ölçeği (TİÖ).....	39
Verilerin Analizi	39
BÖLÜM IV	41
BULGULAR.....	41
Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Doğum Sırası, Sosyal İlgil ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular.....	41
Travmatik Olay, Psikolojik Doğum Sırası ve Sosyal İlginin Psikolojik Dayanıklılığın Meydan Okuma Alt Boyutunun Anlamalı Bir Yordayıcısı Olup Olmadığına İlişkin Bulgular.....	43
Travmatik Olay, Psikolojik Doğum Sırası ve Sosyal İlginin Psikolojik Dayanıklılığın Kontrol Alt Boyutunun Anlamalı Bir Yordayıcısı Olup Olmadığına İlişkin Bulgular.....	45
Travmatik Olay, Psikolojik Doğum Sırası ve Sosyal İlginin Psikolojik Dayanıklılığın Kendini Adama Alt Boyutunun Anlamalı Bir Yordayıcısı Olup Olmadığına İlişkin Bulgular.....	47
Üniversite Öğrencilerinin Gerçek Doğum Sıraları ile Psikolojik Doğum Sıraları Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular	49
Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular	51
BÖLÜM V	53
TARTIŞMA	53
“Üniversite Öğrencilerinin Yaşadıkları Travmatik Olay, Psikolojik Doğum Sıraları, Sosyal İlgileri Psikolojik Dayanıklılığın Meydan Okuma Alt Boyutunu Yordamakta Mıdır?” Problemine İlişkin Bulguların Tartışılması	53

“Üniversite Öğrencilerinin Yaşadıkları Travmatik Olay, Psikolojik Doğum Sıraları, Sosyal İlgileri Psikolojik Dayanıklılığın Kontrol Alt Boyutunu Yordamakta Mıdır?” Problemine İlişkin Bulguların Tartışılması	57
“Üniversite Öğrencilerinin Yaşadıkları Travmatik Olay, Psikolojik Doğum Sıraları, Sosyal İlgileri Psikolojik Dayanıklılığın Kendini Adama Alt Boyutunu Yordamakta Mıdır?” Problemine İlişkin Bulguların Tartışılması	60
“Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Doğum Sıraları Gerçek Doğum Sıralarına Göre Anlamli Bir Farklılık Göstermekte Midir?” Problemine İlişkin Bulguların Tartışılması	65
“Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Cinsiyet Değişkenine Göre Anlamli Bir Farklılık Göstermekte Midir?” Problemine İlişkin Bulguların Tartışılması	65
BÖLÜM VI.....	67
SONUÇ VE ÖNERİLER	67
Sonuçlar	67
Öneriler.....	69
KAYNAKÇA	73
EKLER.....	85
EK 1- Kişisel Bilgi Formu	85
EK 2- Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği.....	86
EK 3- Toplumsal İlgil Ölçeği	88
EK 4- White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri	92

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Araştırma Grubunu Oluşturan Öğrencilerin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı	28
Tablo 2. Cinsiyete Göre Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık, Meydan Okuma, Kendini Adama ve Kontrol Puanlarına İlişkin t-testi Sonuçları	35
Tablo 3. Psikolojik Dayanıklılığın Sosyal İlgı ve Psikolojik Doğum Sırasıyla Olan İlişkileri	36
Tablo 4. Üniversite Öğrencilerinin Gerçek Doğum Sıraları İle Psikolojik Doğum Sıraları Arasındaki Farklılığa İlişkin Ki-Kare Analizi Sonuçları	37
Tablo 5. Psikolojik Doğum Sırası Değişkenin Gerçek Doğum Sırası Değişkenine Bağımlı Olup Olmadığını Belirlemek Amacıyla Yapılan Ki-Kare Testi Sonuçları	38
Tablo 6. Travmatik Olay, Büyük Çocuk, Ortanca Çocuk, Küçük Çocuk, Tek Çocuk Konumu ve Sosyal İlginin Meydan Okumayı Yordamasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları	39
Tablo 7. Travmatik Olay, Büyük Çocuk, Ortanca Çocuk, Küçük Çocuk, Tek Çocuk Konumu ve Sosyal İlginin Kontrolü Yordamasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.	41
Tablo 8. Travmatik Olay. Büyük Çocuk. Ortanca Çocuk. Küçük Çocuk. Tek Çocuk Konumu ve Sosyal İlginin Kendini Adamayı Yordamasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları..	43

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölüm, araştırmanın problem durumu, amacı ve önemi, araştırmanın varsayımları, sınırlılıkları ve tanımlarını içermektedir.

1.1. Araştırmanın Problem Durumu

Psikoloji biliminin İkinci Dünya Savaşına kadar ağırlıklı olarak hastalık modeli diye tanımlanan davranış bozukluğu ya da ruhsal hastalığa sahip bireylerin tedavisiyle ilgilendiği vurgulanmaktadır (Seligman, 2002). İkinci dünya savaşının meydana getirdiği olumsuz sonuçlarla çalışırken psikoloji alanındaki çalışmalarda hastalık modelinin yeterli olmadığı, hastalık modelinin insan doğasının iki önemli özelliğini göz ardı ettiği fark edilmiştir. Bu özelliklerden ilki insan doğasının yeni koşullara uyum sağlamasına izin veren gizil güçlere sahip olduğudur. İkinci özellik ise; insan doğasının olumlu yönlerinin ihmal edilmiş olduğunun farkına varılmasıdır. Bu eksiklikler fark edildikten sonra psikoloji bilimi insan doğasının olumlu yönlerine, güçlü yönlerine odaklanmaya başlamıştır. Psikoloji alanındaki geleneksel anlayışın insan doğasını anlamakta yetersiz kaldığının fark edilmesinin ardından, psikolojide olumlu odaklanmayı temel alan bu anlayış pozitif psikoloji olarak adlandırılmaktadır. Pozitif psikoloji bireylerin güçlü yönlerine odaklanmaktadır (Seligman, 2002).

Yaşam boyu insanlar birçok stres durumu, travma ile karşı karşıya kalmaktadır. Karşılaştıkları bu stres ve travmalar insanların yaşamlarını etkilemekte, yaşam dengelerini, düzenlerini bozmaktadır. Travmatik yaşantılar bireyde korku, çaresizlik, güvensizlik,

endişe, suçluluk, kızgınlık, ürkeklik, değersizlik gibi yoğun olumsuz duygular yaratır. Fakat yapılan araştırmalar sonucu stres ve travma durumlarında insanların 5% ile 35%'inin bu olumsuz duruma yenik düştüklerini belirtmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere insanların büyük çoğunluğu stres, travma durumlarına karşı pes etmemekte ve travmanın kendisini olumsuz etkilemesine izin vermemektedir. Pozitif psikoloji yaşadıkları travmayı gelişimleri için fırsat olarak gören, sıkıntıdan kurtulup, olumlu değişim, rahatlama ve psikolojik gelişim gösteren psikolojik dayanıklılığı yüksek bireylere odaklanmaktadır. Garmezy (1993), gerçek risk ya da olumsuz durum içermeyen yapılan dayanıklılık tanımlamalarının her zaman eksik kalacağını savunmaktadır. Masten (2001) görünen bir risk durumu söz konusu olmadan kişinin psikolojik olarak sağlam olduğunun ileri sürülemeyeceğini ifade etmiştir.

İnsanı diğer canlılardan ayıran en temel özellik sosyal olma gereksinimidir (Adler, 2008). İnsanın sosyal ilişki kurma gereksinimi olduğu için; içinde yaşadığı toplumda diğer insanlarla ilişki kurmaya, bu ilişkileri devam ettirmeye çalışır. Bu amaçla hayatında yeni düzenlemeler yapar ya da var olan düzenlemelere uyar (Soyer, 2004). Adler bireyin normal ya da sağlıklı olmasının göstergelerinden birinin de sosyal ilgi olduğunu belirtir (Ansbacher, 1991). Sosyal ilgi bireyin tüm toplumla, kendinden yola çıkarak bütünle özdeşleşmesidir ve özdeşim kurduğu bu bütünü hep devam etmesi için çaba harcamasıdır (Adler, 2002). Adler (1958) yaşamdaki temel problemler ve bu problemlerin çözümü için sosyal ilginin gerekli olduğunu belirtir. Sosyal ilginin özellikle daha tatmin edici kişilerarası ilişkiler ve sonuçlar sağladığını, günlük hayattaki stresi sağlığa etkileriyle baş etmeyi mümkün kıldığını belirtir.

Travmatik olaylar temel insan ilişkilerinde sorun yaratmaktadır. Aile, arkadaşlık, sevgi ve toplum bağlarını kırmakta, başkalarıyla ilişkileri biçimlendiren ve destekleyen kendilik yapısını parçalamaktadır (Herman, 2007). Calhoun ve Tedeschi (2004) ise yaptıkları çalışmada, bireylerin travma sonra gelişimlerini beş alana bölmektedir. Bu alanlardan birisi de başkalarıyla iletişim kurmaktır. Bu bağlamda bireyler yaşadıkları travmadan sonra aile ve yakınlar ile daha yakın ilişkiler kurduklarını, çevrelerindeki insanlar artık hayatlarının önemli parçaları haline geldiğini belirtmektedirler. Çevreleri ile iletişimlerini kesmeyen, aile ve arkadaşları ile ilgilenen bireyler travma durumu ile daha iyi baş edip, dayanabilmektedir.

Bu kapsamda, bu çalışma da üniversite öğrencilerinin güçlü yönlerine odaklanılmıştır. Literatürdeki araştırmaların sonuçları, sınırlılıkları ve önerilerinden hareketle, üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıklarını incelemek, psikolojik doğum sıraları ve sosyal ilgi düzeylerinin de yordayıcı değişkenler olarak rol alıp almadığını gözlemlemek araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı psikolojik doğum sırası ve sosyal ilginin öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerini yordamadaki rolünü ortaya koymaktır. Bu amacın yanı sıra psikolojik dayanıklılığın cinsiyet değişkeni bakımından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini, gerçek doğum sırası ile psikolojik doğum sırası arasında ilişki olup olmadığı incelenecektir. Araştırmada psikolojik dayanıklılık sürecini etkilediği düşünülen psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgi değişkenlerine yer verilmiştir.

1.3. Araştırmanın Alt Amaçları

1. Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları travmatik olay, psikolojik doğum sıraları, sosyal ilgileri psikolojik dayanıklılığın meydan okuma alt boyutunu yordamakta mıdır?
2. Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları travmatik olay, psikolojik doğum sıraları, sosyal ilgileri psikolojik dayanıklılığın kontrol alt boyutunu yordamakta mıdır?
3. Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları travmatik olay, psikolojik doğum sıraları, sosyal ilgileri psikolojik dayanıklılığın kendini adama alt boyutunu yordamakta mıdır?
4. Üniversite öğrencilerinin psikolojik doğum sıraları gerçek doğum sıralarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Üniversite öğrencilerinin meydan okuma, kontrol ve kendini adama puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.4. Araştırmanın Önemi

Psikolojik dayanıklılık, psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgi kavramlarını birlikte ele alan herhangi bir akademik çalışmaya rastlanmamaktadır. İlk kez çalışılması bakımından bu tez çalışması, pozitif psikoloji literatürüne katkıda bulunacaktır.

Bu tez çalışması kapsamında elde edilen bulgular ile psikolojik doğum sırası ve sosyal ilginin psikolojik dayanıklılığı yordayıp yordamadığı öğrenilecektir. Bu açıdan bilimin yordama amacına hizmet etmektedir. Psikolojik dayanıklılığın kaynakları hakkında bilgi sağlayacaktır.

Türk kültüründe pozitif psikoloji kavramlarına yönelik çalışmalar yetersiz düzeydedir. Psikolojik dayanıklılık ve sosyal ilgi kavramlarının gelişmesinde kültürün önemli etkileri olduğu yapılan çalışmalar neticesinde görülmüştür. Bu çalışma Türk kültüründe sosyal ilgi ve psikolojik dayanıklılık kavramları hakkında bilgi sağlayacaktır. Böylece psikolojik dayanıklılık ve sosyal ilgi açısından aynı yaş grubunda Türk kültüründe yapılmış araştırma sonuçlarına dayanarak kültürlerarası bu kavramların farklılığını gösterecektir.

Sosyal ilgi ve psikolojik doğum sırası ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiler öğrenildikten sonra, bu konuda ebeveynlere yönelik eğitim programlarının geliştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. İlkokul, ortaokul, liselerde rehberlik programlarında, üniversitelerin eğitim programlarında bireylerin sosyal ilgi ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile psikolojik doğum sıraları dikkate alınarak psikolojik ve sosyal gelişimleri destekleyen programlar hazırlanmasına katkıda bulunacaktır. Ayrıca psikolojik doğum sırasının bireyin ruh sağlığına etkileri konusunda farkındalığın artmasıyla aile danışmanlığı uygulamalarında bu konuya verilen önem artacaktır.

Ebeveynlerin doğum sırası hakkında farkındalığı artırılarak, çocuklarının aile içinde kendilerini nasıl konumlandıklarını ve bu konumlandırmanın onların psikolojik dayanıklılıklarına etkisi daha iyi anlaşılabilir, ailelerinin onlardan beklentilerini ve bu durumun çocuk ruh sağlığına etkileri hakkında farkındalık oluşturacak, bu alanda yeni eğitimler ve çalışmalar yapılabilmesine imkân sağlayacaktır.

Bu çalışma Türk kültüründe sosyal ilgi, psikolojik doğum sırası ve psikolojik dayanıklılık kavramları hakkında bilgi sağlayacaktır. Bu bilgilerle farklı yaş grupları ve demografik değişkenlere sahip bireylerde yeni çalışmaların yapılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırma da herhangi bir varsayım da bulunulmamıştır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın genellenebilirliği üniversite öğrencileri ile sınırlıdır.

Araştırmada sosyo-ekonomik durum değişkeni öğrencilerin verdiği ifadeler doğrultusunda belirlenmiştir.

Araştırmada travmatik yaşantıya sahip olma açık uçlu bir şekilde katılımcıya sorulmuş, katılımcılardan alınan cevaplar uygulayıcı tarafından kategorik hale getirilmiştir.

1.7. Tanımlar

Psikolojik Dayanıklılık: Psikolojik dayanıklılık kavramı stresi azaltan ve stresli olaylarla başa çıkma becerisini destekleyen bir kişilik özelliğidir (Kobasa, 1979). Psikolojik dayanıklılık; bağlanma, denetim ve meydan okuma olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır (Holt, Fine ve Tollefson, 1987).

Sosyal (Toplumsal) İlgisi: Almanca 'da "Gemeinschaftsgefühl" olan kavram insanlığa karşı sosyal olma, kişinin diğer insanlarla özdeşleşmesi ve toplum ve insan huzuru için gerçek bir endişe hissedip, bu uğurda çabalamasıdır (Leak ve Leak, 2006; Manaster, Cemalcılar ve Knill, 2003). Adler (1956) sosyal ilgiyi toplumsallık duygusu, bireyin toplumdaki diğer insanlarla ilişkisi, toplumdaki işbirliği, bireyin kendini diğer insanlarla özdeşleştirmesi olarak tanımlamaktadır.

Travmatik Yaşantı: Bu çalışmada, bireyi ruhsal ya da bedensel olarak sarsan, inciten yaşantılar travmatik yaşantı olarak kabul edilmiştir.

Psikolojik Doğum Sırası: Psikolojik doğum sırası, bireyin aile içinde kendini nasıl algıladığı yani bireyin aile içinde kendini nasıl konumlandığıdır. Psikolojik doğum sırası ile gerçek doğum sırası aynı olmak zorunda değildir (Campbell, White ve Stewart, 1991).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölüm psikolojik dayanıklılık, psikolojik doğum sırası ve sosyal ilginin kavramsallaştırılması, psikolojik dayanıklılık, psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgiye yönelik araştırmaları içermektedir.

2.1. Psikolojik Dayanıklılık

Psikoloji bilimi, İkinci Dünya Savaşından sonra psikopatoloji üzerinde yapılan araştırmaların insan doğasını anlamada yetersiz kaldığını fark ederek olumlu yönlerle odaklanmaya başlamıştır. Psikoloji alanındaki geleneksel anlayışın insan doğasını anlamakta yetersiz kaldığının fark edilmesinin ardından, psikolojide olumlu odaklanmayı temel alan bu anlayış pozitif psikoloji olarak adlandırılmaktadır. Pozitif psikoloji bireylerin güçlü yönlerine odaklanmaktadır (Seligman, 2002). Bu çalışmada ise pozitif psikolojinin önemli çalışma alanlarından biri olan psikolojik dayanıklılık üzerinde durulmuştur. Aşağıda psikolojik dayanıklılık ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

Kobasa (1979) bazı kişilerin yaşamdaki karşılaştıkları stresli olaylar karşısında diğer insanlara göre daha dirençli ve sağlıklı kaldıklarını görmüştür. Kobasa bireylerin daha sağlıklı kalmalarını sağlayan bu özelliklere psikolojik dayanıklılık (psychological hardiness) adını vermiştir. Kobasa strese karşı dirençli olan bu bireylerin değişikliklere uyum sağlayabildiklerini, yaşamlarındaki olaylarda kontrolü ellerinde tutabildiklerini ve yaptıkları işlere kendilerini verebildiklerini belirtmiştir. Maddi, Harvey, Khoshaba, Persico

ve Brow (2006); psikolojik dayanıklılık kavramını stresi azaltan ve olaylarla başa çıkma becerisini destekleyen bir kişilik özelliği olarak tanımlar.

Kararırmak ve Çetinkaya (2009) psikolojik dayanıklılığı, kişinin stresli yaşam olayları karşısında sağlıklı duygusal durumunu sürdürmesini sağlayan önemli kişilik özelliklerinden biri olarak tanımlamaktadır.

Kobasa bahsettiği bu kişilik özelliği kavramlaştırmak için 1979 yılında bir belediyede çalışan orta ve üst düzey yöneticilerden 670 erkek ile görüşmüştür. Bu bireylere hayatlarının son üç yılında geçirdikleri stresli olaylar ve hastalıkları yazmalarını istemiştir. Daha sonra çok fazla stres yaşayıp buna rağmen az hastalık geçirenleri bir grup, çok fazla stres yaşayıp ve fazla hastalık geçirenleri de bir grup olarak almıştır. İki grubu karşılaştırdığında bu iki grup arasındaki farkın bağlanma, denetim ve meydan okuma özellikleri ile ilgili olduğunu belirlemiştir. Çok fazla stresli olay yaşamalarına rağmen daha az hastalık geçiren gruptaki insanların hayatlarında psikolojik dayanıklılığı oluşturan bağlanma, denetim ve meydan okuma özelliklerinin daha fazla yer aldığını bulmuştur.

Psikolojik dayanıklılık; bağlanma, denetim ve meydan okuma olmak üzere birbiriyle ilişkili üç boyuttan oluşmaktadır (Holt, Fine ve Tollefson, 1987; Kobasa, 1979; Maddi ve diğ., 2006; Maddi, 2002; Maddi ve Khoshaba, 1994).

2.1.1 Bağlanma (Kendini Adama)

Terzi (2013) tarafından yapılan çalışmada kendini adama olarak ele alınan bu kavram; Kobasa (1979) tarafından, bireyin yaşamın çeşitli alanları ile ilgilenme eğilimi olarak tanımlamaktadır. Bağlanma bireyin aile, iş, sosyal ilişkileri gibi yaşamının tüm alanlarında meydana gelen olayların dışında kalmadan, aktif olarak dâhil olma durumudur (Maddi ve Khoshaba, 1994; Kobasa,1982).

Bağlanma düzeyi yüksek olan bireyler iş, aile, arkadaş çevresi ile ilgili olan stresli durumlarda pasif kalıp sorundan kaçmak yerine; bu durumla baş etmeye çalışır (Holt, Fine ve Tollefson, 1987). Bu kişiler karşılaştıkları durumları, kişileri ilgilenmeye değer olarak görürler ve çevrelerinde gerçekleşen olaylara merak duyarlar, ilgi ile araştırırlar (Sinclair ve Tetrick, 2000). Maddi (2004) bağlanmayı; bireyin yaşamına sahip çıkması, kendine inanması, önem vermesi, çevresinde yaşanan olaylara aktif olarak katılması, insanlarla ilgilenecek duygusal destek olması ya da gerektiğinde duygusal destek alması olarak

tanımlar. Bağlanma boyutunda; bireyin yaşamını ve amaçlarını anlamlı bulması ve bağlılığının sonucu olarak elinden gelenin en iyisini yapması beklenmektedir (Durak, 2002). Gençöz ve Motan (2009) bağlanma boyutunun sebatkâr olma, özgüven, kendi ilkelerine sahip olma ve inanma gibi kişilik özellikleri ilişkili olduğunu söylemektedir. Bu tanımlardan da anlaşıldığı üzere bağlanma boyutunun gerçekçilik yönü ağır basmaktadır (Maddi, 2004; Kamya, 2000).

2.1.2. Kontrol (Denetim)

Kontrol, bireyin yaşamındaki çeşitli olayları etkileyecek, değiştirecek biçimde inanma ve bu şekilde davranma eğilimidir (Holt, Fine ve Tollefson, 1987).

Kontrol bireyin yaşamda karşılaştığı güçlüklerle mücadele etmesi, sonuçlarını çaresizce kabul etmek yerine değiştirebileceğine inanmasıdır. Psikolojik dayanıklılığın kontrol alt boyutu yaşamdaki olaylarda bireyin kontrolü elinde tutmasıdır, güçsüzlüğü kabul etmemesi, mücadele etmesidir. Kontrol; bireyin özgür olmasını, seçim yapabilmesini, öz disiplini, başarıyı, cesareti, motivasyonu içerir (Maddi, 2004; Kamya, 2000). Gençöz ve Motan (2009) kontrol boyutunun özerklik, başarı motivasyonu, öz-denetim, gibi kişilik özellikleri ilişkili olduğunu söylemektedir.

2.1.3. Meydan Okuma

Meydan okuma, değişimin günlük yaşamın doğal bir parçası olarak tanımlamaktadır. Güvenliği tehdit eden bir unsur olmaktan ziyade gelişimi teşvik edici, olumlu bir inanç olarak ele alınmıştır (Holt, Fine ve Tollefson, 1987, Maddi 2004). Yani, bireyin değişime uyum sağlayabilmesi, değişim sürecini kendini geliştirmek için fırsat olarak görebilmesidir (Kobasa, 1982).

Yüksek düzey meydan okumaya sahip olan bireyler; çok karışık durumları bile gelişimin bir parçası olarak gördükleri için daha açık, esnek, aktiftirler, problem çözme güçleri yüksektir (Holt, Fine ve Tollefson, 1987). Gençöz ve Motan (2009) meydan okuma boyutunu yeniliklere açık olma, iyimserlik, azim ve kararlılık gibi kişilik özellikleri ilişkili olduğunu söylemektedir.

Kobasa, Maddi ve Kahn (1982) tarafından yapılan çalışmada sosyal destek, öz yeterlilik değişkenlerinin psikolojik dayanıklılık kişilik özelliği üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Bu

Çalışma sonucunda sosyal destek ve öz yeterliliğinin psikolojik dayanıklılık üzerinde önemli etkisi olduğu görülmüştür. Motan (2002) tarafından yapılan çalışma da ise stresin bilişsel değerlendirme üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Buradan hareketle bireyin çevresindeki yaşam olaylarını değerlendirirken stres bilişsel yapılarını etkilediği için, psikolojik dayanıklılığı da etkileyen bir faktör olduğu bulunmuştur. Ayrıca, Maddi ve Kobasa (1994) tarafından yapılan çalışmada aile ortamının psikolojik dayanıklılığın oluşmasında etkili olduğu belirtilmiştir. Çalışmacılar, ailelerin özellikle çocuklarının çevrelerindeki değişimleri fırsat olarak algılamalarını sağlayarak, çocukların psikolojik dayanıklılıklarını destekleyebileceklerini belirtmişlerdir. Maddi, Khoshiba ve Pammanter (1999) bireyin iş hayatının, örgüt kültürünün ve ikliminin de psikolojik dayanıklılık üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir.

Kobasa'ya (1979) göre psikolojik dayanıklılığı yüksek kişiler, işine düşkün, karşılaştıkları zorlukları yeteneklerini test edebilecekleri fırsatlar olarak gören ve yaşamlarındaki olayların kendi kontrollerinde olduğuna inanan kişilerdir. Bu bireyler duygu ve davranışlarının sorumluluklarını alır, stres kaynaklarının kişisel seçimlerinin bir sonucu olduğuna inanırlar. Yaşamda karşılaştıkları olumsuz durumları değiştirebileceklerine, iyileştirebileceklerine inanırlar. Bu sebeple bu bireyler yaşamda karşılaştıkları zorluklara meydan okurlar, daha az hassasiyet ve depresyon belirtileri gösterirler (Kobasa ve Maddi 1984). Bu da bu bireylerin kendilerine güven ve özsaygılarını arttırır. Norfolk'a (1989) göre, stresle başa çıkmayı öğrenen bireyler neşeli, enerji dolu ve daha verimli bir hayat geçirebilen kişilerdir. Hanton, Evans ve Neil (2003) psikolojik dayanıklılığı yüksek bireylerin çevrelerindeki insanları daha kolay etkilediklerini, olumsuz durumları kendi lehlerine çevirme gücüne sahip olduklarını belirtir. Maddi (2004) yaptığı çalışmada da psikolojik dayanıklılığı yüksek olan bireylerin, iş yaşamlarında daha başarılı ve etkili olduklarını belirtirken; Just (1999) bu bireylerin işlerini bitirmeye odaklı, bu amaç doğrultusunda ellerinden gelen her şeyi yapan, kolay vazgeçmeyen bireyler olduğunu ifade etmektedir. Nash ve Fraser (1998) tarafından yapılan çalışmada da psikolojik dayanıklılık düzeyi yüksek bireylerin belirli özelliklere sahip olduğunu belirtmişlerdir. Bu zellikler başa çıkma yeteneği, başa çıkma için gerekli psikolojik kaynaklara ve strese karşı kontrol kapasitesine sahip olma, insanlara yönelik ilgi, sosyal yanıtlayıcılık, yüksek benlik saygısı, öz farkındalık, işbirliğine yatkın olma, kişiler arası ilişkilerde duygusal yakınlık kurma isteği, problem zmeye eğilimli olma, gerçekçi değerlendirme olarak belirtilmiştir.

2.1.4. Psikolojik Dayanıklılık İle İlgili Araştırmalar

Kobasa, Maddi ve Courington (1981) psikolojik dayanıklılığın yaşamın erken yıllarında geliştiğini iddia etmektedir. Bireyin yaşamın erken yıllarında geçirdiği yaşantıların (ebeveyn kaybı, düşük sosyo-ekonomik düzeyde yaşama, göç, boşanma, madde kullanımı, istismara maruz kalma gibi) bireyin psikolojik dayanıklılığını arttırdığını belirtmişlerdir. Bu bireylerin karşılaştıkları güçlüklerle baş etmek için kendi potansiyellerine, yaşam amaçlarına odaklandıkları için daha dayanıklı bireyler olduklarını savunmaktadırlar. (Maddi, Khoshaba ve Pammanter, 1999). Psikolojik dayanıklılığı arttıran durumun, çocuğun ailede bu yaşantılara tanık olmasından ziyade ailenin bu yaşantılara nasıl tepki verdiği, karşılaşılan güçlüklerle nasıl baş ettiğinin önemli olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca ailenin çocuğu olduğu gibi kabul etmesinin, çocuğun güveninin geliştirecek eğitim verilmesinin, çocuğun seçim hakkına saygı duyulmasının psikolojik dayanıklılığın temelini oluşturduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca Maddi ve Kobasa yaptıkları çalışmada başka bir noktaya daha ilgi çekmişlerdir. Ailede ilgi ve sevgi görmeyen çocukların psikolojik dayanıklılıklarının diğer çocuklara göre daha gelişmiş olabileceğini söylemektedirler. Araştırmacılar bu çocukların ailelerinde ilgi ve sevgi gereksinimlerini karşılanmadığı için arkadaşları ve diğer kişilerle de iyi ilişkiler kuramadıklarını, bu nedenle de üstünlük çabaları ile karşılaştıkları zorluklarla daha iyi baş edebileceklerini belirtmektedirler (Kobasa, Maddi ve Courington, 1981).

Pollock (1989) psikolojik dayanıklılığın erken çocukluk yıllarına dayandırılmasında Erickson'un gelişim dönemlerinin önemli olduğu belirtmiştir. Erickson'un gelişim dönemlerinden ikincisi olan özerkliğe karşı utanç döneminde çocuk özerklik kazanmaya çalışır (Burger, 2006). Çocuğun bu dönemde özerkliğini kazanmaya yönelik yaptığı davranışlara ebeveynlerin verdiği tepkiler, getirdiği kısıtlamalar; çocuğun bağımsızlık duygusunun oluşmasında ve kendine güveninin gelişmesinde önemlidir. Anne babaların tutumları çocuğun bağımsızlığını destekleyecek şekilde olursa bu çocukların ileride karşılaştıkları güçlüklerle baş edebilmesi, onu kontrol edebilmesi daha kolay olacaktır.

Leak ve Williams (1991) tarafından yapılan çalışmada sosyal ilgi, psikolojik dayanıklılık ve yalnızlık arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışmada psikolojik dayanıklılık ile sosyal ilgi arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuştur. Yalnızlık ile sosyal ilgi arasında negatif yönlü ilişki bulunmuştur.

Durak (2002) tarafından yapılan çalışmada, psikolojik belirtileri yordamada stresin ve strese karşı direnç sağlayan kişilik özelliklerinin etkisi araştırılmıştır. Ayrıca Türk örnekleminde Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin psikometrik özellikleri test edilmiştir. Deprem yaşamış ve deprem yaşamamış 380 üniversite öğrencisi ile yürütülen bu çalışmada, psikolojik dayanıklılığın, algılanan sosyal desteğin ve başa çıkma tarzlarının psikolojik belirtileri yordamadaki etkisi araştırılmıştır. Araştırma sonunda, psikolojik dayanıklılığın stres ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide arabulucu rolü olduğu bulunmuştur. Psikolojik dayanıklılığın, deprem deneyimine sahip olmayan öğrenciler için stres düzeyini, psikolojik belirtileri anlamlı olarak açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Terzi (2005) tarafından yapılan çalışmada, üniversite öğrencilerinin öznel iyi olmaya ilişkin psikolojik dayanıklılık modeli test edilmiştir. Bu kapsamda 395 üniversite öğrencisi ile çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, stresli yaşam durumlarını bilişsel değerlendirme; stresli yaşam durumları ile başa çıkma; psikolojik dayanıklılığın iyi olmayı dolaylı olarak etkilediği bulunmuştur.

Bacanlı ve Sürücü (2006) tarafından yapılan çalışmada, üniversite öğrencilerinin üniversiteye genel, sosyal, akademik uyumları incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, orta düzeyde psikolojik dayanıklılığa sahip olan öğrencilerin genel uyum puanlarının, düşük düzeyde psikolojik dayanıklılığa sahip olanlarınkinden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca, orta ve yüksek düzeyde psikolojik dayanıklılığa sahip olan öğrencilerin akademik uyum puanlarının, düşük düzeyde psikolojik dayanıklılığa sahip olan öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Yalın (2007), üniversite birinci sınıf öğrencilerinin üniversiteye uyumunu etkileyen değişkenleri incelediği çalışmada, psikolojik dayanıklılığın üniversiteye uyumu anlamlı bir şekilde yordadığını ortaya koymuştur.

Üniversite öğrencilerinin karakter özellikleri ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkileri inceleyen Chung (2008), yaptığı çalışmada kendine yönelik olumlu tutum içinde olma, maneviyata yönelimli olma ve alçak gönüllüğünün psikolojik dayanıklılık ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bu çalışmada elde edilen diğer bulgular ise, yaşam doyumu ile psikolojik dayanıklılık arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu ve maneviyata yönelimli olmanın hem yaşam doyumunun hem de psikolojik dayanıklılığın önemli bir yordayıcısı olduğu şeklindedir.

Magno, Parinas ve Mamaug (2008) tarafından yapılan bir araştırmada üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıklarını yordayan kişisel ve sosyal faktörleri belirlemek amaçlanmıştır. Bu araştırmada kişisel faktörlerden öz saygı, öz yeterlilik ve maneviyatın; sosyal faktörlerden ise güvenli bağlanma ve sosyal desteğin psikolojik dayanıklılığı anlamlı düzeyde açıklayan koruyucu faktörler olduğu ortaya konulmuştur.

Terzi (2008) tarafından yapılan çalışmada, üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ile algılanan sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma kapsamında 140 üniversite öğrencisi ile çalışılmıştır. Araştırma sonucunda algılanan sosyal destek ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Kararımak ve Çetinkaya (2009) tarafından yapılan çalışmada deprem yaşamış bireylerin bağlanma stilleri ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu kapsamda araştırma 1999 depremini yaşamış 242 kişi ile yürütülmüştür. Araştırma sonucunda güvenli bağlanma ve psikolojik dayanıklılık arasında pozitif ilişki; korkulu ve kaygılı bağlanma ile psikolojik dayanıklılık arasında negatif ilişki bulunmuştur.

Kurt (2011) tarafından yapılan çalışmada Çevik Kuvvet personelinin stresle başa çıkma durumları, psikolojik dayanıklılık ve iş doyum düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu kapsamda 332 emniyet personeli ile çalışılmıştır. Araştırma sonucunda iş doyumunu ile psikolojik dayanıklılık arasında düşük düzeyde, pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Ayrıca psikolojik dayanıklılık ile stresle başa çıkma durumlarından aktif planlama, kaçma-soyutlama boyutlarını iş doyumunu yordadığı bulunmuştur.

Tekin (2011) tarafından yapılan çalışmada askeri hastanelerde çalışan hemşirelerin psikolojik dayanıklılıkları ile tükenmişlikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu araştırma kapsamında GATA'da çalışan 519 hemşire ile görüşülmüştür. Araştırma sonucunda psikolojik dayanıklılık ve tükenmişlik arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca evli olan, mesleğini isteyerek yapan, aylık gelir düzeyi daha yüksek olan, mesleki stresi düşük ve sağlık durumunu daha iyi algılayan hemşirelerin psikolojik dayanıklılıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tümlü (2012) tarafından yapılan çalışmada, üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ile temas engelleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma kapsamında 955 üniversite öğrencisi ile görüşülmüştür. Araştırma sonucunda, psikolojik dayanıklılık düzeyleri farklı üniversite öğrencilerinin temas düzeyleri, aile tipine göre değiştiği

bulunmuştur. Ayrıca, üniversite öğrencilerinin bağımlı temas düzeyleri ve temas sonrası düzeylerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerine göre değiştiği görülmüştür.

Başak (2012) tarafından yapılan çalışmada, ebeveynlerinin gelir düzeyi düşük olan üniversite öğrencilerinin öz duyarlık, sosyal bağlılık ve iyimserlik düzeyleri ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu araştırma kapsamında gelir düzeyi 0 ile 1260 TL arasında olan, en az dört kişilik ailelere sahip ve ebeveynleri en fazla lise mezunu olan 495 öğrenci ile çalışılmıştır. Araştırma sonunda, öz duyarlık ve sosyal bağlılık değişkenlerinin, iyimserlik değişkeni üzerinde doğrudan etkiye ve dolayısıyla psikolojik dayanıklılık değişkeni üzerinde dolaylı etkiye sahip olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca, iyimserliğin psikolojik dayanıklılık üzerinde doğrudan etkiye sahip olduğu da belirlenmiştir.

Ergüner Tekinalp ve Terzi (2013) tarafından yapılan çalışmada kendini toparlama gücü ile psikolojik doğum sırası, sosyal ilgi ve stresle baş etme arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucunda psikolojik doğum sırası, sosyal ilgi ve aktif planlama başa çıkma tutumunun kendini toparlama gücünün yordayıcıları olduğu bulunmuştur. Bireylerin kendini toparlama gücü ile psikolojik doğum sırası arasındaki ilişki incelendiğinde kendini toparlama gücü ile küçük çocuk olma arasında pozitif yönlü anlamlı, ortanca çocuk olma ile negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur.

Yalçın (2013) tarafından yapılan çalışmada, ilköğretim okulu öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile stres, psikolojik dayanıklılık ve akademik iyimserlik algıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma kapsamında 406 öğretmen ile çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin mesleki tükenmişlik, psikolojik dayanıklılık ve akademik iyimserlik algıları branş değişkenine göre anlamlı farklılıklar gösterdiği bulunmuştur. Sınıf öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık ve akademik iyimserlik düzeyleri branş öğretmenlerine göre daha yüksek düzeyde bulunmuştur. Ayrıca mesleki tükenmişlik, psikolojik dayanıklılık ve akademik iyimserlikle negatif yönde ve anlamlı ilişkili bulunurken, dayanıklılık ve akademik iyimserlik gibi olumlu özelliklerin mesleki tükenmişlik düzeyini azalttığını görülmüştür.

2.2. Travmatik Yaşantı

İnsanoğlu, var olduğundan beri doğal ya da insan kaynaklı olan travmatik yaşantılarla karşı karşıya kalmıştır ve kalmaktadır. Travmatik yaşantılar, insanın yaşamında ömür boyu süren izler bırakır. Bu çalışmada, travmatik yaşantı bireyi ruhsal ya da bedensel olarak sarsan, inciten yaşantılar olarak ele alınmıştır. Literatürde de farklı travmatik yaşantı tanımları yer almaktadır. Kolk ve Streeck-Fischer (2002) travmayı kişinin psikik ve biyolojik başa çıkma mekanizmalarını aşırı zorlayan ve bu kişinin, yani organizmanın normalde güçsüzlüğünü telafi edebilecek başka bir kişinin desteği ile de telafi edilemeyen olay veya olaylar olarak tanımlamışlardır. Briere ve Scott (2006) ise; kişinin, içsel dinamiklerini bozan, endişe ve aşırı derecede üzüntü yaratan bir olay ile karşılaşmayı travmatik yaşantı olarak tanımlamaktadır. Janoff-Bulman (1989) insanların temel varsayımında dünyanın iyi ve güvenli bir yer olduğu, dünyadaki olayların anlamlı, kişinin kendisini değerli bir varlık olarak algılamasının yer aldığını belirtmektedir. Bu varsayımlar kişinin dokunulmazlık (yani kendisinin başına kötü olaylar gelmeyeceği) inancına yol açmasına neden olmaktadır. Travmatik olay ise bu dokunulmazlık algısını sarstığı için bireyin yaşamını etkilemektedir (Janoff-Bulman, 1989).

Travmatik olay kişinin denetleme, bağlantı kurma ve anlamlandırma duyularını veren olağan baş etme sistemlerini felce uğratar. Travmayı olağandışı kılan, diğer yaşam olaylarında uyumu sağlayan baş etme yollarının kullanılamayacağı kadar şiddetli oluşudur (Gölge, 2005).

İnsanlar travma ya da beklenmedik durumlar karşısında genellikle üç şekilde tepki vermektedir. Bunlar;

- strese yenik düşmek (Travma sonrası stres bozukluğu),
- psikolojik dayanıklılık veya iyileşme,
- travma sonrası gelişim (Hefferon & Boniwell, 2014).

Travmatik yaşantılar bireyde korku, çaresizlik, güvensizlik, endişe, suçluluk, kızgınlık, ürkeklik, değersizlik gibi yoğun olumsuz duygular yaratır. Olumsuz benlik algısı ve olumsuz beden imajı geliştirmesine neden olur. Bunlara bağlı olarak, agresif davranışlar, insanlardan kaçma, içedönüklük, inisiyatif alamama, esnekliğin yitirilmesi, sosyal ilişkilerde kopukluk gibi davranışlar geliştirmesine zemin oluşturur (Aytan Erdoğan, 2010).

Kangas ve arkadaşları (2002) ve Cordova (2008) tarafından yapılan çalışmalarda stres ve travma durumlarından insanların 5% ile 35%'inin bu olumsuz duruma yenik düştüklerini belirtmiştir. Bu çalışmalardan anlaşılacağı üzere 65%'lik dilim stres durumuna karşı psikolojik dayanıklılık göstermekte ve travma sonrası iyileşme göstermektedir.

Janoff-Bulma (2004), Tedeschi, Park ve Calhoun (1998) ve Charney (2004) sürekli olmayan stres durumlarının, bireylerin gelecekteki stresli yaşantılara psikolojik olarak hazır olmasını ve karşılaşacağı streslere karşı daha güçlü olmasını sağladığını savunmaktadırlar. Bu çalışmalardan yola çıkarak bu araştırmada da üniversite öğrencilerinin karşılaştıkları travmanın bireylerin psikolojik dayanıklılığını yordamasındaki rolü ele alınmıştır.

2.2.1. Travmatik Yaşantı İle İlgili Araştırmalar

Kobasa, Maddi ve Courington (1981) psikolojik dayanıklılığın yaşamın erken yıllarında geliştiğini iddia etmektedir. Bireyin yaşamın erken yıllarında geçirdiği yaşantıların (ebeveyn kaybı, düşük sosyo-ekonomik düzeyde yaşama, göç, boşanma, madde kullanımı, istismara maruz kalma gibi) bireyin psikolojik dayanıklılığını arttırdığını belirtmişlerdir.

Vanderbit ve Adriance (2001) tarafından yapılan çalışmada olumsuz yaşantıların her bireyde olumsuz sonuçlara yol açmadığı bulunmuştur.

Hooper (2003) tarafından yapılan çalışmada da travmaya maruz kalan öğrencilerden, psikolojik dayanıklılığı yüksek olan bireylerin; bu durumun sağlıklı kişilik gelişimini açıklayan bir faktör olduğunu ortaya koymuştur.

Phan (2003) Vietnam savaşına maruz kalmış, yoksul, göç eden öğrencilerle çalışmıştır. Çalışmasında bu travmalara maruz kalmalarına rağmen, sorunlarıyla başa çıkabildiklerini, hayata olumlu bakış açısına sahip olduklarını bulmuştur.

Parrent (2007) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin olumsuz deneyimleri ile psikolojik dayanıklılıkları arasında olumlu ilişki bulunmuştur.

Debhoij, Gailard, Dam (2010) tarafından yapılan çalışmada da başa çıkma, öz-yeterlik gibi kişilik özelliklerinin stresli yaşam olayları ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiyi etkilediğini belirtmiştir. Bu çalışmada da travmatik yaşantıya sahip olma, psikolojik dayanıklılık alt boyutu olan kendini adamayı yordadığı bulunmuştur. Bu çalışmada

travmatik yaşantıya sahip olan bireyler için de bu yaşantıya sahip olma olumsuz sonuca yol açmamıştır.

Cogner ve Cogner (2002) yaptıkları çalışmada çocukluk ve ergenlik döneminde risk durumlarına maruz kalmanın bireylerin sonraki gelişimlerinde aksamalara yol açabileceğini belirtmiştir. Fakat psikolojik sağlamlığı yüksek olan bireylerin bu risk faktörlerinin olası sonuçlarını azalttığını belirtmiştir.

Masten (2002) tarafından yapılan çalışmada da bireyin geçirdiği olumsuz yaşantılar ve sorunlar bireyin daha sonraki yaşamını sağlıklı bir şekilde sürdürmesi ve psikolojik sağlamlığında etkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca, bazı araştırmacılar sürekli olmayan stres durumlarının, bireylerin gelecekteki stresli yaşantılara psikolojik olarak hazır olmasını ve karşılaşacağı streslere karşı daha güçlü olmasını sağladığını savunmaktadır (Charney, 2004; Janoff-Bulman, 2004; Tedeschi, Park ve Calhoun, 1998).

Calhoun ve Tedeschi (2004) tarafından yapılan çalışmada bireylerin yaşadıkları travmayı benlikleri daha iyi bir hale getirmek için bir yol olarak ele almışlardır. Sıkıntıdan kurtulup gelişim gösterme, olumlu değişim, rahatlama ve psikolojik gelişim post travmatik gelişme olarak adlandırılmaktadır (Hefferon & Boniwell, 2014). Calhoun ve Tedeschi (2004) bireylerin travma sonra gelişimlerini beş alana bölmektedir. Bu alanlardan ilki kişisel güç; ikincisi başkalarıyla iletişim kurmak; üçüncüsü hayatın değerini anlama; dördüncüsü kişilerin hayat gayelerini değiştirmek, yeni bir şeyler öğrenmek adına yeniden eğitime devam etme veya yeni beceriler edinme; beşincisi ruhsal değişim, insanların önceki inançlarına geri dönmesi, aktif katılımdır. Bu bağlamda bireyler yaşadıkları travmadan sonra aile ve yakınlar ile daha yakın ilişkiler kurduklarını, çevrelerindeki insanlar artık hayatlarının önemli parçaları haline geldiğini belirtmektedirler.

2.3. Sosyal (Toplumsal) İlg

Adler 1918 yılından itibaren ölümüne kadar ilgi kavramını geliştirmek için çalışmıştır (Drescher, 2007). Alman literatüründe “Gemeinschaftsgefühl” olarak yer alan kavram sosyal ilgi, toplumsal ilgi, sosyal duygu olarak tercüme edilmiştir (Erginsoy, 2010; Helvacı, 2012; Kalkan, 2010; Soyer 2001). Adler (1956) sosyal ilgiyi (social interest) toplumsallık duygusu, bireyin toplumdaki diğer insanlarla ilişkisi, toplumdaki işbirliği, bireyin kendini diğer insanlarla özdeşleştirmesi olarak tanımlamaktadır. Johnson, Smith ve

Nelson (2003) sosyal ilgiyi başkalarının huzuru için yapılan aktiviteler olarak tanımlarken, Ansbacher ve Ansbacher (1956), başkaları ile empati ve dostluk kurma, insan sevgisi olarak tanımlamaktadır. Leak ve Leak (2006) sosyal ilgiyi benmerkezcilikten uzak bir biçimde tüm insanlığa hizmet etme, kendin dışında kişi, nesne ya da olaylara da değer vermek olarak ifade etmektedir. Sosyal ilgi, kişinin başkaları ile özdeşleşmesini, toplum ve insan huzuru için çabalamasını, çalışmasını içermektedir, bir nevi aşkınlık durumudur. Geçtan (2012) ise sosyal ilgiyi başkasının gözünden görmek, başkasının gözünden işitmek, başkasının kalbiyle hissetmek olarak tanımlamaktadır. Manaster, Cemalciler ve Knill (2003) sosyal ilgi kavramının bireyin kendini dünyanın bir üyesi olarak görüp, kendini insanlığa ait hissetmesi ile ilgili olduğunu belirtmektedir.

Adler (2008) tarafından da belirtildiği gibi insanı diğer canlılardan ayıran en temel özellik sosyal olma gereksinimidir. İnsanın sosyal ilişki kurma gereksinimi olduğu için; içinde yaşadığı toplumda diğer insanlarla ilişki kurmaya, bu ilişkileri devam ettirmeye çalışır. Bu amaçla hayatında yeni düzenlemeler yapar ya da var olan düzenlemelere uyar (Soyer, 2004).

Adler bireyin normal ya da sağlıklı olmasının göstergelerinden birinin de sosyal ilgi olduğunu belirtir (Ansbacher, 1991). Adler, sosyal ilgi ile sadece bireyin içinde bulunduğu toplumu kast etmemektedir. Sosyal ilgi bireyin tüm toplumla, kendinden yola çıkarak bütünle özdeşleşmesidir ve özdeşim kurduğu bu bütünün hep devam etmesi için çaba harcamasıdır (Adler, 2002). Adler (2008) sosyal ilgiyi doğuştan gelen bir içgüdü olarak görmez, bunun yerine sosyal ilgi eğilimiyle dünyaya gelindiğini, bilinçli olarak ya da bilinçsiz olarak içinde yaşanılan toplum ve kültür ile şekillenerek geliştirilmesi gereken doğal bir güç olarak tanımlar.

Adler (1956) insanların yaşamda üç görevi olduğundan bahsetmiştir. Bu görevleri iş, arkadaşlık, sevgi/aşk görevleri olarak tanımlamıştır. İş görevleri kapmasında toplum için çalışmayı, topluma katkıda bulunmayı; arkadaşlık görevleri kapsamında; çevredeki insanlarla iletişim, yakınlık kurabilmeyi, samimi, içten arkadaşlıklar oluşturabilmeyi; sevgi/aşk görevleri kapsamında evlenmeyi, özel biri ile yakınlık kurabilmeyi, anne baba olabilmeyi ele almaktadır. Bireyin yaşam görevlerini tamamlayabilmesi sosyal ilgisine bağlı olmaktadır. Bireyin sosyal ilgi düzeyi bu yaşam görevlerini tamamlamasını etkilemektedir.

Geçtan (2012) sosyal ilginin ilk kez anne ve çocuk arasındaki ilişkiye dayandığını belirtmektedir. Zamanla çocuğun ebeveynleri ile kurduğu ilişki ile sosyal ilginin de geliştiğini, çocuğun kardeşleri ya da arkadaşları ile oyuncaklarını, yiyeceklerini paylaşması, çevresindeki insanlara yardım etmesi gibi davranışların sosyal ilginin göstergeleri olduğunu belirtmektedir. Dixon, Willingham, Chandler ve Mcdougol (1986) tarafından yapılan çalışmada da sosyal ilgi ile olumlu erken aile yaşantıları ilişkili bulunmuştur. Adler (2003a), çocukların ruhsal gelişiminde özellikle yaşamlarının ilk yıllarının etkili olduğunu belirtmektedir. Çocuğun bu dönemde geliştirdiği sosyal duygu genellikle yaşam boyu devam etmektedir. Çocuğun bu dönemde geçirdiği yaşantıları yanlış yorumlaması ve yaşadığı başarısızlıklar toplumdan çekilmesine neden olmaktadır (Brett, 1998). Adler (2003a), çocuğun sahip olduğu bu sosyal duygusunun zamanla gelişerek aile üyelerinden çevresindeki diğer insanları, toplumunu, diğer ülkelerdeki insanları sonunda bütün insanlığı, bitkileri, hayvanları kapsayacak şekilde gelişmesinin mümkün olduğunu belirtmektedir. Buradan da anlaşılabileceği üzere sosyal ilginin gelişiminde hem psikolojik hem sosyal süreçler etkili olmaktadır. Leak ve Williams (1991) algılanan aile çevresi ile sosyal ilgi arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmalarında; aile üyelerinin birbirlerine karşı destekleyici, yardımsever, açık, problem durumlarında çatışma yerine sorunu çözmeye isteklilik gösteren aile ortamları ile sosyal ilgi pozitif yönde ilişkili bulunmuştur.

Kaplan (1991) tarafından yapılan çalışmada sosyal ilgiye ait biliş yapılarını, duyguları ve davranışları tanımlamaktadır. Sosyal ilgiye ait biliş yapıları; toplumdaki insanların eşit hak ve sorumluluklara sahip olduğu, kişinin kendisine davranılmasını istediği şekilde diğer insanlara davranması gerektiği, bireyin kişiliğini değerlendirirken toplum yararına, toplum refahı için harcadığı emeğin önemli ölçüt olduğu, kişinin amaçlarının, çıkarlarının toplum yararı, refahı ile tutarlı olmasının amaçlarını gerçekleştirmesini kolaylaştıracağı şeklindedir. Sosyal ilgiye ait duygular; insanlara güvenme, toplumsallık duygusuna sahip olma, iyimserlik, cesaret, topluma, insanlığa ait olma, yabancılık hissetmeme şeklindedir. Sosyal ilgiye ait davranışlar; işbirliği, dayanışma, empati kurabilme, saygılı, paylaşımcı, uzlaşmacı, yapıcı olma şeklindedir.

Manaster, Cemalciler ve Knill (2003) tarafından yapılan çalışmada, doğuştan gelen ve geliştirilebilen sosyal ilginin bireyin yaşam tarzı ile ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Araştırmacılar bireyin seçim yaptığı yaşam tarzı ile sosyal ilginin daha bilinçli şekilde geliştirilebileceğini belirtmişlerdir. Ansbacher (1991), sosyal ilginin gelişiminin üç farklı

süreçle oluştuğunu belirtmiştir. Bu üç sürecin ilk adımı sosyal yaşam ve bu yaşamdaki işbirliği için gerekli olan davranışlardan; ikinci adımı diğer insanları anlama ve onlara verici olmak gibi yeteneklerin gelişiminden ve üçüncü adımı ise insanların tüm davranışlarını etkileyen kişisel tutum değerlendirmelerinden oluştuğunu ifade etmektedir.

Yapılan araştırmalar sosyal ilgi ile işbirliği, yaşam doyumu, iş doyumu, katkıda bulunma, şefkat, dostluk, empati, işbirliği, psikolojik iyi olma, hoşgörü, sorunlarla, stresle etkili başa çıkma, maneviyat ve yapıcı bağımsızlık, gelecek ve şimdi odaklı olma, kendini ayarlama gibi özellikler arasında ilişki olduğunu desteklemektedir (Crandall ve Harris, 1976; Crandall ve Putman, 1980; Crandall, 1980; Leak, Millard, Perry ve Williams, 1985; Crandall ve Harris, 1991; Bubenzer, Zarski ve Watter, 1991; Edwards ve Kern, 1995; Lefcourt 1996; Manaster, Cemalciler ve Knill, 2003; Kaplan, 2003). Adler sosyal ilgisi yüksek bireylerin yaşamında karşılaştığı sorunlarla daha iyi baş edebileceğini belirtir. Bu bireyler toplumsal sorunlarla uğraştığı, sosyal düzenin ve refahın devamı için çabaladığından sorunlarla, zorluklarla mücadele etmekte daha iyi durumdadırlar (Dicaprio 1974). Adler (2002) sosyal ilgisi yüksek bireylerin yaşamda karşılaştıkları sorunlar karşısında daha cesur davranıp, bu sorunların üstesinden gelebileceklerine inanan, işbirliğine yatkın kişiler olarak tanımlamaktadır. Rareshide ve Kern (1991) sosyal ilgisi yüksek bireyleri topluma yararlı bir şeyler yapma, katkıda bulunma çabası içince olan, daha üretken olmaya çalıştıkları için özsaygıları daha yüksek, motivasyonları daha iyi, başa çıkma becerileri gelişmiş, daha enerjik kişiler olarak tanımlamaktadır. Bu bireylerin yaşamda karşılaştıkları zorlukları, sorunları hayatlarını geliştiren bir fırsat olarak görüp, bu sorunlara meydan okuma eğilimi içinde oldukları belirtilmektedir (Rareshide ve Kern, 1991). Leak ve Williams (1989) sosyal ilginin yabancılaşma, yalnızlık, umutsuzluk duygularını azalttığını, yaşam görevleri ile baş etmek için yapıcı çabalar ve cesareti desteklediğini, strese karşı toleransı geliştirdiğini, biriyle çalışmaktan doyum almayı arttırdığını belirtmiştir.

Sosyal ilgi düzeyi düşük olan bireyler ise, toplum yararından çok kendi çıkarlarını ön planda tutan, güç, üstünlük için çaba harcayan kişilerdir. Bu bireyler fazla üstünlük çabası içinde bulundukları için genellikle çevrelerindeki insanlara güvenmemektedirler (Erginsoy, 2010). Adler (2002) genellikle suçlu, nevrotik, psikotik, sık intihar girişiminde bulunan bireylerin ve sapıkların sosyal ilgi düzeylerinin yetersiz olduğunu belirtmektedir.

2.3.1. Sosyal İlgil ile İlgili Araştırmalar

Greever, Tseng ve Friedland (1973) tarafından yapılan çalışmada sosyal ilgi çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Bu çalışmada aynı zamanda sosyal ilgi ölçeğini geliştirmişlerdir. Araştırma sonucunda, cinsiyetler arasında sosyal ilgi düzeyleri açısından anlamlı farklılık bulunmuştur. Kadınların erkeklere göre daha yüksek sosyal ilgi puanlarına sahip olduğu bulunmuştur. Sosyo-ekonomik düzey ile sosyal ilgi arasında ilişki bulunmazken, akademik başarı ile pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Araştırmacılar bu çalışmada aynı zamanda Kaliforniya Kişilik leğini kullanarak, kişilik özellikleri ile sosyal ilgi arasında ilişkiyi araştırmıştır. Bu çalışmanın sonucunda, sosyallik, iyilik hali, sorumluluk, sosyalizasyon, iyi izlenim, hořėr (tolerans), yeterlilik, topluma uyarak başarı elde etme, entelektüel yeterlilik, toplumsallık kişilik özellikleri ile sosyal ilgi arasında pozitif ilişki bulunurken, esneklik kişilik özelliği ile negatif ilişki bulunmuştur.

Crandall ve Reimanis (1976) tarafından yapılan araştırmada üç ayrı çalışma yapılmıştır. İlk çalışmada 30 erkek ve 30 kadın olmak üzere 60 kişi ile çalışılmıştır. Bu çalışmada katılımcıların zaman oryantasyonu, mutluluk, doyum ve sevmedikleri yemekler ile sosyal ilgileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda mutluluk ve doyum ile sosyal ilgi pozitif ilişkili bulunmuştur. Zaman oryantasyonu ile ilgili yapılan analizler sonucunda, sosyal ilgi puanı yüksek bireylerin geleceğe odaklı, şimdiye daha az, geçmişe çok az odaklı olduğu bulunmuştur. Gelecek ve şimdi odaklı olma sosyal ilgi ile pozitif ilişkili bulunurken, geçmiş odaklı olma anlamlı düzeyde negatif ilişkili bulunmuştur. İkinci alışma da, 26 kız ve 26 erkek olmak üzere 52 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Zaman yönetimi ile sosyal ilgi arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırma sonucunda zaman yönetimi ile sosyal ilgi arasında pozitif ilişki bulunmuştur. nc çalışmada ise, 57 kadın ve 57 erkek olmak üzere 114 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Çocukluk anıları ile sosyal ilgi arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, sosyal ilgi düzeyinin düşük ya da yüksek olmasına bağlı olarak çocukluk anılarının farklılaştığı bulunmuştur.

Crandal ve Harris (1976) tarafından yapılan çalışmada, katılımcıların işbirliği davranışları, fedakrlıkları ile sosyal ilgileri arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada işbirliği davranışını ölçmek için “tutsak ikilemi” oyunu kullanılmıştır. 30 erkek ve 55 kadın olmak üzere 85 katılımcı ile gerçekleştirilen bu araştırma sonucunda oyunda işbirliği davranışı gösteren katılımcıların sosyal ilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırmanın fedakrlık boyutunu ölçmek için, tutsak ikilemi oyununa katılan 85 birey,

oyun çalışmasından 8-10 hafta sonra telefonla aranmıştır. Katılımcılara yerel bir derneğin çalışmalarına katılıp katılmayacakları sorulmuş, gönüllü olanlardan uygun zaman istenmiştir. Araştırma sonucunda gönüllü olanların olmayanlara göre bir önceki çalışmada daha yüksek işbirliği davranışı gösterdiği bulunmuştur. Fakat gönüllü olan ve olmayan her iki grubun işbirliği davranışı ortalama puanları eşit çıkmıştır. Fedakârlığı ölçmek için farklı 60 katılımcıya empati ölçeği uygulanmıştır. Çalışma sonucunda sosyal ilgi ile empati arasında yüksek düzeyde, pozitif ilişki bulunmuştur.

Crandall (1980) tarafından yapılan çalışmada sosyal ilginin teorik yapısı, ölçülmesi ve kendini ayarlama ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda iyi olma ile kendini ayarlama ile sosyal ilgi arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Özellikle stres altındaki gruplarda sosyal ilgi ile ilişki daha yüksek bulunmuştur. Bu durum stresle başa çıkmada sosyal ilginin önemini göstermiştir. Sosyal ilgi kendini ayarlamanın fiziksel ve psikolojik süreçleri ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Ayrıca, cinsiyet, yaş ve stresin kendini ayarlama ile sosyal ilgi arasında aracı değişkenler olduğu bulunmuştur.

Leak ve Williams (1989) tarafından yapılan çalışmada sosyal ilgi, yabancılaşma ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişki incelenmiştir. Üniversite öğrencileri ile yapılan bu çalışma sonucunda sosyal ilginin psikolojik dayanıklılığın bağlanma ve kontrol alt boyutları ile pozitif yönde anlamlı ilişkiye sahip olduğu bulunurken, meydan okuma alt boyutu ile anlamlı ilişki bulunmamıştır. Ayrıca sosyal ilgi ile yabancılaşma negatif yönde ilişkili bulunmuştur.

Leak ve Williams (1991) tarafından yapılan çalışmada sosyal ilgi ile aile çevresi arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda aile üyelerinin birbirlerine karşı destekleyici, yardımsever, davranış ve duygularında açık, kibar olduğu, stres-problem durumlarını saldırganlık, çatışma ile çözmeyen aile ortamları ile sosyal ilgi pozitif yönde anlamlı ilişkili bulunmuştur. Sosyal ilgi aile organizasyonları ile ilişkili bulunmamıştır. Aile çevresi ölçeğinin entelektüel-kültürel ile ahlaki-dini oryantasyon alt boyutlarıyla sosyal ilgi pozitif ilişkili bulunmuştur. Ayrıca asosyal ve benmerkezci oryantasyon alt boyutları ile sosyal ilgi arasında düşük ilişki bulunmuştur.

Kaplan (1991) tarafından yapılan çalışmada sosyal ilgide cinsiyet farklılıkları incelenmiştir. Kaplan bu çalışmasında 568 lise öğrencisi ile çalışmıştır. Araştırma grubuna Greever tarafından geliştirilen Social Interest Index (SII) ve Sulliman (1973) tarafından geliştirilen Sulliman Scale of Social Interest (SSSI) ölçeklerini uygulamıştır. SII

arkadaşlık, kariyer, aşk, özsaygı olmak üzere dört; SSSI diğer insanlarla ilişki kurma ve onlara güvenme ile kendine güven ve dünya ile ilgili iyimser olma olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Araştırma sonucunda SII ve SSSI ölçeklerinin toplam ve SSSI birinci alt boyutundan alınan puanlarında kadınlar erkeklerden daha yüksek puan almıştır. SSSI ikinci alt boyutunda kadın erkek puanları arasında önemli fark bulunmamıştır.

Soyer (2001) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal ilgileri bazı değişkenler açısından incelenmiştir. Bu çalışma kapsamında 806 öğrenci ile görüşülmüştür. Araştırma sonucunda, öğrencilerin cinsiyetlerine, yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim yerine, sınıf düzeyine, bölümlerine, anne ve babalarının eğitim düzeyine, ailesinin gelir düzeyine, yetiştikleri ailenin yapısına ve organ eksikliğine göre sosyal ilgi puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Ama akademik başarının algılanışında kendini başarılı olarak algılayanların sosyal ilgi puanları daha yüksek bulunmuştur.

Kaplan (2003) tarafından yapılan çalışmada sosyal ilgi ile işbirliği davranışları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışmaya 9-12. sınıf arasında okuyan 290 öğrenci katılmıştır. Araştırmacı tarafından katılımcılara Toplumsal İlgi Ölçeği ve Tutsak İkilemi oyunu uygulanmıştır. Araştırma grubu birinci ve ikinci grup olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Grup bir; ortalama üzeri sosyal ilgi puanı alan 35 çift; grup ikiyi ortalama altı sosyal ilgi puanı alan 35 çiftten oluşturulmuştur. Araştırma sonunda sosyal ilgi puanı daha yüksek olan bireylerin daha fazla işbirliği davranışında bulunduğu gözlenmiştir.

Erginsoy (2010) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal ilgileri, bilişsel çarpıtmaları ve ilk anıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışma kapsamında 330 öğretmen adayı üniversite öğrencisi ile görüşülmüştür. Araştırma sonucunda, sosyal ilgi düzeyleri ile bilişsel çarpıtmanın yakınlıktan kaçınma boyutuyla arasında negatif yönde, zihin okuma ve gerçekçi olmayan ilişki beklenti boyutlarıyla pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Sosyal ilgi ile ilk anılar arasındaki ilişkiyi anlamak için yapılan analizler sonucunda ilk anılarda “anne”, “aileden olmayan kişiler”, olaya ait “ses” kalıntılarının, “nötr duyguların” olması sosyal ilgi düzeyinde negatif yönde farklılıklar oluştururken; “grupla” yaşanan deneyimler, “cömertlik” ve “korku” yaşantılarının varlığının da pozitif yönde farklılıklar oluşturduğu bulunmuştur.

Kalkan (2010) tarafından yapılan çalışmada, üniversite birinci sınıf öğrencilerinin romantik ilişkilerinde duygusal istismar, fiziksel istismar ve soruna yönelme ile sosyal ilgi

arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bu çalışma kapsamında 300 birinci sınıf öğrencisi ile görüşülmüştür. Araştırma sonucunda sosyal ilginin duygusal istismar ve fiziksel istismar ile negatif yönde, soruna yönelme ile pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca sosyal ilgi duygusal istismar, fiziksel istismar ve soruna yönelmenin anlamlı bir yordayıcısı olarak bulunmuştur.

Helvacı (2012) tarafından çalışmada, üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde sorun çözme biçimleri, romantik ilişkilerinde sosyal ilgi ve aşk biçimleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışma kapsamında 330 üniversite öğrencisi ile çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, sosyal ilgi ile özgeci aşk, arkadaşça aşk ve tutkulu aşk arasında pozitif ilişki bulunurken; oyun gibi aşk arasında negatif ilişki bulunmuştur.

2.4. Psikolojik Doğum Sırası

Adler de (2002) , Freud gibi yaşamın ilk beş yılını, bu sürede yaşanan aile ilişkilerini önemsemektedir. Bu dönemin bireyin sonraki kişiliği üzerinde etkili olduğunu vurgulamaktadır (Geçtan, 2012). Bireyin kişilik gelişiminde ebeveynlerin çocuklarına olan tutumlarının, kardeşler arasındaki ilişkinin önemli olduğunu söylemektedir (Geçtan, 2012; Ersanlı, 1996). Aile yeni bir bireyin katılması ebeveynlerin birbirine olan ilişkisinden, ebeveynlerin çocuklara olan ilişkisine kadar ailedeki tüm ilişkileri, kardeşlerinin yaşam tarzlarını etkilemektedir. Bu sebepten dolayı Adler doğum sırası kavramına önem vermiştir (Geçtan, 2012; Ersanlı, 1996; Karadeniz, 2008). Doğum sırası konusunda ilk çalışan İngiliz bilim insanı Sir Galton'dur. Fakat bu konuyu sistemli şekilde alıp, çalışan kuramcı Adler olmuştur (Syed, 2004). Adler, gerçek doğum sırasını bireyin aile içinde dünyaya geldiği sıra olarak tanımlar. Kısaca, gerçek doğum sırası birey için aile içinde bir konumdur. (Adler, 1956). Bu konum birinci çocuk, üçüncü çocuk, son çocuk, tek çocuk, yedinci çocuk vb. gibidir. Bireyin doğum sırası onu ileriki yaşamında belirleyici özellikler gösterir. Her bir konumun kendine özgü görevleri vardır, hiçbir konum diğerinden daha iyi ya da daha kötü değildir. Gerçek doğum sırasının özellikleri her ailede benzerdir (Shulman ve Mosak, 1977).

Adler aynı ailede doğan çocukların aynı ortamlara sahip olmadığını savunur. Bir ailede ilk doğan çocuk ile ikinci doğan çocuğun aynı ortamlarda yetişmediğini söyler (Shulman ve Mosak 1977; Melillo 1983). Stewart (2004); ilk doğan çocuk ile ikinci doğan çocuk arasında ebeveyn tutumu, ebeveynliğe daha hazır olma ve diğer çevresel faktörlerden

kaynaklı farklılıklar olacağını belirtmektedir. Psikolojik doğum sırası (psychological birth order) burada devreye girer. Psikolojik doğum sırası bireyin aile içinde kendini nasıl algıladığı, konumlandığıdır (Campbell, White ve Stewart, 1991). Literatürde psikolojik doğum sırası en büyük çocuk, ikinci çocuk, en küçük çocuk ve tek çocuk olarak tanımlanmıştır. Psikolojik doğum sırası ile gerçek doğum sırası aynı olmak zorunda değildir (Campbell, White ve Stewart, 1991; Lohman, Lohman ve Christensen, 1985). Campbell, White ve Stewart (1991) tarafından yapılan çalışmada psikolojik doğum sırası ile gerçek doğum sırası arasında düşük düzeyde ilişki bulunmuş olmasına rağmen, birey için psikolojik doğum sırasının daha önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gfroerer, Gfroerer, Curlette, White ve Kern (2003) yılında yaptıkları çalışmada bireyin aile içinde kendini nasıl konumlandığının ileriki yaşamındaki kişilik özelliklerinde, yaşam stilinde gerçek doğum sırasından daha önemli olduğunu savunmuşlardır. Bireyin psikolojik doğum sırasını bilmek kişiler arası ilişki tarzları, yaşam biçimleri ile ilgili bilgi sağlayabilir (Stewart ve Campbell, 1998).

Aşağıda kısaca psikolojik doğum sırası kavramında yer alan en büyük çocuk, ikinci çocuk, küçük çocuk ve tek çocuğun sahip olmaya meyilli oldukları özelliklere değinilmiştir. Ancak verilen özellikler bireyin kendini aile içerisinde konumlandırmasının olası sonuçları olarak görülmeli, kesin beklentiler olarak algılanmamalıdır (Geçtan, 2012).

2.4.1. En Büyük Çocuk

En büyük çocuk kendinden sonra kardeş geldiği için ebeveynin ilgisini kaybetmiştir. İlk doğduğunda ilgi merkezi kendisi iken, tüm yardım ve destek ona sağlanırken, yeni kardeşin doğması ile bu durum değişmektedir (Geçtan, 2012). Bu yüzden devamlı güç, ilgi arayışı içinde olur. Güçlü olmak bu çocuklar için çok önemlidir ve diğer kardeşlere göre daha tutucudur (Yörük, 2006; Hapworth, Hapworth, Heilman, 1999). En büyük çocuk, kardeşler arasında sorumluluğu en fazla gelişen çocuktur. Ebeveynler kardeşlerinin sorumluluğunda büyük çocuğa verebildiği için bu çocuklar genellikle daha sorumluluk sahibi, kurallara uyan, düzenli, başkalarına tavsiyede bulunan kişilerdir (Geçtan, 2012). En büyük çocuklar yaşları gereği ebeveynleri onlardan diğer kardeşlere göre daha fazla şey yapmaları beklemekte, ebeveyn eleştirileri en çok bu kardeşe yönelik olmaktadır (Geçtan, 2012). İlk çocuklar aynı zamanda ailede en çok ödüllendirilen çocuklardır (Hapworth vd., 1999). En büyük çocuklar toplumdaki düzenin devamı içinde en çok çabalayan

çocuklardır, sorumluluk almaya alışık oldukları için lider olma yeteneği hissetmektedirler (Geçtan, 2012; Hapworth vd., 1999).

Lohman, Lohman ve Christensen (1985) tarafından yapılan çalışmada, ilk doğan çocukların diğer çocuklara göre kendilerine sosyal olarak daha çekici buldukları görülmüştür. Bunun yanı sıra diğer kardeşler yenilikçi ve gözüpek değildir (Hapworth vd., 1999).

2.4.2. İkinci Çocuk

Kendilerinden önce dünyaya gelen kardeşi ile devamlı yarışır, mücadele içindedirler. İkinci çocuğun önünde bu yollardan daha önce geçmiş olan birileri olduğu için karşılaştığı sorunlarla daha kolay baş edebilir (Adler, 1994). Bu çocuklar kendilerinden önce dünyaya gelen büyük kardeş aşağılık duygusu ile kendinden sonra dünyaya gelen küçük kardeş üstünlük duygusu arasında sıkışmış gibidir (Geçtan, 2012; Hapworth vd., 1999). İlk çocuktan sonra ebeveynlik konusunda daha deneyimli olan anne babalar bu çocuklara daha ılımlı yaklaşırlar, bundan kaynaklı bu çocuklar ebeveynleri ya da otorite ile çok sorun yaşamamaktadırlar (Geçtan 2012). Genellikle otoritenin onlar adına karar almasını istemekte, karar vermenin onlara bırakılmasını istememektedirler (Hapworth vd., 1999). Devamlı diğer kardeşlerle kendini kıyaslar ve kendinin çok yetenekli olmadığını düşünebilir. Bu yetersizlik inancı ilerleyen yaşlarda daha tepkisel, başkaldıran, devamlı kendini aşma çabası içinde olan, yenilgiyi kolay kabul eden bireyler olmasına neden olabilmektedir (Geçtan, 2012). İki kardeş arasında kalmış olma hissi ile büyüdükleri için devamlı diğerleri ile uyumlu, birlikte görünmek istemekte, böyle güvenilir hissetmektedirler (Hapworth vd., 1999).

2.4.3. En Küçük Çocuk

Evin en küçük çocuğu ailedeki diğer bireylere göre farklı bir ortamda yetiştirilmektedir. Anne baba en küçük çocuğun, başka kardeş olmadığı için, üstüne daha fazla titremekte, onunla daha fazla ilgilenmektedir (Yörükan, 2006; Geçtan, 2012, Hapworth vd., 1999). En küçük çocuk doğduğunda diğer kardeşler yaşça daha büyük oldukları için kardeşleri ile iletişim açısından daha sıcak bir ortamda büyümektedir (Yörükan, 2006). Çevrenin devamlı onunla ilgilenmesi, ilginin hep onun üstünde olması bu çocukların benmerkezci

olmalarına neden olabilmektedir (Geçtan, 2012). Böyle bir ortamda yetiştiği için hayata bakış açısı da diğer kardeşlerden daha farklı olmaktadır. Genellikle en küçük çocuğun bir şey yapabileceğine, başarabileceğine inanılmaz (Yörükan, 2006; Hapworth vd., 1999). Bu durum, çocuğun yetersizlik hissetmesine, aşağılık duygusuna sahip olmasına neden olabilmektedir (Geçtan, 2012; Hapworth vd., 1999). Bu nedenle de en küçük çocuk çevresine bir şeyleri yapabileceğini göstermek için çok çaba harcar, devamlı güçlü ve üstün olma çabası içinde olur ve ancak bu gücü ya da üstünlüğü hissedince tatmin olur. Bu üstünlük çabası ile bazı en küçük çocuk diğer tüm kardeşleri geçebilir. Kendinden büyük kardeşleri geçme imkânı bulamadığı zaman tüm sorumluluklarından kaçan, görevlerini, ödevlerini yapmayan bir çocuk olabilirler (Yörükan, 2006).

En küçük çocuk devamlı diğer kardeşleri geçme mücadelesi içinde olduğu için yetersizlik duygusu yaşayabilir. Bu yetersizlik duygusu ile kendini kanıtlama çabası içinde olduğundan toplumsal olaylara çok ilgi göstermeyebilir (Adler, 1994). En küçük çocuk kendinden sonra başka kardeş gelmediği için ebeveynlerinin sevgi ve ilgisini paylaşmak zorunda kalmaz. Bu nedenle de diğer kardeşlere göre biraz daha şımartılmış olabilirler. Küçük çocukluklar hep ayrı bir ilgi ve sevgi gördükleri için ileriki yaşamlarında da ayrıcalık bekleyen kişiler olabilirler. Kişiler arası ilişkilerinde daha çıkar temelli ilişkiler kuran, cana yakın, popüler, madde kullanımına daha yatkın, kişiler arası ilişkilerinde daha itaatkâr bireyler olarak tanımlanırlar (Stewart, 2004; Hapworth vd., 1999).

2.4.4. Tek Çocuk

Bu çocuklar yalnız yetiştikleri için ailelerinin ilgi ve sevgilerini kimseyle paylaşmak zorunda kalmamışlardır (Hapworth vd., 1999; Geçtan, 2012). Ayrıca bu çocukların başka kardeşleri olmadığı için oyuncak, kıyafet gibi paylaşımlarda çok bulunmazlar ve toplumsal konularda daha az gelişmiştir (Geçtan, 2012; Hapworth vd., 1999). Bu çocuklar ilgi hep kendi üzerlerinde olduğu, ailenin maddi kaynakları sadece kendilerine kullanıldığı için, ebeveynleri ile daha fazla vakit geçirebildikleri için şanslıdırlar. Gelecekte de bu ilgiyi çevrelerinden bekleyebilmektedirler (Geçtan, 2012; Yörükan, 2006). Ancak ilgi devamlı bu çocukların üzerinde olduğu için kendileri bir şeyleri başarmak için baskı altında hissedebilirler (Yörükan, 2006). Üzerlerinden ilgiyi çekecek bir kardeşleri olmadığı için yaptıkları her şeyleri ebeveynleri tarafından incelenmektedir (Hapworth vd., 1999). Tek çocuklar evde kendinden küçük ya da büyük başka kardeşleri olmadığı için devamlı yaş

farkının fazla olduğu ebeveynlerle iletişim kurarlar, bu nedenle yaşıtları ile iletişim kurmakta zorlanabilirler (Yörükan, 2006).

2.4.5. Psikolojik Doğum Sırası İle İlgili Araştırmalar

Melilo (1983) başarılı kadınların başarılarının altındaki nedenleri araştırmak üzere yaptıkları çalışmada 154 kadın akademisyenle çalışmışlardır. Çalışmaya katılan kadınlara gerçek doğum sıraları ve ailelerinde kendilerini kaçınıcı çocuk olarak algıladıkları sorulmuştur. Çalışma sonucunda doktora yapan kadınların genellikle tek çocuk ya da büyük çocuk olduğu bulunmuştur. Ayrıca gerçek doğum sırası ile psikolojik doğum sırası arasındaki fark da başarının etkili bir faktör olmadığı bulunmuştur.

Lohman, Lohman ve Christensen (1985) tarafından yapılan çalışma psikolojik doğum sırasını araştıran ilk çalışmalardan biridir. Bu araştırma kapsamında yaşları ile 11-25 arası değişen 170 çocuk ile görüşülmüştür. Araştırma sonucunda ilk doğan çocukların %80'i büyük çocuk özelliği taşıdığı bulunmuştur. Ortanca çocuklar ise birinci, ortanca, sonuncu (küçük) çocuk pozisyonlarından seçmiştir. İlk (büyük) çocukların kendilerini içten, zeki, sosyal olarak tanımlarken; küçük çocuklar kendilerini asi ve şımarık olarak tanımlamışlardır. İkinci çocuklar kendilerini özellikle zeki ve çalışkan bulmuşlardır. İkinci çocukların kendilerini üçüncü çocuklara göre daha az sorumsuz, düşman, şımarık bulmaktadır. Ayrıca bu çalışma sonucunda gerçek doğum sırası ile psikolojik doğum sırası arasında önemli fark bulunmuştur. Bu farkın özellikle ikinci ve üçüncü çocuklarda daha fazla olduğu belirtilmiştir.

Campbell, White ve Stewart (1991) tarafından yapılan çalışmada psikolojik doğum sırasını ölçmek amacıyla White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri geliştirilmiştir. Ayrıca bu çalışma da araştırmacılar psikolojik doğum sırası ile gerçek doğum sırası arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu çalışma kapsamında yaşları 16-65 arası değişen 556 kişi ile görüşülmüştür. Araştırma sonucunda çalışmaya katılan bireylerin büyük çoğunluğunun (%61) gerçek doğum sırası ile psikolojik doğum sırası arasında farklılık olduğu bulunmuştur. Bu çalışma da araştırmacılar cinsiyet ve yaşı psikolojik doğum sırasına etkisini de incelemişlerdir. Küçük çocukların kendinden önceki kardeşi ile arasındaki yaş farkı arttıkça kendini tek çocuk gibi algılamasının arttığı bulunmuştur.

Pilkington ve White (1997) tarafından yapılan çalışmada 134 öğrenci ile çalışılmıştır. Bu çalışmada White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri kullanılarak, öğrencilerin stresle başa çıkmaları ile psikolojik doğum sıraları arasındaki ilişki incelenmiştir. Psikolojik doğum sırasına göre büyük çocukların stresli durumlarda kendilerini aileleri ve akranları tarafından desteklenen, güvenilen kişiler olarak algıladıkları bulunmuştur. Ortanca çocukların ise özgüvenlerinin daha düşük olduğu, stresli durumlarda haksızlığa uğramış, engellenmiş olarak algıladıkları bulunmuştur.

Stewart, Stewart ve Campbell (2001) tarafından yapılan iki farklı araştırmada psikolojik doğum sırası, algılanan aile rolleri, aile yapısı ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişki incelenmiştir. Diğer araştırmada ise, psikolojik doğum sırası ile çeşitli kişilik özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. İlk araştırmaya 422 üniversite öğrencisi katılırken, ikinci araştırma 290 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda aile başarı vurgusu ve düzenliliğin büyük çocuk psikolojik doğum sırası ile açıklandığı bulunmuştur. Ortanca çocuğun işlevsiz aile yapısını, küçük çocuğun dikkat ve takdir ihtiyacını yordadığı bulunmuştur. Kontrollü aile çevresi, bağımsızlık eksikliği ise tek çocuğun yordadığı bulunmuştur. Ayrıca aile yapısının psikolojik doğum sırasını, kişilik özelliklerine kıyasla daha fazla yordadığı bulgusu elde edilmiştir. İkinci araştırma sonucuna göre, psikolojik doğum sırasına göre büyük çocuk olan kardeş ile dürtülerini kontrol edememe arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunurken, düzenli olma, başarı yönelimi ve baskın olma arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Psikolojik doğum sırasına göre ortanca çocuk olan kardeş ile birleştirici olma, düşük dürtü kontrolü ile ilişkili bulunurken, psikolojik doğum sırasına göre küçük çocuk olan kardeş ile birleştirici ve anlayışlı olma ve kaçınma davranışları ilişkili bulunmuştur. Psikolojik doğum sırasına göre tek çocuk olan birey ile ise savunmacılık, özerklik ve başarı yönelimli olma ilişkili bulunmuştur.

Stewart (2004) tarafından yapılan çalışmada 308 klinisyen ile çalışılmıştır. Araştırma grubundaki klinisyenlerin bir erkek danışanın aile yaşantılarını, onun doğum sırasına dayalı değerlendirip değerlendirmediklerini araştırmışlardır. Kısaca danışanın doğum sırasını bilmenin klinisyen de önyargı oluşturup oluşturmadığı incelenmiştir. Araştırma sonucunda danışanın doğum sırasını bilmenin klinisyen de önyargı oluşturduğu görülmüştür.

Hinton (2005) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin üniversiteye bağlılıkları, kampüs içi etkinliklere katılımları ile psikolojik doğum sırası arasındaki ilişki

incelenmiştir. Tek ve büyük çocukların üniversiteye bağlılıklarının daha fazla olduğu bulunmuştur.

Karadeniz (2008) tarafından yapılan çalışma çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile psikolojik doğum sırası arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmaya üniversitede öğrenim gören 1402 öğrenci katılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda psikolojik doğum sırası ölçeğine göre büyük ve küçük çocukların, tüm örselenme türleri (duygusal kötüye kullanım ve ihmal, fiziksel, cinsel) arasında negatif ve anlamlı; psikolojik doğum sırası ölçeğine göre büyük ve tek çocukların, tüm örselenme türleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca çocukluk çağı örselenme yaşantıları psikolojik doğum sırasının anlamlı bir yordayıcısı olarak belirlenmiştir.

Kalkan ve Koç (2008) tarafından yapılan çalışmada psikolojik doğum sırasının stresle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışmaya üniversitede öğrenim gören 436 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda, psikolojik doğum sırası ölçeğine göre büyük çocuğun, Kendine Güvenli yaklaşım (KGY), İyimser Yaklaşım (İY), Sosyal Destek Arama (SDA), Çaresiz Yaklaşım (ÇY) ve Boyun Eğici Yaklaşım (BEY) ile anlamlı bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Psikolojik doğum sırası ölçeğine göre ortanca çocuk ile KGY, İY, SDA, ÇY ve BEY stratejileri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Psikolojik doğum sırası ölçeğine göre küçük çocuk ile KGY, İY ve BEY arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Psikolojik doğum sırası ölçeğine göre tek çocuk ile KGY, İY, ÇY ve BEY ile anlamlı bir ilişkisi bulunmuştur. Ayrıca büyük çocuk, ortanca çocuk ve küçük çocuğun, stresle başa çıkma stratejilerini yordadığı bulunmuştur.

Kalkan ve Odacı (2010) tarafından okul öncesi öğretmen adayları üzerinde yapılan çalışmada psikolojik doğum sırası ile ana babaya bağlanma arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışma 193 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Psikolojik doğum sırasının ana babaya bağlanmanın yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Psikolojik doğum sırasında büyük çocuk ile Ana Babaya Bağlanma Ölçeğinin (ABBÖ) anne formundaki Koruma boyutu arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunurken, ortanca çocuk ile İlgi/Kontrol boyutu ile negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Küçük çocuk ile ABBÖ'nün hem anne hem de baba Formu İlgi/Kontrol boyutu arasında pozitif, yine ABBÖ'nün hem anne hem de baba Formu Koruma boyutu ile negatif ilişkisi bulunmuştur. Tek çocuk ile ise ABBÖ'nün hem anne hem de baba formundaki tüm boyutlarıyla negatif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu bulunmuştur.

Başaranoğlu (2011) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin psikolojik doğum sırası ile sosyal yetkinlik beklenti düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma 421 üniversite öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda erkeklerin, kızlara oranla aile içinde kendilerini, daha fazla memnun edici/düzenleyici (büyük çocuk) ve sevimli/ikna edici (küçük çocuk) çocuk olarak algıladıkları bulunmuştur. Memnun edici/düzenleyici (büyük çocuk) çocukların, karşı cinsle ilişkiyi sürdürebilme, dışlanmış/ihtimal edilmiş (ortanca çocuk) çocukların ise ilişkiyi sonlandırabilme konusunda daha yetkin olduğu bulunmuştur. Psikolojik doğum sırasının ilişkiyi başlatabilmeyi anlamlı şekilde yordamadığı bulunmuştur. Psikolojik doğum sırasının ilişkiyi sürdürebilme ve sonlandırabilmenin anlamlı yordayıcısı olduğu bulunmuştur.

Çakır ve Şen (2012) tarafından yapılan çalışmada psikolojik doğum sırası ile adil dünya inançları arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışma sonucunda psikolojik doğum sırası ile adil dünya inancı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Adil dünya inancı genel ve bireysel adil dünya inancı olmak üzere iki şekilde ele alınmıştır. Psikolojik doğum sırasına göre ortanca olan kardeşin, büyük ve küçük kardeşe göre genel adil dünya inançlarının düşük olduğu bulunmuştur. Psikolojik doğum sırasına göre ortanca olan kardeşin, büyük, küçük ve tek kardeşlere göre bireysel adil dünya inançlarının daha düşük olduğu bulunmuştur.

Psikolojik dayanıklılık, sosyal ilgi, psikolojik doğum sırası, travmatik yaşam olayları ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde bu kavramların birbirleri ile ilişkili olduğu gözlenmiştir. Bireylerin aile çevresi, aile üyeleri ile ilişkileri, yaşadıkları travmatik olaylar, aile içinde kendini konumlandırımları, içinde yaşadıkları topluma ait hissetmeleri psikolojik dayanıklılıklarını etkilemektedir. Bireylerin yaşadıkları travmayı benlikleri daha iyi bir hale getirmek, sıkıntıdan kurtulup gelişim göstermek, olumlu değişim, rahatlamak ve psikolojik gelişim göstermek için bir yol olarak kullanabilecekleri gözlenmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda sosyal ilgi ile aile çevresi, yabancılaşma, psikolojik dayanıklılık kişilik özellikleri arasında ilişkiler bulunmuştur. Aile üyelerinin birbirlerine karşı destekleyici, yardımsever, davranış ve duygularında açık, kibar olduğu, stres-problem durumlarını saldırganlık, çatışma ile çözmeyen aile ortamları ile sosyal ilgi pozitif yönde anlamlı ilişkili bulunmuştur. Psikolojik doğum sırası ile stresle başa çıkma, algılanan aile rolleri, aile yapısı ve algılanan sosyal destek, sosyal yetkinlik ve kişilik özellikleri arasında ilişkili bulunmuştur.

Bu çalışmalardan hareketle bireylerin aile içinde kendini nasıl konumlandırırdıkları, aile içi ilişkileri psikolojik doğum sıraları ve sosyal ilgileri ile ilişkilidir. Aynı zamanda sosyal ilgi ve psikolojik doğum sırası psikolojik dayanıklılık, stresle başa çıkma ile ilişkilidir.

Bu kapsamda üniversite öğrencilerinin psikolojik doğum sırası, travmatik yaşantıya sahip olmaları ve sosyal ilgi düzeylerinin, psikolojik dayanıklılıkları arasında ilişki olması beklenmektedir. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin psikolojik doğum sırası, travmatik yaşantıya sahip olmaları ve sosyal ilgi düzeylerinin, psikolojik dayanıklılık düzeylerini yordamadaki rolü incelenmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölüm, araştırma modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizine ilişkin bilgileri içermektedir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin psikolojik doğum sırası, travmatik yaşantıya sahip olmaları ve sosyal ilgi düzeylerinin, psikolojik dayanıklılık düzeylerini yordamadaki rolünü incelemeye yönelik genel tarama modelinde bir çalışmadır. Geçmişte ya da halen var olan durumu olduğu haliyle, evrene müdahale etmeksizin tanımlayan yaklaşımlara tarama modeli denilmektedir (Karasar, 2009). Genel tarama modeli kapsamında üniversite öğrencilerine kişisel bilgi formu, Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Toplumsal İlgı Ölçeği, White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri uygulanmıştır. Tarama sonucunda elde edilen veriler değişkenler arasındaki birlikte varlığını ve/veya değişimin derecesini ortaya koymak amacıyla ilişkisel tarama modeli kapsamında değerlendirilmiştir (Karasar, 2009). Araştırmanın bağımlı değişkeni olan “Psikolojik Dayanıklılık” ile araştırmanın bağımsız değişkenleri olan “Psikolojik Doğum Sırası”, “Sosyal İlgı” arasındaki ilişkiler çoklu regresyon analizi yöntemiyle incelenmiştir.

3.2. Araştırma Grubu

Bu çalışmada verileri elde etmek için kolaylıkla bulabileni örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolaylıkla bulabileni örnekleme; bir bölge söz konusu olmadığı durumlarda, araştırmacının yakın çevresinde bulunana, ulaşılması kolay, araştırmaya katılmaya gönüllü bireyler ile çalıştığı örnekleme türüdür (Erkuş, 2011).

Araştırma grubu, 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılı içerisinde Ankara ilinde öğrenim gören toplam 438 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma grubu farklı yaş, sosyo-ekonomik düzey, ilişki durumu, kardeş sayısına sahip öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırma grubunda 328 kız öğrenci (74.9%) ve 110 erkek öğrenci (25.1%) bulunmaktadır. Araştırma grubuna katılan öğrencilerin yaş ortalaması ise, 20.27 (Ss= 2.56)'dir. Öğrencilerin 147'sinin (33.5%) romantik ilişkisi olduğunu belirtirken, 288'i (65.8%) romantik ilişkisi olmadığını belirtmiştir.

Katılımcıların yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer; köy 36 (8.2%), kasaba 45 (10.3%), şehir 166 (37.9%), büyükşehir 188 (42.9%) şeklinde dağılım göstermektedir. Araştırma grubundaki öğrencilerin 18'i (4.1%)'i tek kardeş olduğunu, 140 (32%)'si iki kardeşe, 154 (35.2%)'si üç kardeşe, 78 (17.8%)'i dört kardeşe, 28 (6.4%)'ü beş kardeşe, 17 (3.9%)'u altı ve daha fazla kardeşe sahip olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerden 25 (5.7%)'i düşük, 381 (87.0%)'i orta, 32 (7.3%)'ü yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip olduğunu belirtmiştir.

Katılımcılara travmatik bir olay yaşayıp yaşamadıkları sorusuna verdikleri cevaplar birinci dereceden akrabalarının kaybı (kayıp1), ikinci dereceden akraba, arkadaş, tanıdık kaybı (kayıp 2), aile atmosferi, sosyal atmosfer, eğitsel, ekonomik, romantik ilişki, doğal afet, duygusal, sağlık olmak üzere on kategoride toplanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 31 (4.2%)'si kayıp1, 73 (10%)'u kayıp2, 12 (1.6%)'si aile atmosferi, 2 (0.3%)'ü sosyal atmosfer, 1 (0.1%)'i eğitsel, 15 (2.1%)'i ekonomik, 7 (0.1%)'si romantik ilişki, 30 (4.1%)'i doğal afet, 17 (2.3%)'ü duygusal, 42 (5.8%)'i sağlık alanında travmatik yaşantıya sahip olduğunu belirtmiştir. Araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin demografik değişkenlere göre dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Araştırma Grubunu Oluşturan Öğrencilerin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

<i>Değişken</i>		<i>n</i>	<i>%</i>	<i>X</i>
Cinsiyet	Kadın	328	74.9	
	Erkek	110	25.1	
	Toplam	438	100	
Yaş	Aralık (18-44)	438	99.8	20.27
Sosyo-Ekonomik Düzey	Düşük	25	5.7	
	Orta	381	87.0	
	Yüksek	32	7.3	
	Toplam	438	99.3	
Bölüm	PDR	61	13.9	
	Okul Öncesi Eğt.	50	11.4	
	Zihin Eng. Eğt.	29	6.6	
	Sosyal Bilgiler Eğt.	33	7.5	
	Arap Dili Eğitimi	16	3.7	
	Resim-İş Eğitimi	36	8.2	
	Türkçe Eğitimi	40	9.1	
	Fen Bilgisi Öğr.	53	12.1	
	İngiliz Dili Eğitimi	36	8.2	
	Fransız Dili Eğt.	20	4.6	
	Sınıf Öğretimi	21	4.8	
	BÖTE	39	8.9	
	Toplam	434	99.1	
Yaşadıkları Yer	Köy	36	8.2	
	Kasaba	45	10.3	
	Şehir	166	37.9	
	Büyükşehir	188	42.9	
	Toplam	435	99.3	

Kardeş Sayısı	1	18	4.1
	2	140	32
	3	154	35.2
	4	78	17.8
	5	28	6.4
	6 ve fazlası	17	3.9
	Toplam	435	99.3
İlişki Durumu	Var	147	33.5
	Yok	288	65.8
	Toplam	435	99.3
Travmatik Olay	Kayıp1	31	4.2
	Kayıp2	73	10
	Aile Atmosferi	12	1.6
	Sosyal Atmosfer	2	.3
	Eğitsel	1	.1
	Ekonomik	15	2.1
	Romantik ilişki	7	1.0
	Doğal Afet	30	4.1
	Duygusal	17	2.3
	Sağlık	42	5.8
	Toplam	230	31.5

3.3.Verilerin Toplanması

Araştırma konusuna uygun olarak yapılan literatür taraması sonucunda, araştırma ile ilgili bulguları toplayabilmek için üç ölçe aracı ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Bu form ile öğrencilerin cinsiyetleri, yaşları, öğrenim gördükleri bölümler, sosyo-ekonomik düzeyleri, hayatlarının büyük çoğunluğunu geçirdikleri yer, kardeş sayıları, gerçek doğum sıraları, ilişki durumları, travmatik yaşantıya sahip olup olmadıkları tespit edilmiştir.

Ölçekleri geliştiren ya da uyarlayan kişilerden gerekli izinler alınmıştır. Bu araştırmaya katılan öğrenciler psikolojik dayanıklılık, sosyal ilgi ve psikolojik doğum sırası açısından değerlendirilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçe araçları aşağıda kısaca tanıtılmıştır.

3.3.1. . Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (PDÖ)

Terzi tarafından 2013 yılında geliştirilen ölçek; meydan okuma, kendini adama ve kontrol olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. PDÖ'nin geliştirilmesinin birinci aşamasında ölçek 19-26 yaş aralığında 112'si kadın, 54'ü erkek, toplam 169 kişiye uygulanmıştır. İkinci aşamada ise ölçek 20-42 yaş aralığında 285'i kadın, 122'si erkek, toplam 407 kişiye uygulanmıştır. PDÖ' nin geliştirilmesi amacıyla öncelikle ilgili literatür incelenmiş, varoluşçu kişilik teorisi temel alınarak psikolojik dayanıklılığın kendini adama, kontrol ve meydan okuma boyutlarına ilişkin ifadeler yazılmıştır. Böylece 60 maddelik madde havuzu oluşturulmuştur. Her bir alt boyutu oluşturan özellikleri kapsama özellikleri dikkate alınarak hazırlanan 60 maddelik deneme formu uzman görüşleri alınmak üzere Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında yedi uzmanın görüşüne sunulmuş ve uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda düzeltmeler yapılarak ölçeğin uygulama formu oluşturulmuştur. PDÖ'nin uygulama formu uygulanarak elde edilen veriler üzerinde PDÖ'nin faktör yapısı açımlayıcı faktör analizi ile incelenmiştir. Buna göre faktör yük değerleri .30'dan düşük olan maddeler çıkarılmış ve ölçeğin son formu 21 maddeden ve üç alt boyuttan oluşmuştur. Ölçeğin 7, 8, 9, 13, 14, 16 ve 17. maddeleri meydan okuma alt boyutunu; 1, 2, 3, 5, 6, 18 ve 21. maddeleri kendini adama alt boyutunu; 4, 10, 11, 12, 15, 19 ve 20. maddeleri kontrol alt boyutunu oluşturmaktadır. Ölçeğin 2. ve 15. maddeleri ters puanlanmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliğinin belirlenmesinde yapılacak faktör analizi için öncelikle verilerin faktör çözümlemesine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett testi ile sınanmıştır. Örneklemin uygunluğu için hesaplanan KMO değeri .85 bulunmuştur. Ayrıca Barlett testi ile elde edilen Ki-Kare ($X^2=2082.187$, $p<.00$) anlamlı bulunmuştur. Ölçeğin toplam güvenirlik katsayısı .76, kendini adama alt boyutu için .62, kontrol alt boyutu için .69, meydan okuma alt boyutu için .74 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test güvenirliği .81 bulunmuştur. Ölçek Likert tipi ölçek olup, 5 dereceli, 21 maddelik bir ölçektir. (0=hiç katılmıyorum, 4=kesinlikle katılıyorum). Ölçekten alınacak toplam puanın yüksekliği psikolojik dayanıklılık düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir.

3.3.2. White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri (PDSE)

Campbell, White and Stewart (1991) tarafından geliştirilen ölçek, 1998 yılında revize edilmiştir. Campbell, White ve Stewart (1991) tarafından yapılan ilk geçerlik çalışmasında kapsam geçerliği ve yapı geçerliği yöntemleri kullanılmıştır. İlk olarak kapsam geçerliği için, bireysel psikoloji ve klinik çalışma eğitimi almış, doktora derecesine sahip dört danışman tarafından 40 madde incelenmiş ve dört doğum sırası pozisyonunun her birine ait 10 madde belirlenmiştir. Yapı geçerliği için ise faktör analizi uygulanmış, varyansın % 30,7'sini açıklayan dört faktör bulunmuştur. Envanterin ilk güvenirlik çalışmasında ise test-tekrar test yöntemi kullanılmıştır. Beş hafta ara ile 31 kişiye uygulanan envanterin alt ölçeklere göre güvenirlik katsayıları şu şekildedir: Büyük çocuk alt ölçeği için .83, ortanca çocuk için .87, küçük çocuk için .82 ve tek çocuk için .70 bulunmuştur.

Stewart ve Campbell 'in Psikolojik Doğum Sırası Envanterinin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada ise, kadınlar için varyansın %26'sını açıklayan dört faktör; erkekler için de varyansın 29%'unu açıklayan dört faktör belirlenmiştir. Test-tekrar test güvenirliği için ise envanter üç ve sekiz hafta ara ile uygulanmıştır. Üç hafta sonunda elde edilen güvenirlik katsayıları .84 ile .94 arasında değişirken; sekiz hafta sonunda hesaplanan test-tekrar test güvenirlik katsayıları .81 ile .95 arasındadır. Bireylerin kendi kendine uygulayabileceği “evet” ve “hayır” şeklinde cevaplandırıdıkları ölçek, 42 maddeden oluşmakta ve kadınlar ve erkekler için ayrı puanlanmaktadır.

Türkçe 'ye Kalkan (2005) tarafından uyarlanmıştır. Büyük çocuk, ortanca çocuk, küçük çocuk ve tek çocuk olmak üzere dört alt boyuttan oluşan bir ölçektir. Envanterin yapı geçerliği için faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda kadınlar için varyansın 49.85%'ini, erkekler için varyansın 50.27%'sini açıklayan dört faktör bulunmuştur. Cronbach alfa için güvenirlik katsayısı erkekler için .65 ile .82 arası, kadınlar için .74 ile .86 arasında bulunmuştur. Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu Katsayısı erkekler için .77 ile .89 arasında, kadınlar için .78 ile .89 arasında değişmektedir.

3.3.3 Toplumsal İlgil Ölçeği (TİÖ)

Greever, Tseng ve Friedland (1973) tarafından geliştirilen ölçek 5'li likert tipi, 32 maddeli bir ölçektir. Toplumsal ilginin göstergeleri olan arkadaşlık, iş, sevgi, önemlilik alt boyutlarını ölçmektedir. Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .81 bulunmuştur. Test tekrar test yöntemi ile hesaplanan güvenilirlik katsayısı .79 bulunmuştur.

Soyer (2001, 2004) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçek; uyarlama çalışmasında ölçekte var olan maddelerin Türk kültüründe sosyal ilgiyi tam ölçmediği görüldüğü için ölçeğe uzmanların görüşleri doğrultusunda maddeler eklenmiştir. Ölçeğin uyarlama çalışmasında 400 üniversite öğrencisi yer almıştır. Ölçek, orijinali 32 madde olan iken, uzman görüşleri ile 52 maddeye çıkartılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği; Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ve testin tekrarı yöntemleriyle, geçerliği ise; kapsam geçerliği ve faktör analizi yolu ile hesaplanmıştır. TİÖ'nin istatistiksel geçerliğini ve güvenilirliğini bulmak amacıyla, 400 üniversite öğrencisine 80 maddelik ölçek kullanılarak bir uygulama yapılmıştır. Uygulama sonrası faktör analizi çalışması yapılmıştır. Testin kaç boyutlu olduğunu bulmak amacıyla yapılan faktör analizi sonrasında 80 maddelik testin beş faktörde toplandığı gözlenmiştir. Faktör analizi sonrasında 80 maddeden 52 maddenin birinci boyutta yeterli büyüklükte yüke sahip olduğu tespit edilmiştir. Test maddelerinin bir boyutta toplanmış olması, testin tek boyutlu bir test olduğunun göstergesidir. Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .88 bulunmuştur. Test tekrar test yöntemi ile hesaplanan güvenilirlik katsayısı .82 bulunmuştur. Ölçeğin son hali, 52 maddeli, tek alt boyuttan oluşun, 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınan toplam puana 0-208 arasında değişmektedir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma ile ilgili bilgi formları toplandıktan sonra bilgi formlarının tümü araştırmacı tarafından tek tek kontrol edilmiş, veriler kodlama yönergesine uygun olarak kodlandıktan sonra bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Ölçek formlarını istenen şekilde ve tam olarak dolduran bireylerin formları değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel çözümlemeleri SPSS 21 programı kullanılarak yapılmıştır.

Verilerin analizinde değişkenlerin birbiri ile ilişkisi Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu kullanılarak incelenmiştir. Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıklarının cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için t-testi analizi yapılmıştır. Öğrencilerin gerçek doğum sıraları ile psikolojik doğum sıraları

arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla ki-kare testi yapılmıştır. Bu amaçla önce bireylerin psikolojik doğum sıraları kategorik hale getirilmiştir. Psikolojik dayanıklılık ölçeğinin her bir alt boyutunun, psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgi tarafından yordanıp yordanmadığını belirlemek amacıyla üç ayrı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon analizinde değişkenler araştırmacı tarafından belirlenen bir sırada eşitliğe girilmiştir. Her modelde girilen bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni yordamaya katkısı değerlendirilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde psikolojik doğum sırası ve sosyal ilginin öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerini yordamadaki rolünü ortaya koyma amacı doğrultusunda hipotezlerin test edilmesi sonucu ilgili bulgulara yer verilmiştir.

4.1.Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Doğum Sırası, Sosyal İlgisi ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular:

Tablo 2: Psikolojik Dayanıklılığın Sosyal İlgisi ve Psikolojik Doğum Sırasıyla Olan İlişkileri

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Psikolojik-dayanıklılık(1)	1.00								
Sosyal-ilgi(2)	.52**	1.00							
Meydan-Okuma(3)	.83**	.43**	1.00						
Kontrol(4)	.83**	.40**	.48**	1.00					
Kendini-Adama(5)	.79**	.47**	.53**	.51**	1.00				
Büyük-Çocuk(6)	.18**	.22**	.11**	.16**	.18**	1.00			
Ortanca-Çocuk(7)	.00	-.14**	-.01	-.06	-.05	-.11*	1.00		
Küçük-Çocuk(8)	.19**	.17**	.15**	.18**	.14**	.25**	-.20**	1.00	
Tek-Çocuk(9)	.00	-.03	.00	.03	-.04	.09	.42**	.05	1.00

$p < .05^*$, $p < .01^{**}$

Araştırma değişkenleri arasındaki ilişkiyi görmek, yorumlamalara ve regresyon analizi değerlendirmelerine katkıda bulunmak amacıyla korelasyon analizine yer verilmiştir. Psikolojik dayanıklılık, sosyal ilgi ve psikolojik doğum sırası değişkenleri arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı katsayısı ile incelenmiştir. Psikolojik dayanıklılık, sosyal ilgi ve psikolojik doğum sırası değişkenleri arasındaki ilişkiyi test etmek için yapılan korelasyon analizi bulguları Tablo 2’de verilmiştir. Tablo 2’deki bulgular genel olarak incelendiğinde, meydan okuma, kontrol ve kendini adama değişkenlerinin psikolojik doğum sıralarına göre sosyal ilgi ile daha yüksek ilişkili olduğu görülmektedir. Psikolojik dayanıklılık ($r=.52$, $p<.01$); kendini adama ($r=.47$, $p<.01$), kontrol ($r=.40$, $p<.01$), meydan okuma ($r=.43$, $p<.01$), sosyal ilgi ile pozitif yönde ilişkilidir. Büyük çocuk ($r=.22$, $p<.01$) ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası ($r=.17$, $p<.01$) sosyal ilgi ile pozitif yönde; ortanca çocuk psikolojik doğum sırası ($r=-.14$, $p<.01$) sosyal ilgi ile negatif yönde ilişkilidir. Büyük çocuk ($r=.18$, $p<.01$) ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası ($r=.19$, $p<.01$) psikolojik dayanıklılık ile pozitif yönde ilişkilidir. Büyük çocuk psikolojik doğum sırası; meydan okuma ($r=.11$, $p<.01$), kontrol ($r=.16$, $p<.01$) ve kendini adama ($r=.18$, $p<.01$) ile pozitif yönde ilişkilidir. Küçük çocuk psikolojik doğum sırası; meydan okuma ($r=.15$, $p<.01$), kontrol ($r=.18$, $p<.01$) ve kendini adama ($r=.14$, $p<.01$) ile pozitif yönde ilişkilidir. Sosyal ilgi ile en fazla psikolojik dayanıklılığın kendini adama boyutu pozitif yönde ilişkilidir.

4.2.Travmatik Olay, Psikolojik Doğum Sırası ve Sosyal İlginin Psikolojik

Dayanıklılığın Meydan Okuma Alt Boyutunun Anlamlı Bir Yordayıcısı Olup

Olmadığına İlişkin Bulgular:

Tablo 3: Travmatik Olay, Büyük Çocuk, Ortanca Çocuk, Küçük Çocuk, Tek Çocuk Konumu ve Sosyal İlginin Meydan Okumayı Yordamasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

<i>Modeller</i>	<i>Değişkenler</i>	<i>B</i>	<i>Standart Hata</i>	<i>B</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Model 1	Sabit	23.34	.34		68.05	.00
R=.11, R ² =.01, F=2.92	Travmatik Olay	.00	.00	.11	1.71	.09
Model 2	Sabit	21.90	1.29		16.86	.00
	Travmatik Olay	.00	.00	.12	1.77	.08
R=.14, R ² =.02, F=2.13	Büyük Çocuk	2.01	1.74	.08	1.15	.25
Model 3	Sabit	21.97	1.30		16.90	.00
	Travmatik Olay	.00	.00	.11	1.75	.08
	Büyük Çocuk	2.36	1.77	.09	1.38	.18
R=.16, R ² =.02, F=1.85	Ortanca Çocuk	-1.39	1.22	-.08	-1.14	.26
Model 4	Sabit	21.72	1.56		13.89	.00
	Travmatik Olay	.00	.00	.12	1.76	.08
	Büyük Çocuk	2.28	1.80	.09	1.27	.21
	Ortanca Çocuk	-1.22	1.35	-.07	-.90	.37
R=.16, R ² =.02, F=1.40	Küçük Çocuk	.45	1.55	.02	.29	.77
Model 5	Sabit	21.84	1.57		13.90	.00
	Travmatik Olay	.00	.00	.12	1.79	.07
	Büyük Çocuk	2.42	1.81	.09	1.34	.18
	Ortanca Çocuk	-.18	1.85	-.01	-.09	.92
	Küçük Çocuk	.56	1.55	.03	.36	.72
R=.17, R ² =.03, F=1.26	Tek Çocuk	-1.284	1.55	-.08	-.83	.41
Model 6	Sabit	4.69	3.03		1.54	.12
	Travmatik Olay	.00	.00	.10	1.64	.10
	Büyük Çocuk	1.30	1.67	.05	.77	.44
	Ortanca Çocuk	2.60	1.75	.14	1.48	.14
	Küçük Çocuk	.47	1.43	.02	.33	.74
	Tek Çocuk	-3.44	1.47	-.21	-2.35	.02
R=.43, R ² =.18, F=8.17	Sosyal İlgi	.11	.02	.41	6.45	.00

Psikolojik dayanıklılığın meydan okuma alt boyutunun travmatik yaşam olayına sahip olma, psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgi ile yordanmasına yönelik bulgular hiyerarşik regresyon analizi ile elde edilmiştir. Tablo 3 incelendiğinde eşitliğe ilk olarak travmatik yaşam olayına sahip olma sonra sırasıyla büyük çocuk, ortanca çocuk, küçük çocuk ve tek çocuk psikolojik doğum sıraları ile sosyal ilgi değişkenlerinin eşitliğe dâhil edildiği görülmektedir. Hiyerarşik regresyon analizinin ilk bloğunda yordayıcı değişken olarak yalnızca travmatik yaşam olayına sahip olma girilmiştir. Model gözlenen varyansın yaklaşık olarak 01%'ini açıklamıştır ($\beta=.23$, $p>.01$). İkinci blokta büyük çocuk psikolojik doğum sırası modele eklenmiş, model gözlenen varyansın 02%'sini açıklamıştır ($\beta=.22$, $p>.01$). Üçüncü blokta ortanca çocuk psikolojik doğum sırası modele eklenmiş ve model varyansın 02%'sini açıklamıştır ($\beta=.22$, $p>.01$). Dördüncü blokta küçük çocuk psikolojik doğum sırası modele eklenmiş ve model varyansın 02%'sini açıklamıştır ($\beta=.22$, $p>.01$). Beşinci blokta tek çocuk psikolojik doğum sırası modele eklenmiş ve model varyansın 03%'nü açıklamıştır ($\beta=.22$, $p>.01$). Son olarak altıncı blokta üniversite öğrencilerinin sosyal ilgi puanları modele eklenmiş ve son model varyansın 18%'ini açıklamıştır ($\beta=.5$, $p<.01$). Tablo 3'de görüldüğü gibi, sosyal ilgi meydan okumayı anlamlı düzeyde yordamaktadır.

4.3. Travmatik Olay, Psikolojik Doğum Sırası ve Sosyal İlginin Psikolojik Dayanıklılığın Kontrol Alt Boyutunun Anlamlı Bir Yordayıcısı Olup Olmadığına İlişkin Bulgular:

Tablo 4: Travmatik Olay, Büyük Çocuk, Ortanca Çocuk, Küçük Çocuk, Tek Çocuk Konumu ve Sosyal İlginin Kontrolü Yordamasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

<i>Modeller</i>	<i>Değişkenler</i>	<i>B</i>	<i>Standart Hata</i>	<i>B</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Model 1	Sabit	19.68	.28		69.75	.00
R=.02, R ² =.00, F=.06	Travmatik Olay	-1.44	.00	-.02	-0.25	.80
Model 2	Sabit	14.99	1.02		14.67	.00
	Travmatik Olay	2.17	.00	.00	0.00	.99
R=.30, R ² =.09, F=11.34	Büyük Çocuk	6.51	1.37	.30	4.75	.00
Model 3	Sabit	15.04	1.02		14.68	.00
	Travmatik Olay	-4.54	.00	-.00	-0.01	.99
	Büyük Çocuk	6.70	1.39	.31	4.81	.00
R=.31, R ² =.09, F=7.73	Ortanca Çocuk	-.72	.96	-.05	-0.75	.45
Model 4	Sabit	15.05	1.23		12.21	.00
	Travmatik Olay	-4.96	.00	-.00	-0.01	.99
	Büyük Çocuk	6.71	1.42	.31	4.73	.00
	Ortanca Çocuk	-.73	1.06	-.05	-0.69	.49
R=.31, R ² =.09, F=5.77	Küçük Çocuk	-.02	1.22	-.00	-0.02	.99
Model 5	Sabit	15.17	1.24		12.26	.00
	Travmatik Olay	2.06	.00	.00	0.04	.97
	Büyük Çocuk	6.85	1.42	.32	4.81	.00
	Ortanca Çocuk	.33	1.46	.02	0.23	.82
	Küçük Çocuk	.08	1.22	.05	0.07	.95
R=.31, R ² =.10, F=4.85	Tek Çocuk	-1.30	1.22	-.09	-1.07	.29
Model 6	Sabit	5.37	2.49		2.16	.03
	Travmatik Olay	-9.48	.00	-.01	-0.18	.86
	Büyük Çocuk	6.21	1.37	.29	4.52	.00
	Ortanca Çocuk	1.91	1.44	.13	1.33	.19
	Küçük Çocuk	.03	1.17	.00	0.03	.98
	Tek Çocuk	-2.54	1.21	-.19	-2.11	.04
R=.42, R ² =.17, F=7.74	Sosyal İlgi	.06	.01	.29	4.48	.00

Psikolojik dayanıklılığın kontrol alt boyutunun travmatik yaşam olayına sahip olma, psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgi ile yordanmasına yönelik bulgular hiyerarşik regresyon analizi ile elde edilmiştir. Tablo 4 incelendiğinde eşitliğe ilk olarak travmatik yaşam olayına sahip olma sonra sırasıyla büyük çocuk, ortanca çocuk, küçük çocuk ve tek çocuk psikolojik doğum sıraları ile sosyal ilgi değişkenlerinin eşitliğe dâhil edildiği görülmektedir. Hiyerarşik regresyon analizinin ilk bloğunda yordayıcı değişken olarak yalnızca travmatik yaşam olayına sahip olma girilmiştir. Model gözlenen varyansın yaklaşık olarak 0%'ını açıklamıştır ($\beta=-.1.44$, $p>.01$). İkinci blokta büyük çocuk psikolojik doğum sırası modele eklenmiş, model gözlenen varyansın 09%'ini açıklamıştır ($\beta=6.7$, $p<.01$). Üçüncü blokta ortanca çocuk psikolojik doğum sırası modele eklenmiş ve model varyansın 09%'ini açıklamıştır ($\beta=-.72$, $p>.01$). Dördüncü blokta küçük çocuk psikolojik doğum sırası modele eklenmiş ve model varyansın 09%'ini açıklamıştır ($\beta=-.02$, $p>.01$). Beşinci blokta tek çocuk psikolojik doğum sırası modele eklenmiş ve model varyansın 10%'unu açıklamıştır ($\beta=-1.30$, $p>.01$). Son olarak altıncı blokta üniversite öğrencilerinin sosyal ilgi puanları modele eklenmiş ve son model varyansın 17%'sini açıklamıştır ($\beta=.06$, $p<.01$). Tablo 4'de görüldüğü gibi, büyük çocuk psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgi kontrolü anlamlı düzeyde yordamaktadır.

4.4. Travmatik Olay, Psikolojik Doğum Sırası ve Sosyal İlginin Psikolojik Dayanıklılığın Kendini Adama Alt Boyutunun Anlamlı Bir Yordayıcısı Olup Olmadığına İlişkin Bulgular:

Tablo 5: Travmatik Olay. Büyük Çocuk. Ortanca Çocuk. Küçük Çocuk. Tek Çocuk Konumu ve Sosyal İlginin Kendini Adamayı Yordamasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

<i>Modeller</i>	<i>Değişkenler</i>	<i>B</i>	<i>Standart Hata_B</i>	<i>B</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Model 1 R=.13, R ² =.02, F=4.03	Sabit	19.77	0.24		83.0	.00
	Travmatik Olay	0.00	0.00	0.13	2.0	.05
Model 2 R=.23, R ² =.05, F=6.03	Sabit	17.36	0.89		19.5	.00
	Travmatik Olay	0.00	0.00	0.14	2.2	.03
	Büyük Çocuk	3.35	1.19	0.18	2.8	.01
Model 3 R=.27, R ² =.07, F=5.85	Sabit	17.46	0.88		19.8	.00
	Travmatik Olay	0.00	0.00	0.14	2.2	.03
	Büyük Çocuk	3.84	1.20	0.21	3.2	.00
	Ortanca Çocuk	-1.90	0.83	-0.15	-2.3	.02
Model 4 R=.27, R ² =.07, F=4.44	Sabit	17.16	1.06		16.2	.00
	Travmatik Olay	0.00	0.00	0.14	2.2	.03
	Büyük Çocuk	3.74	1.22	0.20	3.1	.00
	Ortanca Çocuk	-1.71	0.92	-0.13	-1.9	.06
	Küçük Çocuk	0.53	1.05	0.04	0.5	.62
Model 5 R=.27, R ² =.07, F=3.55	Sabit	17.19	1.07		16.1	.00
	Travmatik Olay	0.00	0.00	0.14	2.2	.03
	Büyük Çocuk	3.77	1.23	0.21	3.1	.00
	Ortanca Çocuk	-1.43	1.26	-0.11	-1.1	.26
	Küçük Çocuk	0.56	1.06	0.04	0.5	.60
	Tek Çocuk	-0.34	1.06	-0.03	-0.3	.75
Model 6 R=.48, R ² =.23, F=11.21	Sabit	5.04	2.04		2.5	.01
	Travmatik Olay	0.00	0.00	0.12	2.1	.04
	Büyük Çocuk	2.98	1.13	0.16	2.6	.01
	Ortanca Çocuk	0.54	1.18	0.04	0.5	.65
	Küçük Çocuk	0.50	0.96	0.03	0.5	.61
	Tek Çocuk	-1.87	0.99	-0.16	-1.9	.06
	Sosyal İlgi	0.08	0.01	0.13	6.8	.00

Psikolojik dayanıklılığın kendini adama alt boyutunun travmatik yaşam olayına sahip olma, psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgi ile yordanmasına yönelik bulgular hiyerarşik regresyon analizi ile elde edilmiştir. Tablo 5 incelendiğinde eşitliğe ilk olarak travmatik yaşam olayına sahip olma sonra sırasıyla büyük çocuk, ortanca çocuk, küçük çocuk ve tek çocuk psikolojik doğum sıraları ile sosyal ilgi değişkenlerinin eşitliğe dâhil edildiği görülmektedir. Hiyerarşik regresyon analizinin ilk bloğunda yordayıcı değişken olarak yalnızca travmatik yaşam olayına sahip olma girilmiştir. Model gözlenen varyansın yaklaşık olarak 02%'sini açıklamıştır ($\beta=.00$, $p<.05$). İkinci blokta büyük çocuk psikolojik doğum sırası modele eklenmiş, model gözlenen varyansın 05%'ini açıklamıştır ($\beta=3.35$, $p<.01$). Üçüncü blokta ortanca çocuk psikolojik doğum sırası modele eklenmiş ve model varyansın 07%'sini açıklamıştır ($\beta=-1.90$, $p>.01$). Dördüncü blokta küçük çocuk psikolojik doğum sırası modele eklenmiş ve model varyansın 07%'sini açıklamıştır ($\beta=0.53$, $p>.01$). Beşinci blokta tek çocuk psikolojik doğum sırası modele eklenmiş ve model varyansın 07%'sini açıklamıştır ($\beta=-0.34$, $p>.01$). Son olarak altıncı blokta üniversite öğrencilerinin sosyal ilgi puanları modele eklenmiş ve son model varyansın 23%'ünü açıklamıştır ($\beta=0.08$, $p<.01$). Tablo 5'de görüldüğü gibi, travmatik yaşam olayına sahip olma, büyük çocuk psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgi kendini adamayı anlamlı düzeyde yordamaktadır.

4.5.Üniversite Öğrencilerinin Gerçek Doğum Sıraları ile Psikolojik Doğum Sıraları Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular:

Öğrencilerin gerçek doğum sıraları ile psikolojik doğum sıraları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla ki-kare testi yapılmıştır. Bu amaçla önce bireylerin psikolojik doğum sıraları kategorik hale getirilmiştir. Öğrencilerin gerçek doğum sıraları ile psikolojik doğum sıraları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare testi sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: Üniversite Öğrencilerinin Gerçek Doğum Sıraları ile Psikolojik Doğum Sıraları Arasındaki Farklılığa İlişkin Ki-Kare Analizi Sonuçları

		Gerçek Doğum Sıraları				
<i>Psikolojik Doğum Sırası</i>		<i>Büyük Çocuk</i>	<i>Ortanca Çocuk</i>	<i>Küçük Çocuk</i>	<i>Tek Çocuk</i>	<i>Toplam</i>
Büyük Çocuk	f	122	83	85	10	300
	% Toplam	16.9%	11.5%	11.8%	1.4%	41.5%
Ortanca Çocuk	f	12	4	10	0	26
	% Toplam	1.7%	0.6%	1.4%	0.0	3.6%
Küçük Çocuk	f	63	66	111	21	261
	% Toplam	8.7%	9.1%	15.4%	2.9%	36.1%
Tek Çocuk	f	52	20	64	0	136
	% Toplam	7.2%	2.8%	8.9%	0.0%	18.8%
Toplam	f	249	173	270	31	723
	% Toplam	34.4%	23.9%	37.3%	4.3%	100.0%

Tablo 6’daki değerlere bakıldığında, gerçek doğum sırası ilk çocuk olan 249 kişinin sadece 16.9%’unun psikolojik doğum sırasının büyük çocuk, gerçek doğum sırası ortanca çocuk olan 173 kişinin yalnızca 0.6%’sının psikolojik doğum sırasının ortanca çocuk olduğu, gerçek doğum sırası küçük çocuk olan 270 kişinin sadece 8.9%’nin psikolojik doğum sırasının küçük çocuk olduğu görülmektedir. Aynı şekilde, gerçek doğum sırası tek çocuk olan 31 kişiden hiçbirinin psikolojik doğum sırasının tek çocuk olmadığı görülmektedir.

Tek çocukların kendilerini daha çok küçük çocuk (2.9%) gibi algıladıkları görülmektedir. Gerçek doğum sırası büyük çocuk olan çocukların kendilerini genelde büyük çocuk (16.9%) olarak; gerçek doğum sırası ortanca çocuk olan çocukların kendilerini genelde büyük çocuk (11.5%) olarak; gerçek doğum sırası küçük çocuk olan çocukların kendilerini genelde gerçek doğum sıralarına paralel olarak küçük çocuk (15.4%) olarak algıladıkları bulunmuştur.

Tablonun p sütunundaki anlamlılık değerinin $p = .000$ olduğu görülmektedir. Bu değer $p < 0.01$ şartını karşıladığından, psikolojik doğum sırası ile gerçek doğum sırası arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu söylenebilir. Bu çalışma için H_0 hipotezi: psikolojik doğum sıralarına göre gerçek doğum sıraları arasında fark yoktur. Ki-Kare tablosundaki p değeri (Asymp. Sig.) 0.05 ten küçük olduğundan ($p=.000$) bu hipotez reddedilir. Psikolojik doğum sıralarına göre gerçek doğum sıraları arasında fark olduğu ifade edilebilir [$X^2(3)= 257.288$] .

4.6.Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular:

Araştırmada psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve meydan okuma, kontrol, kendini adama puanlarının cinsiyet açısından farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla t-testi analizi yapılmıştır. Cinsiyet farklarına ilişkin sonuçlar, Tablo 7’de belirtilmiştir.

Tablo 7: Cinsiyete Göre Öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık, Meydan Okuma, Kendini Adama ve Kontrol Puanlarına İlişkin t-testi Sonuçları

	<i>Cinsiyet</i>	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>Ss</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Psikolojik Dayanıklılık	Kız	328	63.94	10.38	1.2	.24
	Erkek	110	62.56	11.08		
Meydan Okuma	Kız	328	23.21	4.64	1.8	.68
	Erkek	110	22.30	4.26		
Kontrol	Kız	328	20.42	4.47	.65	.98
	Erkek	110	20.45	5.81		
Kendini Adama	Kız	328	20.32	3.43	1.30	.20
	Erkek	110	19.82	3.80		

$p < .05^*$, $p < .01^{**}$

Tablo 7’de incelendiğinde öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin [$t(436) = 1.18$, $p > .05$] ve psikolojik dayanıklılığın alt boyutları olan meydan okuma ($t(436) = 1.8$, $p > .05$), kontrol [$t(436) = .65$, $p > .05$] ve kendini adama [$t(436) = 1.30$, $p > .05$] puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmaktadır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin psikolojik doğum sıraları, sosyal ilgileri, psikolojik dayanıklılıkları, travmatik yaşantıya sahip olmaları arasındaki ilişkiye ilişkin bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

5.1. “Üniversite Öğrencilerinin Yaşadıkları Travmatik Olay, Psikolojik Doğum Sıraları, Sosyal İlgileri Psikolojik Dayanıklılığın Meydan Okuma Alt Boyutunu Yordamakta Mıdır?” Problemine İlişkin Bulguların Tartışılması:

Bu çalışmada regresyon analizinin ilk modelinde elde edilen bulgu; büyük çocuk, ortanca çocuk, küçük çocuk, tek çocuk psikolojik doğum sıralarının ve travmatik yaşantıya sahip olmanın meydan okuma için anlamlı bir yordayıcı olmadığıdır.

Sullovey (2007), büyük çocukların daha sorumlu, sosyal olarak baskın, daha az uyumlu ve yeni görüşlere sonra doğanlara göre daha az açık olduğunu iddia etmektedir. Psikolojik dayanıklılığın temel özellikleri arasında yeni fikirlere, durumlara açık olma, çeşitli yaşam olayları ile ilgilenme, kişiler arası ilişkilerde uyumlu olma yer almamaktadır. Gilbert ve Morawski (2005), psikolojik doğum sırasına göre büyük çocukların stresli durumlarda daha incinebilir ve yeniliklerle karşı karşıya kalmaktan korkan bireyler olarak tespit etmiştir. Meydan okuma alt boyutunun en önemli özelliği bireyin değişimleri gelişimi için tehdit edici durum olarak algılamaması aksine değişimi fırsat olarak görmesidir. Büyük çocuk psikolojik doğum sırasının özellikleri ile meydan okumanın bu özelliklerinin çatışması büyük çocuk psikolojik doğum sırası ile meydan okuma arasında anlamlı ilişki bulunmamasını desteklemektedir.

Carducci (2009) ortanca çocuklarda negatif duygular içeren başarıma isteğinin yoğun olduğunu bunu başkalarına üstünlük kurarak yaşamaya eğilimli olduklarını belirtmektedir. Adler (2003b) ortanca çocukların toplum yaşamında çevresindeki bireylere tutumunun devrimci gibi olduğunu belirtmekte, toplumsal ve doğa yasalarını değiştirmeye çalıştıklarını belirtmektedir. Ortanca çocuk psikolojik doğum sırasının sahip olma eğiliminde olduğu bu özellikler psikolojik dayanıklılık alt boyutu olan meydan okumanın değişime açık, esnek, aktif olma, olumlu sosyal ilişkiler kurma özelliklerinin çatışması ortanca çocuk doğum sırası ile meydan okuma arasında anlamlı ilişki bulunmamasını desteklemektedir.

Dinkmeyer, Mckay, Dinkmeyer (1978) küçük çocukların kendilerini yetersiz, zayıf, küçük hissettiklerini, çevrelerindeki olaylarda kararları başkalarının vermesini, sorumluluğu başkalarının almasını beklediklerini belirtmektedir. Meydan okuma alt boyutunun en önemli özelliği bireyin değişimleri gelişimi için tehdit edici durum olarak algılamaması aksine değişimi fırsat olarak görmesidir. Küçük çocuklar kendilerini yetersiz ve eksik hissettikleri için değişimden çekinip, değişimin getirdiği yeni olayların sorumluluğunu almaktan kaçınabilirler. Ayrıca, değişimle birlikte gelen yeni kararların alınmasını, bu kararların uygulanması gibi eylemlerde sorumlulukları almayarak, bu karar ve sorumlulukları başkalarının yapmasını bekleyebilirler. Bu neden küçük çocuk doğum sırası ile meydan okuma arasında ilişki bulunmamasını desteklemektedir.

Adler (1994), Stewart (2004), Geçtan (2012), Yörükan (2006), Dinkmeyer, Mckay, Dinkmeyer (1978) tarafından yapılan çalışmalarda tek çocukların kişilik özellikleri kapsamında daha benmerkezci, işlerinin başkasının yapmasını bekleme, istediğini elde edemeyince haksızlığa uğradığını düşünme, toplumsal konularda daha az ilgili, kardeş sahibi olmadığı için yaşlıları ile iletişim kurmakta daha zorlanma yer almaktadır. Bu özelliklerin meydan okuma boyutunun zorlukları fırsat olarak görüp, değiştirmek için çabalama özellikleri ile çatışması tek çocuk doğum sırası ile meydan okuma arasında ilişki bulunmamasını desteklemektedir.

Dinkmeyer, Mckay, Dinkmeyer (1978) küçük ve tek çocukları benmerkezci, şımarık, bireyler olarak tanımlamaktadır. Adler (2003b) şımartılmış çocukların yaşam sorunları, güçlükleriyle savaşmak için yeterli gücü olduğuna inanmayan, çok fazla aşağılık duygusuna sahip olduklarını belirtmektedir. Bu çocukların çevrelerindeki değişimleri, sorunları gelişimleri için fırsat olarak görmekten çok aşağılık duygularını daha fazla

arttıran, tehdit edici durumlar olarak algılamaları beklenmektedir. Bu neden meydan okuma boyutu ile küçük ve tek çocuk doğum sırası arasında anlamlı ilişki bulunmamasını desteklemektedir.

Ergüner Tekinalp, Terzi (2013) tarafından yapılan çalışmada kendini toparlama gücü ile küçük çocuk psikolojik doğum sırası arasında pozitif, ortanca çocuk psikolojik doğum sırası ile negatif anlamlı ilişki bulunduğu belirtilmektedir.

Calhoun ve Tedeschi (2004) bireylerin travmadan sonra gelişimlerini beş alana bölmektedir. Bu alanlar kişisel güç, başkalarıyla ilişki kurmak, hayatın değeri anlama, yeni olanaklar bulma, ruhsal değişimdir. Araştırmacıların bahsettiği bu alanlar içerisinde değişimi gelişim için araç olarak görme yani meydan okuma bulunmamaktadır. Bu durumda bu araştırmada elde edilen travmatik yaşantıya sahip olmanın meydan okumayı yordamamasını desteklemektedir.

Bu çalışmanın bir diğer bulgusu ise; sosyal ilginin meydan okuma için anlamlı bir yordayıcı olduğudur.

Adler sosyal ilgisi yüksek bireylerin yaşamında karşılaştığı sorunlarla daha iyi baş edebileceğini belirtir. Bu bireyler toplumsal sorunlarla uğraştığı, sosyal düzenin ve refahın devamı için çabaladığından sorunlarla, zorluklarla mücadele etmekte daha iyi durumdadırlar (Dicaprio 1974). Adler (2002) sosyal ilgisi yüksek bireylerin yaşamda karşılaştıkları sorunlar karşısında daha cesur davranıp, bu sorunların üstesinden gelebileceklerine inanan, işbirliğine yatkın kişiler olarak tanımlamaktadır. Rareshide ve Kern (1991) sosyal ilgisi yüksek bireylerin yaşamda karşılaştıkları zorlukları, sorunları hayatlarını geliştiren bir fırsat olarak görüp, bu sorunlara meydan okuma eğilimi içinde oldukları belirtmektedir. Leak ve Williams (1989) sosyal ilginin yaşam görevleri ile baş etmek için yapıcı çabalar ve cesareti desteklediğini, strese karşı toleransı geliştirdiğini belirtmiştir. Sosyal ilgi ve meydan okuma boyutunun bu ortak özellikleri, her iki kavramda da bireyin çevresindeki zorluklarla baş etmesi, çözüm için çabalaması; sosyal ilgi kavramının meydan okumayı yordamasını desteklemektedir.

Ergüner Tekinalp, Terzi (2013) tarafından yapılan çalışmada sosyal ilginin kendini toparlama gücünün yordayıcısı olduğu belirtilmektedir. Lees (2009) tarafından yapılan çalışmada yüksek düzeyde sosyal katılımcılık psikolojik dayanıklılık ile olumlu yönde ilişkili bulunmuştur.

Bu çalışmaların aksine, Leak ve Williams (1989) tarafından yapılan çalışmada sosyal ilgi meydan okuma ile anlamlı ilişki göstermemiştir. Araştırmacılar bu beklenmedik sonucu, meydan okuma boyutunun dürtüsel bileşenlere karşı çok katı yapısının olmasına bağlamaktadır.

Sosyal ilgisi yüksek bireyler çevrelerinde olan olaylara duyarsız kalmayan, toplum, ülke, insanlık ile ilgili sorunları çözmeye çalışan kişilerdir. Bu bireyler insanlığı, yaşadıkları toplumları daha iyi hale getirmeye, daha üretken olmaya çalışırlar. Bu nedenden kaynaklı bu bireylerin çevrelerindeki sorunlardan pes edip, kaçınmak yerine bu sorunların çözümü için çabalaması beklenen sonuçtur.

5.2. “Üniversite Öğrencilerinin Yaşadıkları Travmatik Olay, Psikolojik Doğum Sıraları, Sosyal İlgileri Psikolojik Dayanıklılığın Kontrol Alt Boyutunu Yordamakta Mıdır?” Problemine İlişkin Bulguların Tartışılması:

Bu çalışmada ikinci modelde elde edilen bulgular; psikolojik doğum sırası konumlarından ortanca çocuk, küçük çocuk, tek çocuk psikolojik doğum sıralarının ve travmatik yaşantıya sahip olmanın kontrol için anlamlı bir yordayıcı olmadığıdır.

Carducci (2009) ortanca çocuklarda negatif duygular içeren başarıma isteğinin yoğun olduğunu bunu başkalarına üstünlük kurarak yaşamaya eğilimli olduklarını belirtmektedir. Adler (2003b) ortanca çocukların sürekli birilerinin peşinden koşup onlar gibi başarılı olmayı arzuladığını, bu nedenle devamlı bir yarışta gibi başa geçme güdüsü ile hareket ettiğini, doğa ve toplum yasalarını değiştirmeye çalıştığını belirtmektedir. Ortanca çocuğun sahip olma eğiliminde olduğu bu özellikler psikolojik dayanıklılık alt boyutu olan kontrolün özdenetim, öz disiplin, olumlu sosyal ilişkiler kurma özellikleri ile çatışması ortanca çocuk doğum sırası ile kontrol arasında ilişki bulunmamasını desteklemektedir.

Özbey ve Alisinanoğlu (2009) tarafından yapılan çalışmada doğum sırasına göre dışa yönelim, içe yönelim, anti sosyal davranışlar ve benmerkezcilik davranışları arasında farklılıklar incelenmiştir. Problemleri duygusal ve davranışsal kontrolün zayıflığına bağlı olarak ortaya çıkan; vurma, çalma, tehdit etme, saldırganlık, aşırı hareketlilik, anti sosyal ve devam eden etkinlikleri bozma, karşı koyma, kurallara uymama gibi rahatsız edici davranış çeşitlerini kapsayan dışa yönelim boyutunda en yüksek sıra ortalamasının ikiz olan grubu ait olduğu belirlenmiştir. Bu sıralamayı son çocuk takip etmiş ve daha sonra ortanca çocuk gelmiştir. Kontrol boyutunda temel özellikleri özdenetim, disiplin, çevresindeki zor durumları kontrol edebileceğine inanma bulunmaktadır. Ortanca ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası ile kontrol alt boyutunun bu özelliklerinin çatışması ortanca çocuk ve küçük çocuk psikolojik doğum sırası ile kontrol arasında anlamlı ilişki bulunmamasını desteklemektedir.

Dinkmeyer, McKay, Dinkmeyer (1978) küçük çocukların kendilerini yetersiz, zayıf, küçük hissettiklerini belirtirler. Küçük çocuklar bu nedenle olayların sorumluluğunu alma ve kararları verme durumlarında bu eylemleri kendilerinde ziyade başkalarının yapmasını tercih etmektedirler. Kontrol boyutunda temel özellikleri özdenetim, disiplin, çevresindeki zor durumları kontrol edebileceğine inanma bulunmaktadır. Küçük çocuklar kendilerini yetersiz hissettikleri için karar ve sorumluluk durumlarında büyüklerin devreye girmesini

beklemektedir. Çevrelerindeki değişikleri kontrol edebileceğine inanmaktan ziyade bu kontrolü diğer insanların yapmasını bekleme, öz-denetim, disiplin ve cesaret göstermeme gibi küçük çocuk doğum sırasındaki çocuğun sahip olmaya meyilli olduğu özellikler ile kontrol boyutunun özelliklerinin çatışması küçük çocuk psikolojik doğum sırası ile kontrol arasında anlamlı ilişki bulunmamasını desteklemektedir.

Dinkmeyer, Mckay ve Dinkmeyer (1978) tek çocukların kendilerini yetersiz hissettiklerini, oyunu böl ve fethet şeklinde kendi çıkarlarına göre oynadıklarını belirtmektedirler. Tek çocuklar ebeveynlerini çok yeterli, her şeyi yapabilen bireyler olarak gördükleri için kendilerini yetersiz hissetmektedirler. Bu nedenle kontrol boyutunu gerektirdiğı öz-denetim, cesaret, motivasyon, değişimi kontrol edebileceğine inanma gibi özelliklere çok sahip olmamaları tek çocuk doğum sırası ile kontrol arasında anlamlı ilişki bulunmamasını desteklemektedir.

Dinkmeyer, Mckay ve Dinkmeyer (1978) küçük ve tek çocukları benmerkezcı, şımarık, bireyler olarak tanımlamaktadır. Adler (2003b) şımartılmış çocukların yaşam sorunlarını, güçlüklerini hep kendilerinden uzakta tuttuklarından; söz konusu güçlüklerle savaşmak için yeterli gücü olduğuna inanmayıp, aşağılık duygusuna sahip olduklarını belirtmektedir. Kontrol boyutunda birey çevresindeki zor durumları kontrol edebileceğine inanır ve bunun için çabalar. Bu neden kontrol boyutu ile küçük ve tek çocuk doğum sırası arasında anlamlı ilişki bulunmamasını desteklemektedir.

Calhoun ve Tedeschi (2004) bireylerin travmadan sonra gelişimlerini beş alana bölmektedir. Bu alanlar kişisel güç, başkalarıyla ilişki kurmak, hayatın değeri anlama, yeni olanaklar bulma, ruhsal değişimdir. Calhoun ve Tedeschi bireyin yaşamındaki stresli, travmatik olaylardan sonra bu beş alanda değişim gösterdiğinde travmayı atlatıp, gelişimine devam ettiğini savunmaktadır. Araştırmacıların belirttiğı alanlar içinde değişimleri kontrol etme, denetim yer almamaktadır. Bu durumda bu araştırmada elde edilen travmatik yaşantıya sahip olmanın kontrolü yordamamasını desteklemektedir.

Bu çalışmanın bir diğer bulgusu ise; büyük çocuk psikolojik doğum sırası ve sosyal ilginin kontrol için anlamlı bir yordayıcı olduğudur.

Adler (1994), Geçtan (2012), Yörükcan (2006) kitaplarında; Stewart (2004), Sulloway (2007), Ashby, LiCicero ve Kenny (2003) ise yaptıkları araştırmalarda büyük çocukların diğer kardeşlere göre daha sorumluluk sahibi, işbirliğı eğilimli, daha kontrollü, düzenli, mücadeleci, kurallara uygun, daha baskın, yönlendirici, başarı odaklı kişiler olduğunu

belirtmektedir. Bu kuramcılar en büyük çocukların genellikle diğer kardeşlerin bakımından rol aldığını, küçük kardeşlerinin davranışlarını kontrol etmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. Gates, Lineberger, Crockett, Hubbord (2001) tarafından yapılan çalışmada da kaygı, anksiyete değerlerinin daha düşük olduğunu, bu çocukların öz değerlilik değerlerinin daha yüksek olduğunu belirtmektedir. Adler (2003b) ilk çocukların, küçük kardeşin gelmesi ile bu zamana kadar sahip oldukları tek çocuk pozisyonunu, sahip oldukları ilgi ve gücü kendi istekleri dışında kaybettiklerini, bu nedenle hayatlarında bu gücü ve iktidarı tekrar kaybetmemek için çevrelerindeki olayları kontrol ettiklerini belirtmektedir. Psikolojik dayanıklılığın kontrol alt boyutunun özellikleri arasında özgüven, disiplin, yüksek motivasyon, başarı odaklı olma bulunmaktadır. Büyük çocuk psikolojik doğum sırasındaki bireyin çevresinde olan olayları, kardeşlerinin davranışlarını kontrol etmesi, sorumluluk duygusunun gelişmiş olması, daha düzenli davranarak başarıya odaklanması gibi özellikler büyük çocuk doğum sırasını kontrol alt boyutunun yordayıcılarından biri olmasını desteklemektedir.

Adler (2002) sosyal ilgisi yüksek bireylerin yaşamda karşılaştıkları sorunlar karşısında daha cesur davranıp, bu sorunların üstesinden gelebileceklerine inanan, işbirliğine yatkın kişiler olarak tanımlamaktadır. Raeshide ve Kern (1991) sosyal ilgisi yüksek bireylerin yaşamda karşılaştıkları zorlukları, sorunları hayatlarını geliştiren bir fırsat olarak gördüklerini belirtmektedir. Kontrol alt boyutunun temel özelliği bireyin yaşamında karşılaştığı zorluklarla baş edebileceğine inanması olduğu için; bu çalışmalar sosyal ilginin kontrol alt boyutunu yordamasını desteklemektedir.

Leak ve Williams (1989) sosyal ilginin yaşamdaki problemlerle aktif başa çıkmayı, çevre ve zorluklara aktif şekilde katılmayı desteklediğini belirtmiştir. Lees (2009) tarafından yapılan çalışmada yüksek düzeyde sosyal katılımcılık psikolojik dayanıklılık ile olumlu yönde ilişkili bulunmuştur. Ergüner Tekinalp, Terzi (2013) tarafından yapılan çalışmada sosyal ilginin kendini toparlama gücünün yordayıcısı olduğu belirtilmektedir. Bu çalışmada da sosyal ilgi ile kontrol anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur. Sosyal ilginin kişiler arası ilişkilerde daha sağlıklı tepkiler verilmesini, günlük yaşam olayları ile baş etmeyi sağlayan cesaretlendirmeyi arttırdığı vurgulanmaktadır. Psikolojik dayanıklılığın denetim boyutuna birey çevresinde sorunlarla baş edebileceğini, sorunları kontrol edeceğine inanması gerekmektedir. Bu özelliklerin ortak olması sosyal ilginin kontrol alt boyutunu yordamasının kaynaklarından biri olmasını sağlamaktır.

5.3. “Üniversite Öğrencilerinin Yaşadıkları Travmatik Olay, Psikolojik Doğum Sıraları, Sosyal İlgileri Psikolojik Dayanıklılığın Kendini Adama Alt Boyutunu Yordamakta Mıdır?” Problemine İlişkin Bulguların Tartışılması:

Bu çalışmada üçüncü modelde elde edilen bulgular; psikolojik doğum sırası konumlarından ortanca çocuk, küçük çocuk ve tek çocuk pozisyonun kendini adama için anlamlı bir yordayıcı olmadığıdır.

Carducci (2009) ortanca çocuklarda negatif duygular içeren başarma isteğinin yoğun olduğunu bunu başkalarına üstünlük kurarak yaşamaya eğilimli olduklarını belirtmektedir. Oberst ve Stewart (2003) psikolojik doğum sırası ölçeğinde ortanca çocukla ilgili kısımlarda aileyle bütünleşememeyle ilgili maddeler yer aldığını iddia etmektedirler. Ortanca çocuğun sahip olma eğiliminde olduğu bu özelliklerin, kendini adama alt boyutunun çevresindeki insanlara bağlanma, aile, iş, okul arkadaşlarına bağlılık hissetme, onlarla bütünleşme özellikleri ile çatışması ortanca çocuk doğum sırası ile kendini adama arasında ilişki bulunmamasını desteklemektedir.

Dinkmeyer, Mckay, Dinkmeyer (1978) küçük çocukların davranış olarak tek çocuğa benzediklerini söylemektedir. Küçük çocuklarında aile içinde kendilerini yetersiz, zayıf, küçük hissettiklerini, aşağılık duygusunu çok geliştirip diğer kardeşlerine karşı aşırı hırs yapabildiklerini ve aile üyelerini kendi istekleri doğrultusunda yönlendirip ailenin patronu olmaya çalıştıklarını belirtmektedir. Küçük çocuğun sahip olmaya meyilli olduğu bu özelliklerin, kendini adama alt boyutunun çevresindeki insanlara bağlanma, onlarla olumlu ilişkiler kurma, bu sorunların çözümünde başka insanlarla işbirliği yapma gibi özellikleriyle çatışması tek çocuk doğum sırası ile kendini adama arasında ilişki bulunmamasını desteklemektedir.

Dinkmeyer, Mckay, Dinkmeyer (1978) tek çocukları benmerkezci, şımarık, ilgi merkezi olmaktan hoşlanan, işbirliğini ret eden, kendi istedikleri dışında davranıldığında adaletsizlik olduğunu hisseden, sadece kendi istedikleri zaman başkalarını memnun etmeye çalışan, kendi çıkarlarını her zaman ön planda tutan, başkalarından ziyade kendi çabalarına güvenen bireyler olarak tanımlamaktadır. Tek çocuğun sahip olmaya meyilli olduğu bu özelliklerin, kendini adamanın çevresindeki insanlara bağlanma, onlarla bütünleşme, onların fikirlerini, memnuniyetlerini önemseme, çevresinde olan sorunlara ilgi göstermesi, bu sorunların çözümünde başka insanlarla işbirliği yapma gibi özellikleriyle çatışması tek çocuk doğum sırası ile kendini adama arasında ilişki bulunmamasını desteklemektedir.

Bu çalışmanın bir diğer bulgusu ise; travmatik yaşantıya sahip olma, büyük çocuk psikolojik doğum sırası ve sosyal ilginin kendini adama için anlamlı bir yordayıcı olduğudur.

Çocukların doğum sırası incelendiğinde, ilk doğan çocukların daha çok sahiplenme duygusuna, toplumda daha çok güce ve daha yüksek bir sosyal konuma sahip oldukları gözlenmektedir. (Güneysu, 1982). Psikolojik dayanıklılığın kendini adama alt boyutunun özellikleri arasında aile, iş, arkadaş çevresini sahiplenmesi, çevresinde olan olaylara ilgi göstermesi bulunmaktadır. Bu ortak özellikler büyük çocuk doğum sırasını kendini adamanın yordayıcılarından biri yapmaktadır.

Ebeveynler kardeşlerinin sorumluluğunda büyük çocuğa verebildiği için bu çocuklar genellikle daha sorumluluk sahibi, kurallara uyan, düzenli, başkalarına tavsiyede bulunan kişilerdir (Geçtan, 2012). En büyük çocuklar toplumdaki düzenin devamı içinde en çok çabalayan çocuklardır, sorumluluk almaya alışık oldukları için lider olma yeteneği hissetmektedirler (Geçtan, 2012; Hapworth vd., 1999). Kendini adama boyutunda bireylerin sahip olması beklenen özellikleri arasında bireyin yaşamına sahip çıkması, kendine inanması, önem vermesi, çevresinde yaşanan olaylara aktif olarak katılması, sebatkâr olması, özgüvenin olması, kendi ilkelerine sahip olma ve inanması gibi özellikler yer almaktadır. Bu ortak özellikler büyük çocuk doğum sırasını kendini adamanın yordayıcılarından biri yapmaktadır.

Maddi ve Khoshaba (1994), Kobasa (1979), Kobasa (1982), Terzi (2013) bağlanmayı bireyin aile, iş, sosyal ilişkileri gibi yaşamının tüm alanlarında meydana gelen olayların dışında kalmadan, aktif olarak dâhil olma durumu olarak tanımlamaktadır. Manaster, Cemalciler ve Knill (2003), Leak ve Leak (2006) sosyal ilgiyi bireyin kendi dışında kişi, nesne ya da olaylara da değer vermesi; bireyin kendini dünyanın bir üyesi olarak görüp, kendini insanlığa ait hissetmesi olarak ifade etmektedir. Adler (1956) sosyal ilgiyi toplumsallık duygusu, bireyin toplumdaki diğer insanlarla ilişkisi, toplumdaki işbirliği, bireyin kendini diğer insanlarla özdeşleştirmesi olarak tanımlamaktadır. Adler (2008) insanı diğer canlılardan ayıran en temel özellik olan sosyal olma gereksinimi nedeniyle, insanın sosyal ilişki kurma gereksinimi içinde olduğu; içinde yaşadığı toplumda diğer insanlarla ilişki kurmaya, bu ilişkileri devam ettirmeye çalıştığını belirtir. Sosyal ilgi ve kendini adamanın bu ortak özellikleri, her iki kavramda da bireyin çevresindeki olay ve

kişilerle ilgilenmesi; sosyal ilgi kavramının kendini adamayı yordamasını desteklemektedir.

Adler (1956) insanların yaşamda üç görevi olduğundan bahsetmiştir. Bu görevleri iş, arkadaşlık, sevgi/aşk görevleri olarak tanımlamıştır. Arkadaşlık görevleri; çevredeki insanlarla iletişim, yakınlık kurabilmeyi, samimi, içten arkadaşlıklar oluşturabilmeyi ele almaktadır. Bireyin yaşam görevlerini tamamlayabilmesi sosyal ilgisine bağlı olmaktadır. Bireyin sosyal ilgi düzeyi bu yaşam görevlerini tamamlamasını etkilemektedir. Bu durum sosyal ilginin kendini adama boyutunu yordamasını desteklemektedir.

Leak ve Williams (1989) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal ilgi, yabancılaşma ve psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonunda sosyal ilginin bireyin başkalarına, çevresine bağlanmasını; çevresindeki olaylara ilgilenmesini ve kaçınmak yerine aktif olarak katılmasını desteklediği bulunmuştur. Ayrıca bu çalışmada sosyal ilgi ile kendini adama arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Bu çalışmada sosyal ilgi ile kendini adama anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur. Sosyal ilginin bireyin çevresindeki sorunları daha gerçekçi değerlendirmesine katkıda bulunduğunu belirtmektedir. Psikolojik dayanıklılık boyutlarından biri olan kendini adamanın özelliklerden biri de olayları, sorunları gerçekçi değerlendirmeyi sağlamasıdır. Bu özelliklerin ortak olması sosyal ilginin kendini adamayı yordamasının kaynaklarından biri olmasını sağlamaktır. Lees (2009) tarafından yapılan çalışmada yüksek düzeyde sosyal katılımcılık psikolojik dayanıklılık ile olumlu yönde ilişkili bulunmuştur. Ergüner Tekinalp, Terzi (2013) tarafından yapılan çalışmada sosyal ilginin kendini toplarlama gücünün yordayıcısı olduğu belirtilmektedir.

Vanderbit ve Adriance (2001) tarafından yapılan çalışmada olumsuz yaşantıların her bireyde olumsuz sonuçlara yol açmadığı bulunmuştur. Hooper (2003) tarafından yapılan çalışmada da travmaya maruz kalan öğrencilerden, psikolojik dayanıklılığı yüksek olan bireylerin; bu durumun sağlıklı kişilik gelişimini açıklayan bir faktör olduğunu ortaya koymuştur. Parrent (2007) üniversite öğrencilerinin olumsuz deneyimleri ile psikolojik dayanıklılık arasında olumlu ilişki bulunmuştur. Phan (2003) Vietnam savaşına maruz kalmış, yoksul, göç eden öğrencilerle çalışmıştır. Çalışmasında bu travmalara maruz kalmalarına rağmen, sorunlarıyla başa çıkabildiklerini, hayata olumlu bakış açısına sahip olduklarını bulmuştur. Debhoij, Gailard, Dam (2010) tarafından yapılan çalışmada da başa çıkma, öz-yeterlik gibi kişilik özelliklerinin stresli yaşam olayları ile psikolojik

dayanıklılık arasındaki ilişkiyi etkilediğini belirtmiştir. Charney (2004) sürekli olmayan stresin bireyin gelecek yaşamında karşılaşacağı streslere hazırladığı için önemli olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, sürekli olmayan stres durumları, bireylerin gelecekteki stresli yaşantılara psikolojik olarak hazır olmasını ve karşılaşacağı streslere karşı daha güçlü olmasını sağlamaktadır (Janoff-Bulman, 2004; Tedeschi, Park ve Calhoun, 1998). Bu çalışmada da travmatik yaşantıya sahip olma, psikolojik dayanıklılık alt boyutu olan kendini adamayı yordadığı bulunmuştur. Bu çalışmada travmatik yaşantıya sahip olmanın bireyler için olumsuz sonuca yol açmadığı bulunmuştur.

Bitsika, Sharpley, Peters (2010) tarafından yapılan çalışmada kendine güvenin psikolojik dayanıklılık için en önemli koruyucu özellik olduğunu belirtmiştir. Cogner ve Cogner (2002) yaptıkları çalışmada çocukluk ve ergenlik döneminde risk durumlarına maruz kalmanın bireylerin sonraki gelişimlerinde aksamalara yol açabileceğini belirtmiştir. Fakat psikolojik sağlamlığı yüksek olan bireylerin bu risk faktörlerinin olası sonuçlarını azalttığını belirtmiştir. Masten (2002) tarafından yapılan çalışmada da bireyin geçirdiği olumsuz yaşantılar ve sorunların bireyin daha sonraki yaşamını sağlıklı bir şekilde sürdürmesi ve psikolojik sağlamlığı için etkili olduğunu belirtilmiştir.

Calhoun ve Tedeschi (2004) bireylerin travmadan sonra gelişimlerini beş alana bölmektedir. Bu alanlardan biri başkalarıyla iletişim kurmaktır. Bu bağlamda bireyler yaşadıkları travmadan sonra aile ve yakınlar ile daha yakın ilişkiler kurduklarını, çevrelerindeki insanlar artık hayatlarının önemli parçaları haline geldiğini belirtmektedirler. Kendini adama boyutunun en önemli özelliği bireyin çevresindeki bireylere, olaylara kayıtsız kalması, onlarla güçlü iletişim içinde olmasıdır. Bu çalışma, travmatik yaşantıya sahip olmanın kendini adama boyutunu yordamasını desteklemektedir.

Bu çalışmada katılımcılara travmatik bir olay yaşayıp yaşamadıkları açık uçlu soru ile sorulmuştur. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplar araştırmacı tarafından birinci dereceden akrabalarının kaybı (kayıp1), ikinci dereceden akraba, arkadaş, tanıdık kaybı (kayıp 2), aile atmosferi, sosyal atmosfer, eğitsel, ekonomik, romantik ilişki, doğal afet, duygusal, sağlık olmak üzere on kategoride toplanmıştır. Bu çalışmada travmatik yaşantıya sahip olma sadece psikolojik dayanıklılığın kendini adama alt boyutu için yordayıcı değişken olarak bulunmuştur. Psikolojik dayanıklılığın üç boyutu içinde travmatik yaşantıya sahip olmanın yordayıcı olması beklenirken kontrol ve meydan okuma boyutlarında yordayıcı değişken olarak bulunmaması travmatik yaşantıyı ölçmek için

kullanılan yöntemden kaynaklanabilir. Bu çalışmada travmatik yaşam olayı katılımcıların algısına bırakılmış ve spesifik bir travmatik olaya odaklanılmamıştır. Bu durum travmatik yaşam olayına sahip olmanın kontrol ve meydan okuma alt boyutlarını yordamamasının neden olabilmektedir.

Bu çalışmada büyük çocuk psikolojik doğum sırası dışındaki psikolojik doğum sıralarının psikolojik dayanıklılığı yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buradan hareketle araştırmaya katılan öğrencilerin psikolojik doğum sıraları incelendiğinde örneklemin eşit dağılmadığı görülmektedir. Özellikle ortanca psikolojik doğum sırasına sahip bireyler araştırma grubunun 3.8%'ni oluşturmaktadır. Bu durum ortanca, küçük ve tek çocuk psikolojik doğum sıralarının kendini adama, kontrol ve meydan okuma alt boyutlarını yordamamasının neden olabilmektedir.

Kobasa, Maddi ve Courington (1981) psikolojik dayanıklılığın yaşamın erken yıllarında geliştiğini iddia etmektedir. Bireyin yaşamın erken yıllarında geçirdiği yaşantıların (ebeveyn kaybı, düşük sosyo-ekonomik düzeyde yaşama, göç, boşanma, madde kullanımı, istismara maruz kalma gibi) bireyin psikolojik dayanıklılığını arttırdığını belirtmişlerdir. Geçtan (2012) sosyal ilginin ilk kez anne ve çocuk arasındaki ilişkiye dayandığını belirtmektedir. Zamanla çocuğun ebeveynleri ile kurduğu ilişki ile sosyal ilginin de geliştiğini, çocuğun kardeşleri ya da arkadaşları ile oyuncaklarını, yiyeceklerini paylaşması, çevresindeki insanlara yardım etmesi gibi davranışların sosyal ilginin göstergeleri olduğunu belirtmektedir. Dixon, Willingham, Chandler ve Mcdougol (1986) tarafından yapılan çalışmada da sosyal ilgi ile olumlu erken aile yaşantıları ilişkili bulunmuştur. Sosyal ilginin erken yaşta gelişmesi psikolojik dayanıklılığında artmasını destekleyeceği için bu çalışmalar sosyal ilginin psikolojik dayanıklılığı yordamasını desteklemektedir.

Magno, Parinas ve Mamaug (2008), Terzi (2008) sosyal desteğin psikolojik dayanıklılığı anlamlı düzeyde açıklayan koruyucu faktör olduğunu ortaya koymuştur. Başak (2012) sosyal bağlılık değişkenlerinin, iyimserlik değişkeni üzerinde doğrudan etkiye ve dolayısıyla psikolojik dayanıklılık değişkeni üzerinde dolaylı etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmalar da sosyal ilginin psikolojik dayanıklılık alt boyutlarını yordamasını desteklemektedir.

5.4. “Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Doğum Sıraları Gerçek Doğum Sıralarına Göre Anlamli Bir Farklılık Göstermekte Midir?” Problemine İlişkin Bulguların Tartışılması:

Bu çalışmada psikolojik doğum sırasının gerçek doğum sırasına göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Lohman, Lohman ve Christensen (1985) tarafından yapılan çalışmada da psikolojik doğum sırası ile gerçek doğum sırasının aynı olması gerekmediği sonucuna ulaşılmıştır. Campbell, White ve Stewart (1991) tarafından yapılan çalışmada psikolojik doğum sırası ile gerçek doğum sırası arasında düşük düzeyde ilişki bulunmuş fakat psikolojik doğum sırasının birey için daha önemli olduğu vurgulanmıştır. Kalkancı ve Odacı (2010), Kalkan ve Koç (2008), Keidash (2006) tarafından yapılan çalışmalarda bireylerin gerçek doğum sıraları ile psikolojik doğum sıraları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Psikolojik doğum sırası bireyin ailesinde kendini nasıl konumlandığıdır. Bunun için bireyin gerçek doğum sırası ile aynı olmak zorunda değildir, bireyin algısına göre şekillenmektedir. Bu nedenle bireyin psikolojik doğum sırası ile gerçek doğum sırası arasında fark olabilmektedir.

5.5. “Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Cinsiyet Değişkenine Göre Anlamli Bir Farklılık Göstermekte Midir?” Problemine İlişkin Bulguların Tartışılması:

Bu çalışmada psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve psikolojik dayanıklılığın alt boyutları olan meydan okuma, kontrol ve kendini adama puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmaktadır. Psikolojik dayanıklılık ile ilgili yapılan önceki çalışmaların çoğunda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır (Chan, 2003; Sezgin, 2012; Tümlü ve Recepoğlu, 2013; Yalçın, 2013). Bunun yanında bir çalışma da ise cinsiyet farklılıklarına rastlanmıştır (Oktan, 2008). Psikolojik dayanıklılık bir kişilik özelliği olduğundan özgüven, öz yeterlilik, manevi güce inanç, dışadönüklük, uyumluluk kontrol odağı gibi kişilik özellikleri ile daha ilişkili bulunmuştur. Bu nedenle cinsiyet değişkenine göre psikolojik dayanıklılık düzeyleri genelde farklılık göstermemektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde elde bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar belirtilmiş ve araştırma sonucunda çıkan sonuçlara ilişkin olarak getirilen öneriler sunulmuştur.

6.1. Sonuçlar

Bu araştırma kapsamında, üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve psikolojik dayanıklılığın alt boyutları olan meydan okuma, kontrol, kendini adama puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bir kişilik özelliği olan psikolojik dayanıklılık kavramında cinsiyet çok önemli bir değişken olarak sonucu etkilememektedir.

Bu araştırma kapsamında, psikolojik dayanıklılık, sosyal ilgi ve psikolojik doğum sırası değişkenleri arasındaki ilişkiyi test etmek için yapılan korelasyon analizi bulguları genel olarak incelendiğinde, meydan okuma, kontrol ve kendini adama değişkenlerinin psikolojik doğum sıralarına göre sosyal ilgi ile daha yüksek düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür. Psikolojik dayanıklılık, kendini adama, kontrol, meydan okuma; sosyal ilgi ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Sosyal ilgi ile en fazla psikolojik dayanıklılığın kendini adama boyutu pozitif yönde ilişkili bulunmuştur.

Bu araştırma kapsamında; büyük çocuk psikolojik doğum sırası sosyal ilgi ve psikolojik dayanıklılık ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Büyük çocuk psikolojik doğum sırası; psikolojik dayanıklılığın meydan okuma, kontrol ve kendini adama alt boyutları ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Bu araştırma kapsamında; ortanca çocuk psikolojik doğum sırası sosyal ilgi ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Bu araştırma kapsamında; küçük çocuk psikolojik doğum sırası sosyal ilgi ve psikolojik dayanıklılık ile pozitif yönde ilişkili

bulunmuştur. Küçük çocuk psikolojik doğum sırası; psikolojik dayanıklılığın meydan okuma, kontrol ve kendini adama ile alt boyutları ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur.

Bu araştırma kapsamında; öğrencilerin gerçek doğum sıraları ile psikolojik doğum sıraları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapıla ki-kare testi sonucunda psikolojik doğum sırası ile gerçek doğum sırası arasında fark olduğu bulunmuştur.

Bu araştırma kapsamında; psikolojik dayanıklılığın meydan okuman alt boyutunun travmatik yaşam olayına sahip olma, psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgi ile yordanmasına yönelik hiyerarşik regresyon analizi sonucunda travmatik yaşam olayına sahip olma, büyük çocuk, ortanca çocuk, küçük çocuk ve tek çocuk doğum sıralarının meydan okumayı anlamlı şekilde yordamadığı bulunmuştur. Sosyal ilginin ise, meydan okumayı anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur.

Bu araştırma kapsamında; psikolojik dayanıklılığın kontrol alt boyutunun travmatik yaşam olayına sahip olma, psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgi ile yordanmasına yönelik hiyerarşik regresyon analizi sonucunda travmatik yaşam olayına sahip olma, ortanca çocuk, küçük çocuk ve tek çocuk doğum sıralarının kontrolü anlamlı şekilde yordamadığı bulunmuştur. Büyük çocuk psikolojik doğum sırası ile sosyal ilginin ise, kontrolü anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur.

Bu araştırma kapsamında; psikolojik dayanıklılığın kendini adama alt boyutunun travmatik yaşam olayına sahip olma, psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgi ile yordanmasına yönelik hiyerarşik regresyon analizi sonucunda ortanca çocuk, küçük çocuk ve tek çocuk doğum sıralarının kendini adamayı anlamlı şekilde yordamadığı bulunmuştur. Büyük çocuk psikolojik doğum sırası, travmatik yaşam olayı ile sosyal ilginin ise, kendini adamayı anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur.

6.2. Öneriler

1. Literatürde psikolojik doğum sırası, sosyal ilgi ve psikolojik dayanıklılık kavramlarının birlikte incelendiği başka bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle araştırmanın sonuçlarının genellenebilirliği için yapılacak yeni araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.
2. Bu araştırma üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Bu durum, genellemelerin diğer gruplara dikkatli bir şekilde yapılmasını gerektirmektedir. Araştırma sonuçlarının tekrarlanabilirliğini test edebilmek için, farklı öğrenim düzeylerine ve farklı demografik değişkenlere sahip bireylerle yapılacak çalışmalara ihtiyaç vardır.
3. Bu çalışmada psikolojik doğum sırası değişkeni açısından örneklem eşit dağılmamaktadır. Bu durumdan hareketle sonuçların genellenebilirliği için psikolojik doğum sıralarının daha eşit dağıldığı örneklemelerle çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.
4. Bu çalışmada büyük çocuk psikolojik doğum sırasının psikolojik dayanıklılığın kontrol ve kendini adama boyutları için yordayıcı değişken olduğu bulunmuştur. Ayrıca özellikle büyük ve küçük çocuk psikolojik doğum sıralarının psikolojik dayanıklılık ve sosyal ilgi ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Buradan hareketle erken dönem uyumsuz şemalar ve mükemmeliyetçilik değişkenleri ile psikolojik doğum sırası arasındaki ilişkileri araştıran yeni çalışmalar yapılabilir.
5. Türkiye’de sosyal ilgi, psikolojik doğum sırası kavramları ile ilgili yapılmış çok az çalışma vardır. Bu araştırma yapılacak yeni çalışmalara fikir verebilir.
6. Türkiye’de psikolojik dayanıklılık kavramı yılmazlık kavramı ile karıştırılmıştır. Literatürdeki bu karışıklığı ortadan kaldırmak amacıyla psikolojik dayanıklılık ile yılmazlık arasındaki farkları daha belirgin ortaya koyan yeni çalışmalar yapılabilir.
7. Psikolojik dayanıklılığı yüksek bireylerin olaylarla başa çıkma, günlük olaylara ilişkin kontrol algısı içinde olma ve değişimi kendileri için bir öğrenme aracı olarak görme düzeylerinin daha yüksek olacağı beklenir. Herhangi biri daha dayanıklı olması için eğitilebilir. Bu bağlamda; bireylerin psikolojik olarak daha dayanıklı olmaları için olumsuz ve karamsar düşünce kalıplarını değiştirip ve iyimser yaklaşımı desteklemek gerekmektedir. Ayrıca, aile içi ilişkilerin kalitesinin artırılması, iletişim, stresle başa çıkma açısından özel eğitim verilmesi, spor,

düzenli egzersiz gibi etkinliklere olanak yaratılması üniversite öğrencilerinin kendini daha iyi hissetmesine yardımcı olacaktır.

8. Bu çalışmada travmatik yaşantıya sahip olmanın psikolojik dayanıklılığın kendini adama boyutu için yordayıcı değişken olduğu bulunmuştur. Psikolojik dayanıklılığın üç boyutu içinde travmatik yaşantıya sahip olmanın yordayıcı olması beklenirken kontrol ve meydan okuma boyutlarında yordayıcı değişken olarak bulunmaması travmatik yaşantıyı ölçmek için kullanılan yöntemden kaynaklanabilir. Bu durumdan hareketle sonuçların genellenebilirliği için travmatik yaşantının daha nicel olarak ölçüldüğü veya daha spesifik travmatik yaşantıya sahip olan bireylerle yapılacak olan çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.
9. Sosyal ilgi düzeyleri düşük olan bireylerin empati kuramaması ve benmerkezci tutumları nedeniyle örgüt ya da çetelere katılma, yıkıcı davranışlar sergileme olasılığı daha fazladır. Bunun için okulların psikolojik ve sosyal gelişimlerini destekleyen programlar oluşturulması sosyal etkileşimi artmasını sağlayacak, olumsuz davranışların azalmasına katkıda bulunacaktır.
10. Adler ruh sağlığında sosyal ilginin önemli bir kriter olduğunu belirtmektedir. Eğitim sisteminde sosyal ve gelişimsel çalışmalara daha çok yer verilerek; öğrencilerin iletişim hakkında temel bilgi ve beceri kazanmalarını hedefleyen hoşgörü, kendine güven duygusu, grup önünde rahat hareket edebilme becerisi, grupla etkileşim ve işbirliği yapabilme, duygularını ifade edebilme, empatik duyarlılığın gelişmesi için uygulamalı çalışmalar yapılmasını etkinliklere yer verilebilir. Böylece sosyal ilgi düzeylerinin artırılması desteklenebilir.
11. Psikolojik doğum sırası, danışanın aile içinde kendini nasıl konumlandığı hakkında bilgi vermektedir. Psikolojik danışma uygulamalarında, danışanı ve sorununu anlamada, danışanın aile ilişkilerini algılayış şeklini bilmek önemlidir. Psikolojik doğum sırası, danışanın yaşam tarzına ilişkin bilgiler verebilmektedir. Bu bilginin psikolojik danışma sürecinde seçilecek müdahale yöntemini ve izlenecek stratejiyi belirlemede danışmanlara yardımcı olacağı düşünülmektedir.
12. Aile danışmanlığı alanında ailelerle yapılan danışmalar ya da ailelerle yürütülen çalışmalar da psikolojik doğum sırasının bilinmesi önemli görülmektedir. Aile yapısının, ailedeki rollerin daha iyi anlaşılmasına, aile ilişkilerinin yeniden düzenlenmesi yoluyla, aile üyeleri arasında sağlıklı ilişkiler geliştirilmesine yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

13. Psikolojik doğum sırasına göre bireyin sahip olmaya meyilli olduğu özelliklerin bilinmesiyle anne-babalara çocuk yetiştirme tarzları, çocukla iletişim kurma, doğum sırası ve etkileri, kardeş ilişkileri konularında eğitimler verilebilir.
14. Aile toplumsal değerlerin çocuğa aktarıldığı, sosyal ilginin ilk geliştiği kurum olması nedeni ile önemlidir. Ayrıca ailenin çocuğa yaklaşımının çocuğun kendini aile içinde konumlandırmasında önemlidir. Sosyal ilgi ve psikolojik doğum sırasının psikolojik dayanıklılığın yordayıcısı olmasından kaynaklı, psikolojik dayanıklılığı arttırmak için ebeveynlere yönelik eğitim programlarının geliştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına önem verilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Adler, A. (2008). *Nevroz sorunları; toplumsal duygu yoksunluğu ve erkeksi protesto*. (A. Kılıçoğlu, Çev.). İstanbul: Say.
- Adler, A. (2003a). *İnsan doğasını anlamak*. (D. Başkaya, Çev.). İzmir: İlyas Basım.
- Adler, A. (2003b). *Yaşama Sanatı*. (S. Koçak, Çev.). İstanbul: Doruk.
- Adler, A. (2002). *Psikolojik aktivite (üstünlük duygusu ve toplumsal aktivite)*. (B. Çorakçı, Çev.). İstanbul: Say.
- Adler, A. (1994). *Güç çocuğun eğitimi*. (N. Önel, Çev.) İstanbul: Varlık.
- Adler, A. (1958). *What life should mean to you* (1931). New York: Capricorn.
- Adler, A. (1956). *The origin of the neurotic disposition. The individual psychology of alfred adler*. New York: Basic Books.
- Ansbacher, H. L. & Ansbacher R.R. (1956). *The individual psychology of alfred adler: a systematic presentation in selections from his writing*. New York: Harper Perrenial.
- Ansbacher, H. L. (1991). The concept of social interest. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice*, 41(1), 28-46.
- Ashby, J. S., LoCicero, K. A., & Kenny, M. C. (2003). The relationship of multidimensional perfectionism to psychological birth order. *The Journal of Individual Psychology*, 59(1), 42-51.
- Sürücü, M., & Bacanlı, F. (2010). Üniversiteye uyumun psikolojik dayanıklılık ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty (GUJGEF)*, 30(2), 375-396.
- Başak E. B. (2012). *Düşük gelirli ailelerden gelen üniversite öğrencilerinin öz duyarlılık, sosyal bağlılık ve iyimserlik ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkiler*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Başaranoğlu, Yasemin. 2011. *Üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre psikolojik doğum sırası ile karşı cinsle ilişkide sosyal yetkinlik beklentisi düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Bitsika, V., Sharpley, C. F. & Peters, K. (2010). How is resilience associated with anxiety and depression? Analyses of factor score interactions within a homogeneous sample. [Çevrimiçi sürüm]. *German Journal of Psychiatry*, 13, 9 – 16.
- Brett, C. (1998). *Social interest. (Alfred Adler)*. Washington: One World.
- Bubbenzer, D. L., Zarski, J. J., & Walter, D. A. (1991). Measuring social interest: A validation study. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice*, 47(1), 124-135.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik (İnan Denzi Erguvan Sarioğlu, Çev.)*. İstanbul: Kaknüs.
- Calhoun, L. G., & Tedeschi, R. G. (2004). The foundations of posttraumatic growth: New considerations. *Psychological Inquiry*, 15(1), 93-102.
- Campbell, L., White, J., Stewart, A. (1991). The relationship of psychological birth order to actual birth order. *Individual Psychology*. 47, 380–391.
- Carducci, B. J. (2009). *The psychology of personality: Viewpoints, research, and applications*. USA: John Wiley & Sons.
- Chan, D. W. (2003). Hardiness and its role in the stress-burnout relationship among prospective teachers in Hong Kong. *Teacher and Teacher Education*, 19, 381-395.
- Charney, D. S. (2004). Psychobiological mechanisms of resilience and vulnerability Implications for successful adaptation to extreme stress. *Focus: The Journal of Lifelong Learning in Psychiatry*, 2(3), 368-391.
- Chung, H. (2008). *Resilience and character strenghts among college student*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of Arizona, Arizona.
- Conger, R.D. ve Conger, K.J. (2002). Resilience in midwestern families: Selected findings, from the first decade of a prospective, longitudinal study. *Journal Of Marriage Family*. 64, 361-373.
- Cordova, M. (2008). Facilitating posttraumatic growth following cancer. Joseph, S., & Linley, P. A. (Eds). *Trauma, recovery, and growth: Positive psychological perspectives on posttraumatic stress*, 185-206. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.
- Crandall, J. (1980). Adler's concept of social interest: theory measurement and implication for adjustment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39 (3), 481-95.

- Crandall, J. E., & Harris, M. D. (1976). Social interest, cooperation, and altruism. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice*, 50-54.
- Crandall, J.E., & Harris, M.D. (1991). Social interest, cooperation, an altruism. *Individual Psychology*, 47, 115 -120.
- Crandall, J. E., & Putman, E. L. (1980). Relations between measures of social interest and psychological well-being. *Journal of Individual Psychology*, 36(2), 156-168.
- Crandall, J. E., & Reimanis, G. (1976). Social interest and time orientation, childhood memories, adjustment and crime. *Journal of Individual Psychology*, 32(2), 203-211.
- Çakır, K., & Şen, E. Psikolojik Doğum Sırasına Göre Adil Dünya İnancı. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32 (1), 57-69.
- Delahaij, R., Gaillard, A. W., & Van Dam, K. (2010). Hardiness and the response to stressful situations: Investigating mediating processes. *Personality and Individual Differences*, 49(5), 386-390.
- DiCaprio, N. S. (1974). *Personality theories: Guides to living*. Saunders.
- Dinkmeyer, D., McKay, G. D., & Dinkmeyer Jr. D. (1978). *Parent education leader's manual*. CMTI Press.
- Dixon, P. N., Willingham, W. K., Chandler, C. K., & McDougal, K. (1986). Relating social interest and dogmatism to happiness and sense of humor. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice*, 42(3), 421-427.
- Drescher, K. A. (2007). *The relationship between the global assesment of functioning and degrees of social interest*. Unpublish Doctor Thesis, Adler School Of Professional Psychology, Illinois Chicago.
- Durak, M. (2002). *Deprem yaşamış üniversite öğrencilerinin psikolojik belirtilerini yordamada psikolojik dayanıklılığın rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Edwards, D., & Kern, R. (1995). The implications of teachers' social interest on classroom behavior. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice*, 51(1), 67-73.

- Erginsoy, D. (2010). Üniversite öğrencilerinin toplumsal ilgileri, bilişsel çarpıtmaları ve ilk anıları. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erkuş, A. (2011). *Bilimsel araştırma sarmalı*. İstanbul: Seçkin.
- Ersanlı, K. (1996). *Benliğin gelişimi ve görevleri*. Samsun: Eser Ofset.
- Garmezy, N. (1993). Children in poverty: Resilience despite risk. *Psychiatry*, 56, 127-136.
- Gates, L., Lineberger, M.R., Crockett, J., & Hubbard, J. (2001). Birth order and its relationship to depression, anxiety, and self-concept test in children. *The Journal of Genetic Psychology*, 149(1), 29-34.
- Geçtan, E. (2012). *Psikanaliz ve sonrası*. (15. bs.). İstanbul: Remzi.
- Gençöz, F., & Motan, İ. (2009). Psikolojik dayanıklılığı nasıl ölçebiliriz? : Bir Türk örnekleminde kişisel görüş ölçeği II'nin geçerlik-güvenirlilik çalışması. *Kriz Dergisi*, 17(1), 1-13.
- Gfroerer, K. P., Gfroerer, C. A., Curlette, W. L., White, J., & Kern, R. M. (2003). Psychological birth order and the basis-a inventory. *Journal of Individual Psychology*, 59(1), 31-41.
- Gilbert, J. N., & Morawski, C. (2005). Stress coping for elementary school children: a case for including lifestyle. *Journal of Individual Psychology*, 61(4), 314-328.
- Gölge, Z. B. (2005). Cinsel Travma Sonrası Oluşan Ruhsal Sorunlar. *Nöropsikiyatri Arşivi*; 42 (1-2-3-4): 19-28.
- Greever, K. B., Tseng, M. S., & Friedland, B. U. (1973). Development of the social interest index. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 41(3), 454-458.
- Güneysu, S. (1982). *Ana-babaların çocuklarına karşı tutumları ve çocuklardaki davranış problemleri*. Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi Çocuk Sağlığı ve Eğitimi Bölümü, Ankara.
- Hanton, S., Evans, L., & Neil, R. (2003). Hardiness and the competitive trait anxiety response. *Anxiety, Stress and Coping*, 16(2), 167-184.

- Hapworth, W., Hapworth, M., Heilman, J. R. (1999). *Kardeş kıskançlığı*. (S. Şenol, Çev.). İstanbul: Beyaz.
- Hefferon, K. & Boniwell, I. (2014). Pozitif psikoloji kuram, araştırma ve uygulamalar. (T. Doğan; Çev. Ed.). Ankara: Nobel.
- Helvacı, K. F. (2012). *Romantik ilişkilerde sorun çözme ve sosyal ilginin aşka ilişkin tutumlarla ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuzmayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Hinton, A. (2005). Relationships of psychological birth order and parent- child relation ship on campus. Central Scholars Symposium sunulmuş bildiri.
- Holt, P., Fine, M. & N. Tollefson. (1987). Mediating stress: survival of the harddy. *Psychology In the Schools*, 24,1, 51-58.
- Hooper, L. M. (2003). *Parentification, resiliency, secure adult attachment style and differentiation of self as predictors of growth among college students*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, The George Washington University, Washington.
- Janoff-Bulman, R. (2004). Posttraumatic growth: Three explanatory models. *Psychological Inquiry*, 15(1), 30-34.
- Janoff-Bulman, R. (1989). Assumptive Worlds and the Stress of Traumatic Events: Applications of the Schema Construct. *Social Cognition*, 7, 113-136.
- Johnson, P., Smith, A., & Nelson, M. (2003). Predictors of social interest in young adults. *Journal of Individual Psychology*, 59, 281-292.
- Just, H. D. (1999). Hardiness: Is it still a valid concept?. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 41(3), 454-458.
- Kalkan, M. (2010). Ergen romantik ilişkilerinde duygusal istismar, fiziksel istismar ve soruna yönelmeye adlerian bir bakış: sosyal ilgi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11, 242-247.
- Kalkan, M. (2005). White-Campbell psikolojik doğum sırası envanterinin geçerlik ve güvenirliği. *3P Dergisi*, 13(3), 169- 174.
- Kalkan, M., & Koç, H. E. (2008). Psikolojik doğum sırası bireylerin stresle basa çıkma stratejilerinin yordayıcısı mıdır?. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(30), 45-59.

- Kalkan, M. & Odacı, H. (2007, Ekim). *Psikolojik doğum sırası ve ana-babaya bağlanma: okul öncesi öğretmen adayları üzerine bir çalışma*. II. Uluslararası Okul Öncesi Eitimi Kongresinde sunulmuş bildiri, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kamya, H. A. (2000). Hardiness and spiritual well-being among social work students: Implications for social work education. *Journal of Social Work Education*, 36(2), 231-240.
- Kangas, M., Henry, J. L., & Bryant, R. A. (2002). Posttraumatic stress disorder following cancer: A conceptual and empirical review. *Clinical psychology review*, 22(4), 499-524.
- Kaplan, H. (1991). Sex differences in social interest. *Individual Psychology*, 4, 120-123.
- Kaplan, H. (2003). The relationship of social interest to cooperative behavior. *Journal of Individual Psychology*, 34, 36-39.
- Karadeniz, S. (2008). *Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile psikolojik doğum sırası arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Kararımak, Ö., & Çetinkaya, R. S. (2009, Ekim). *Deprem deneyimini yaşamış yetişkinlerin bağlanma stilleri ve psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişki*. XVIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı Sempozyumunda sunulmuş bildiri, İzmir.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel.
- Keidasch, C. (2006). *The effects of psychological birth order and goldberg's "big 5" personality traits*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Rowan University, New Jersey.
- Kobasa, S. C. (1979). Stressful life events, personality, and health: An inquiry into hardiness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37,1, 1-110.
- Kobasa, S. (1982). Commitment and coping in stress resistance among lawyers. *Journal of Personality and Social Psychology*. 42(4). 707-717.
- Kobasa, S., and Maddi, S. R.(1984). *The hardy executive: Health under stres*. Homewood, Illionis: Dow Jones-Irwin

- Kobasa, S. C., Maddi, S. R., & Courington, S. (1981). Personality and constitution as mediators in the stress-illness relationship. *Journal of Health and Social Behavior*, 368-378.
- Kobasa, S., Maddi, S. R., and Kahn, S. (1982). Hardiness and health: A prospective study. *Journal Of Personality and Social Psychology*, 42, 168-177.
- Kurt, N. (2011). *Çevik kuvvet personelinin stresle başa çıkma tutumları, psikolojik dayanıklılıkları ve iş doyumu düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Leak, G. & Leak, K. (2006). Adlerian social interest and positive psychology: a conceptual and empirical integration. *The Journal of Individual Psychology*, 62,207-223.
- Leak, G., Millard, R., Perry, N. & Williams, D. (1985). An investigation of the nomological network of social interest. *Journal of Research in Personality*, 19, 197-207.
- Leak, G. K., & Williams, D. E. (1989). Relationship between social interest, alienation, and psychological hardiness. *Individual Psychology The Journal Of Adlerian Theory Research & Practice*, 45(3), 369-375.
- Leak, G., Williams, D. (1991). Relationship between social interest and perceived family environment. *Individual Psychology*, 47, 159-165.
- Lees, N. F. (2009). *The ability to bounce back: The relationship between resilience, coping and positive outcomes*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Massey University, Massey
- Lefcourt, H. M. (1966). Internal versus external control of reinforcement: a review. *Psychological Bulletin*, 65(4), 206.
- Lohman, J. F., Lohman, T. G., & Christensen, O. (1985). Psychological position and perceived sibling differences. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice*, 53, 89-104.
- Maddi, S.R. (2002). The story of hardiness: Twenty years of theorizing, research, and practice. *Consulting Psychology Journal*, 54, 173-185.

- Maddi, S. R. (2004). Hardiness: An operationalization of existential courage. *Journal of Humanistic Psychology*, 44(3), 279-298.
- Maddi, S. R., and Khoshaba, D. M. (1994). Hardiness and mental health. *Journal of Personality Assessment*, 63(2), 265-274.
- Maddi, S. R. , Khoshaba, D., & Pammanter, A. (1999). The hardy organization: Success by turning change to advantage. *Consulting Psychology Journal*, 51, 117-124.
- Maddi, S. R., Harvey, R. H., Khoshaba, D. M., Lu, J. L., Persico, M., & Brow, M. (2006). The personality construct of hardiness, III: Relationships with repression, innovativeness, authoritarianism, and performance. *Journal of Personality*, 74(2), 575-598.
- Magno, C., Parinas, N. ve Mamauag, M. (2008). The influence of self-mastery on building a model of resiliency. [Çevrimiçi sürüm]. *Philippine Journal of Counseling Psychology*, 10 (1), 1 – 22.
- Manaster, G., Cemalciler, Z., & Knill, M. (2003). Social interest, the individual and society: practical and theoretical considerations. *Journal of Individual Psychology*, 59, 109-122.
- Masten, A. S., & Reed, M. G. J.(2002). Resilience in development. *Handbook of positive psychology*, 74-88.
- Masten A. S. (2001). Resilience process in development. *American Psychologist*, 56 (3), 227-238.
- Melillo, D. (1983). Birth order, perceived birth order, and family position of academic women. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice*, 39, 57-62.
- Motan, İ. (2002). *Kaygı ve depresyonu ayırtmak: Dayanıklılık*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Nash, J., Fraser, M. W. (1998). After-school Care for Children: A Resilience –based Approach. *Families in Society*, 79, 370-382.
- Norfolk, D. (1989). *İş hayatında stres* (L. Serdaroğlu, Çev.). İstanbul: Form.
- Oberst, U. E., & Stewart, A. E. (2003). *Adlerian psychotherapy: An advanced approach to individual psychology*. New York: Psychology Press.

- Oktan, V. (2008). *Üniversite sınavına hazırlanan ergenlerin psikolojik sağlamlıklarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Özbey, S., & Alisinanoğlu, F. (2009). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60–72 aylık çocukların problem davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 493-517.
- Parrent, C. M. (2007). *Resilience and the successful first-generation community college student: Identifying effective student support services*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of North Texas, Texas.
- Phan, T. (2003). Life in school: Narratives of resiliency among Vietnamese-Canadian youths. [Çevrimiçi sürüm]. *Adolescence*, 38 (151), 555 – 566.
- Pilkington, L. R., White, J. (1997). Perceived coping resources and psychological birth order in school-aged children. *Individual Psychology*, 53, 42-57
- Pollock, S. E. (1989). The hardiness characteristic: A motivating factor in adaptation. *Advances in Nursing Science*, 11(2), 53-62.
- Rareshide, M., & Kern, R. (1991). Social interest: The haves and have nots. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice*, 47(4), 464-476.
- Seligman, M. E. (2002). Positive psychology, positive prevention and positive therapy. Handbook of positive psychology. In C. R. Snyder & S. J. Lopez (Eds.). *Handbook of positive psychology* (pp. 3-13). New York: Oxford University Press.
- Sezgin, F. (2012). İlköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 489-502.
- Shulman, B. H., & Mosak, H. H. (1977). Birth order and ordinal position: Two Adlerian views. *Journal of Individual Psychology*, 33(1), 114-121.
- Sinclair, R. R., & Tetrick, L. E. (2000). Implications of item wording for hardiness structure, relation with neuroticism, and stress buffering. *Journal of Research in Personality*, 34(1), 1-25.
- Soyer, M. (2001). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal ilgi düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Soyer, M. (2004). Toplumsal ilgi ölçeğinin uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(21), 29-34.
- Stewart, A. E. (2004). Can knowledge of client birth order bias clinical judgment?. *Journal of Counseling & Development*, 82(2), 167-176.
- Stewart, A. E. & Campbell, L. F. (1998). Validity and reliability of the White-Campbell psychological birth order inventory. *Journal of Individual Psychology*, 54, 41-60.
- Stewart, A., Stewart, E. A., & Campeell, L. F. (2001). The relationship of psychological birth order to the family atmosphere and to personality. *The Journal of Individual Psychology*, 57(4), 42-60.
- Sulliman, J. R. (1973). *The development of a scale for the measurement of social interest*. Doctoral dissertation, Florida State University, Florida.
- Suloway, F. J. (2007). Birth order. Catherine Salmon ve Tod Shackelford (Ed.) *Evolutionary Family Psychology* (s. 162-182). Oxford: Oxford University.
- Syed, M. U. (2004). *Birth order and personality: a methodological study*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, San Francisco State University, San Francisco.
- Tedeschi, R. G., Tedeschi, R. G., Park, C. L., & Calhoun, L. G. (Eds.). (1998). *Posttraumatic growth: Positive changes in the aftermath of crisis*. Routledge.
- Tekin, E. (2011). *Askeri hastanelerde çalışan hemşirelerin psikolojik dayanıklılık ve tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Terzi, Ş. (2005). *İyi olmaya ilişkin psikolojik dayanıklılık modeli*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Terzi, Ş. (2008). Üniversite öğrencilerinde kendini toparlama gücünün içsel koruyucu faktörlerle ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 297-306.
- Terzi, Ş. (2013). Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Geçerlik Güvenirlik Çalışması. Terzi, Ş. (Ed.). *Pozitif Psikoloji*. (Baskıda).
- Ergüner Tekinalp, B. & Terzi, Ş. (2013, Eylül). *Kendini Toparlama Gücünün Yordayıcıları Olarak Psikolojik Doğum Sırası, Sosyal İlgi Ve Stresle Baş Etme*. XII. Ulusal Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Kongresinde sunulmuş bildiri. Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

- Tümlü, Ü. G. (2012). *Psikolojik dayanıklılık düzeyleri farklı üniversite öğrencilerinin temas engellerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tümlü, G. Ü., & Recepoğlu, E. (2013). Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3), 205-213.
- Vanderbilt-Adrianse, E. (2001). *Protective factors and the development of resilience among boys from low-income families*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, University of Pittsburg, Pittsburg.
- Yalçın, S. (2013). *İlköğretim okulu öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile stres, psikolojik dayanıklılık ve akademik iyimserlik arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yalım, D. (2007). *First year college adjustment: The role of coping, ego-resiliency, optimism and gender*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yörükan, T. (2006). *Alfred Adler: Sosyal roller ve kişilik*. İstanbul: Türkiye İş Bankası.

EKLER

EK-1

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Yaşınız :

Cinsiyetiniz : Kız () Erkek ()

Bölümünüz :

Sınıf Düzeyiniz: :

Annenizin Eğitim Durumu: Okuma-yazma Bilmiyor () Okuma-yazma Biliyor () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Lisansüstü ()

Babanızın Eğitim Durumu: Okuma-yazma Bilmiyor () Okuma-yazma Biliyor () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Lisansüstü ()

Hayatınızın Çoğunu Geçirdiğiniz Yer: Köy () Kasaba () Şehir () Büyükşehir ()

Annenizin Durumu: Öz () Üvey ()

Babanızın Durumu: Öz () Üvey ()

Annenizin Medeni Durumu: Evli () Boşanmış () Dul ()

Babanızın Medeni Durumu: Evli () Boşanmış () Dul ()

Kardeş sayınız (siz dâhil):

Doğum sıranız (kaçıncı çocuksunuz):

Sosyo-ekonomik Düzeyiniz: Düşük () Orta () Yüksek ()

İlişki Durumunuz: İlişkim var () İlişkim yok () Sözlü ()

Nişanlı () Evli () Boşanmış ()

Başınızdan Geçen Travmatik Yaşam Olayları (Yakınınızı kaybetmek. çevre tarafından reddedilmek. doğal afet. kaza. göç. hastalık. engel durumu. düşük maddi gelir ile yaşamak gibi)

.....

EK-2

PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK ÖLÇEĞİ (PDÖ)

Aşağıda insanların yaşam durumlarını betimleyen ifadeler yer almaktadır. Her bir ifadeyi dikkatle okuyarak katılma derecenizi belirtiniz. Okuduğunuz cümlelerin doğru veya yanlış cevapları yoktur, önemli olan sizin kişisel görüşünüzdür. Bu nedenle okuduğunuz cümle üzerinde uzun süre düşünmeden, içinizden gelen ilk cevabı vermeniz gerekmektedir. İlginiz için teşekkür ederim.

0	1	2	3	4
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum

1. Çalışmaktan çok keyif alıyorum.	0	1	2	3	4
2. Hayatın benim için monotonlaşmaya başladığını hissediyorum.	0	1	2	3	4
3. Çok çalışarak her zaman amacıma ulaşabilirim.	0	1	2	3	4
4. Çıkabilecek sorunları önceden kestirerek önlemlerimi alırım.	0	1	2	3	4
5. Devam ettiğim işime/okuluma/mesleğime yürekten bağlıyım.	0	1	2	3	4
6. Hayatımda ilginç ve zaman harcamaya değer şeylerin var olduğunu düşünüyorum.	0	1	2	3	4
7. Her yeni deneyimin yaşamımı zenginleştirdiğini düşünüyorum.	0	1	2	3	4
8. Hep aynı yaşam tarzına bağlı kalmak yerine riskli de olsa yeni şeyler denemeyi tercih ederim.	0	1	2	3	4
9. İnsan hatalarından öğrenir ve gelişir.	0	1	2	3	4
10. Kaderimi değiştirebileceğime inanırım.	0	1	2	3	4

11. Yargılarıma ve kararlarıma daima güvenirim.	0	1	2	3	4
12. Kişisel özgürlüklerimin sınırlandırılmasına genellikle büyük tepki gösteririm.	0	1	2	3	4
13. Kendimle ilgili bir şeyler öğrenmek benim için heyecan vericidir.	0	1	2	3	4
14. “Öldürmeyen şey güçlendirir” cümlesi beni ifade ediyor.	0	1	2	3	4
15. Önceden yaptığım bir programın dışına çıkmak zorunda kaldığımda rahatsız olurum.	0	1	2	3	4
16. Yeni şeyler denemekten hoşlanırım.	0	1	2	3	4
17. Yaşamımda olan önemli değişiklikleri, kişisel gelişimim için bir fırsat olarak görürüm.	0	1	2	3	4
18. Keyif aldığım etkinliklere düzenli olarak katılırım.	0	1	2	3	4
19. Yarın bana ne olacağı bugün yaptıklarımaya bağlıdır.	0	1	2	3	4
20. Yeni bir işe/projeye/göreve başladığımda ayrıntılı bir plan yapmayı tercih ederim.	0	1	2	3	4
21. Yapacak bir şeylerimin olması benim için önemlidir.	0	1	2	3	4

EK-4**TOPLUMSAL İLGİ ÖLÇEĞİ (TİÖ)**

Bu ölçekte insanların çevreleriyle olan ilişkilerinde kendilerini nasıl gördükleri ile ilgili bazı durumlar verilmiştir. Sizden istenen bu ifadeleri okuyup, size ne kadar uygun olduğunu derecelemenizdir. Derecelerken emin olmadığınız bir durumla karşılaşırsanız ilk izleniminizi işaretleyiniz.

MADDELER	Tümüyle Uygun	Genellikle Uygun	Kısmen Uygun	Çok Az Uygun	Hiç Uygun Değil
1. Topluluklara katılmaktan zevk duyarım.	4	3	2	1	0
2. Arkadaşlara yardım etmekten kaçınmam.	4	3	2	1	0
3. Sorunlarını paylaşmak için arkadaşlarım beni ararlar.	4	3	2	1	0
4. Toplum düzenini korumak için bazı oluşturulmuş kurallar gereklidir.	4	3	2	1	0
5. Benim başarımlar başkasının başarısını engellememelidir.	4	3	2	1	0
6. Gerektiğinde arkadaşlarımdan yardım isterim.	4	3	2	1	0
7. Arkadaşlarım benim varlığımın onlar için önemli olduğunu söylerler.	4	3	2	1	0
8. İnsanlarla kolay ilişki kurup dostluk geliştiririm.	4	3	2	1	0
9. Bana göre arkadaşlık ilişkileri hem hoş vakit geçirme ve hem yardımlaşma temeline dayanır.	4	3	2	1	0
10. Dünyada bir yerim olduğunu düşünüyorum.	4	3	2	1	0
11. Yapabileceğimin en iyisini yapmaya çalışırım.	4	3	2	1	0

12. Başkaları ile yarışma yerine kendimle yarışmayı yeğlerim.	4	3	2	1	0
13. Karar verme işini ne çok aceleye getiririm ne de sallantıda bırakırım.	4	3	2	1	0
14. Karar verirken iyi hesaplanmış riskleri göze alabilirim.	4	3	2	1	0
15. Bazı yeteneklerimle başarılı olabiliyorum.	4	3	2	1	0
16. Çevremdekiler tarafından kabul edilen bir insanım.	4	3	2	1	0
17. Ne zaman evden ayrılısam aile bireylerim yokluğumu hissettiklerini söylerler.	4	3	2	1	0
18. Sevdiğim insanların ufak tefek hatalarını görmezlikten gelebilirim.	4	3	2	1	0
19. Evlilikte kadın ve erkeğin rolleri eşit önemde olmalıdır.	4	3	2	1	0
20. Eşimle veya karşı cinsten arkadaşım ile ilişkilerimde hem alıcı hem verici olmayı tercih ederim.	4	3	2	1	0
21. Eşimle veya karşı cinsten olan arkadaşım ile ilişkilerimde ona güvenirim.	4	3	2	1	0
22. Eşimi veya karşı cinsten arkadaşımı sık sık eleştirmem.	4	3	2	1	0
23. Eşim veya karşı cinsten arkadaşım ile aramızda bir sorun olduğunda konuşarak çözmeye çalışırım.	4	3	2	1	0
24. Çocuğumu yetiştirirken ona iyi bir model olmaya çalışırım.	4	3	2	1	0
25. Aile ilişkilerimde onlara karşı açık sözlüyümdür.	4	3	2	1	0

26. İşleri diğer insanlarla birlikte yapmayı tercih ederim.	4	3	2	1	0
27. Bir işi bitirmek benim için önemlidir.	4	3	2	1	0
28. Çalışkan biriyim.	4	3	2	1	0
29. Ülkemin önemli sorunlarının çözümü için çeşitli kuruluşlarda rol almak isterim.	4	3	2	1	0
30. Yeni bir işe başlamak bana heyecan verir.	4	3	2	1	0
31. İyi bildiğim bir işi başkalarına öğretmekten zevk alırım.	4	3	2	1	0
32. Yeterli olmadığım konularda o işi iyi bilen birinin bana öncülük etmesinde sakınca görmem.	4	3	2	1	0
33. Yaptığım işlerde diğer insanların katkıları vardır.	4	3	2	1	0
34. İşimde amacıma ulaşmaya çalışırken iş arkadaşlarımla çıkarlarımı da gözетirim.	4	3	2	1	0
35. Bir işi yaparken insanlarla yarışma yerine işbirliği yapmayı tercih ederim.	4	3	2	1	0
36. İnsanların bana nasıl davranmasını istiyorsam ben de onlara öyle davranırım.	4	3	2	1	0
37. Yaptığım iş yaşamıma bir anlam katar.	4	3	2	1	0
38. Yaptığım işin insanlara yarar sağlaması için çaba harcarım.	4	3	2	1	0
39. Gelecek kuşaklara daha iyi yaşanılır bir dünya oluşturmak için elimden geleni yapmaya hazırım.	4	3	2	1	0
40. Başkalarının haklarına kendiminkiler kadar saygı gösteririm.	4	3	2	1	0
41. Kendi ihtiyaçlarımı karşılarken toplumun	4	3	2	1	0

beklentilerini de hesaba katarım.					
42. İnsanların çoğunun yararına olan bir etkinlik için kişisel çıkarlarımdan vazgeçebilirim.	4	3	2	1	0
43. İnsanoğlu gelecekte. geçmişe kıyasla insanlığa daha olumlu katkılar yapacaktır.	4	3	2	1	0
44. İnsan. yaradılışı itibariyle yardım etme ve işbirliği yapma eğilimine sahiptir.	4	3	2	1	0
45. Hayatı yaşamaya değer buluyorum.	4	3	2	1	0
46. Dünya sorunlarıyla ilgilenmekten hoşlanırım.	4	3	2	1	0
47. Dünyanın doğal kaynaklarının tükenmesi beni düşündürüyor.	4	3	2	1	0
48. İnsanlar doğayı koruma yollarını öğrenmelidirler.	4	3	2	1	0
49. Doğayı korumaya yönelik bir kuruluşun etkin üyesi olmak isterim.	4	3	2	1	0
50. Dünyadaki varlıklar sevgi ile korunabilir.	4	3	2	1	0
51. Dünyadaki tarihi ve kültürel değerleri korumalıyız.	4	3	2	1	0
52. Doğal dengeyi bozacağı için herhangi bir hayvan ve bitki çeşidinin yok edilmesine karşıyım.	4	3	2	1	0

EK-4**WHITE-CAMPBELL PSİKOLOJİK DOĞUM SIRASI ENVANTERİ****(White-Campbell PDSE)**

Lütfen her bir maddeyi okuduktan sonra, yetişmiş olduğunuz aile içinde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin görüşlerinizi EVET veya HAYIR seçeneklerinden birini işaretleyerek belirtiniz. Eğer birkaç ailede yetişmişseniz, en fazla zaman geçirdiğiniz aileyi düşünerek yanıtlarınızı veriniz. Kardeşiniz yoksa kardeşlerle yaşanan deneyimleri içeren maddeleri cevaplamayınız.

MADDELER	EVET	HAYIR
1. Ana-babamın benimle ilgili beklentilerinin çok yüksek olduğuna inanırdım.	E	H
2. Aile bireylerim bana bebekmişim gibi davranırlardı.	E	H
3. Ailem benim yaşamıma istemediğim kadar çok karıştırdı.	E	H
4. Sürekli bir yarış içinde gibiydim.	E	H
5. Benim için, büyükleri mutlu etmek önemliydi.	E	H
6. Ailem benim özel yaşamıma saygı göstermezdi.	E	H
7. Kendimi başkalarından soyutlanmış hissederdim.	E	H
8. Kız ve erkek kardeşlerimden bir şeyler istemem kolaydı.	E	H
9. Anne-babamın benimle ilgili endişeleri vardı.	E	H
10. Ailemdeki herhangi birinden daha az ciddiye alınırdım.	E	H
11. Kız ve erkek kardeşlerime doğru ve yanlışlar hakkında öğüt vermek benim için önemliydi.	E	H
12. Aile içinde en sevimli kişi ben gibiydim.	E	H
13. Anne-babamın tam ilgisini asla görememiş gibiydim.	E	H
14. Anne-babam beni kontrol etmeye çalışırlardı.	E	H

15. Ailemdeki diğer bireylerden daha düzenli ve planlı durumdaydım.	E	H
16. Aile üyelerim üzerime titrerlerdi.	E	H
17. Başkalarının yaptıkları şeyleri doğru yapmaları benim için önemliydi.	E	H
18. Anne-babam hayatımı yönetmeye çalışırlardı.	E	H
19. Ailemin diğer üyelerinden daha az önemliymişim gibi gelirdi.	E	H
20. Anne-babamı memnun etmeyi isterdim.	E	H
21. Anne-babam, yaşamımda olup biten her şeyi bilmek isterlerdi.	E	H
22. Ailemdeki diğer bireylere göre daha az sevildiğimi sıkça hissederdim.	E	H
23. Anne-babam tarafından engellendiğimi hissederdim.	E	H
24. Benim için yaptığım işleri doğru yapmak önemliydi.	E	H
25. İstedğim her zaman ailemin yöneticisi olabildim.	E	H
26. Ailemdeki diğer bireylerle karşılaştırıldığımda bana daha nezaketsiz davranıldığını sıkça hissederdim.	E	H
27. Ailemden istediğim şeyi elde etme konusunda başarılıydım.	E	H
28. Sanki bir fanus (akvaryum) içinde yaşıyor gibi hissederdim.	E	H
29. Okulda en iyi olmak benim için önemliydi.	E	H
30. Ailemdeki diğer kişilerden kopmuş olduğumu hissederdim.	E	H
31. Anne-babam, benim yapmam gereken her şeyi kendi işleri gibi görürlerdi.	E	H
32. Benim için en iyi olmak önemliydi.	E	H
33. İstedğim zaman ailenin patronu olabilirdim.	E	H
34. Kendimi erkek ve kız kardeşlerim tarafından ezilmiş hissederdim.	E	H
35. Anne-babam, başkalarının işleriyle fazlaca ilgilenirlerdi.	E	H
36. Düzenli olmayı, ailemdeki diğer bireylerden daha çok severdim.	E	H
37. Ailemdeki en çekici, en sevilen kişi ben gibi görünürdüm.	E	H

38. Ailemdeki diğer kişilere göre, bana daha az adil davranılırdı.	E	H
39. Ailemdeki diğer kişilerin yaptıkları şeyleri düzgün yapmalarını isterdim.	E	H
40. Ailemdeki diğer kişilere göre daha az değerli olduğumu hissederdim.	E	H
41. Her şeyi usulünce, olması gerektiği gibi yapmaktan hoşlanırdım.	E	H
42. Erkek ve kız kardeşlerim tarafından dışlanmış gibi hissederdim.	E	H